

ISSN 2697-6641

วารสารวิชาการรัตนบุศย์
RATANABUTH JOURNAL

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 กันยายน – ธันวาคม 2562

Vol. 1 No. 1 September – December 2019

กำหนดการออกเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

จำนวนพิมพ์ 100 เล่ม

ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน / ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม / ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยด้านต่าง ๆ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชน ในการสนับสนุนบุคคลที่ทำความงามความดีกับสังคม ส่งเสริมงานด้านวิชาการ และด้านอื่นๆ ของนักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปในการนำเสนองานวิชาการและผลงานวิจัยเผยแพร่สู่สังคมและเพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสารรัตนบุศย์

ร้อยตำรวจตรี ดร.สนุก สิงห์มาตร

ประธาน

พระครูประสิทธิ์ สีสคุณ, ดร.

กรรมการ

พระมหาจิรายุทธ ปโยโค ผศ.

กรรมการ

พระครูปราโมทย์สีลคุณ

กรรมการ

พระปลัดทองใบ สุภภาโส

กรรมการ

บรรณาธิการ รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ ผศ ดร.วัชรภรณ์ จันทนุกุล/ ดร.เมืองแมน ศิริญาณ

=====
กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ	บรรณาธิการ	ว่าที่ ร.ต.ดร.พิชิต กันยาวรรณ	กรรมการ
รศ.ดร.สุเทพ เมย์ไธสง	กรรมการ	ร.ต.อ.ดร.ณรงค์ ภูเี่ยมจิตร	กรรมการ
รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	กรรมการ	อาจารย์รัชชัย ชัยนทำ	กรรมการ
อ.ดร.วิภาพรณ อุปนิสากร	กรรมการ	อาจารย์ทองหมูน น้อยนนท์	กรรมการ
อ.ดร.สุวิมล สมไชย	กรรมการ	ผศ.ดร.วีชราภรณ์ จันทนกุล	ผช.บรรณาธิการ
ว่าที่ ร.ต.ดร.พิชิต กันยาวรรณ	กรรมการ	อ.ดร.เมืองแมน ศิริญาณ	ผช.บรรณาธิการ

เลขานุการ อาจารย์ศุภลักษณ์ ปุระมงคล/อาจารย์ทองหมูน น้อยนนท์

ศิลปกรรม อ.ดร.พิกุล มีมานะ

สำนักงาน ที่ตั้งเลขที่ 202/1 หมู่ที่ 4 ตำบลดู่ทุ่ง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000
โทร 09-3556-9798

Location 202/1 Moo 4 Duthong subdistrict, Mueang District,
Yasothon Province. 35000

จัดพิมพ์โดย โรงพิมพ์ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป ที่ตั้ง 56 ถนนแก้วเสนา อำเภวารินชำราบ
จังหวัดอุบลราชธานี โทร. 045-324777-9, Fax 045-324788

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รศ.ดร.สุเทพ เมย์ไธสง	มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด
รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.ดร.ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี	มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด
อ.ดร.วิภาพรณ อุปนิสากร	มมร.วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
อ.ดร.สุวิมล สมไชย	มมร.วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
ว่าที่ ร.ต.ดร.พิชิต กันยาวรรณ	มมร.วิทยาศาสตร์ยโสธร
ดร.เอกวิชัย เมย์ไธสง	สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น
อ.ชัชพงศ์ เทียมทัณวนิช	มมร.วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
อ.ณัฐพล จินดารมย์	มมร.วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์ ผศ.ดร.	มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด
รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สมชัย สีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.แหวนทอง บุญคำ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.จรรย์ส บุคดาพงษ์	มมร.วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
ผศ.ดร.สุรพันธ์ สุวรรณศรี	มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.สุรสิทธิ์ ไกรสิน	มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
พ.ด.ท.ดร.ชัยบัญชา กองทอง	มมร.วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
อ.ดร.สะอาด ศรีวรรณ	วิทยาลัยเอกรรณ
พ.ด.ต.ดร.ณัฐภัทร เสมมาณ	มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด
อ.ดร.กันต์ โชคกลางเดือน	วิทยาลัยชุมชนยโสธร
อ.ดร.ขวลิศ ไหลรินทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อ.ดร.อัครังค์ ชุมนุม	มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น
อ.ดร.บรรณากิจบรรจง ทองจำปา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
อ.ดร.อัญชลิ ชุมนุม	มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น
อ.ดร.พีระศักดิ์ กิ่งพุ่ม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL) นี้ เป็นปีที่ 1 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน กันยายน - ธันวาคม 2562 ซึ่งถือได้ว่าเป็นฉบับปฐมฤกษ์ สืบเนื่องมาจากได้มีเครือข่ายนักวิชาการหลากหลายสถาบันและหลากหลายสาขา ได้รวมตัวกันในนาม “สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น” ขึ้น เพื่อให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในงานด้านวิชาการและด้านการวิจัย ดังนั้น จึงได้มีแนวความคิดในการจัดตั้งวารสารวิชาการฉบับนี้ขึ้นภายใต้การควบคุมของสมาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ผลงานการวิจัยด้านต่าง ๆ ตลอดทั้งเพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม ให้กับนักวิชาการ อาจารย์ นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไป ที่สนใจนำผลงานของตนตีพิมพ์เผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับทราบ

กองบรรณาธิการได้กำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่วารสารปีละ 3 ฉบับ ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - เมษายน ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม และ ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน - ธันวาคม แต่เนื่องจากว่าฉบับนี้เป็นฉบับปฐมฤกษ์ ที่จะออกเผยแพร่ เดือน กันยายน - ธันวาคม 2562 จึงนับได้ว่าเป็นปีที่ 1 ฉบับที่ 1 และทางกองบรรณาธิการจะดำเนินการเผยแพร่ฉบับต่อไปตามกำหนดเวลาดังกล่าว

สำหรับฉบับปฐมฤกษ์นี้ วารสารรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL) มีผลงานวิชาการที่น่าสนใจที่หลากหลายจากนักวิชาการได้ส่งผลงานทางวิชาการเพื่อเผยแพร่ประกอบด้วยบทความวิจัย 3 บทความวิชาการ 6 เรื่อง และบทความทั่วไป 1 เรื่อง ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มพอที่จะเกริ่นนำได้ดังนี้

รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร บทความเรื่อง “บทบาทของพระนักศึกษาต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2556 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง” พบว่า ใครก็ตามที่ได้รับการพัฒนาด้วยปัญญาอย่างถูกต้อง ย่อมจะรู้สิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามความเป็นจริง ทั้งในระดับโลกิยปัญญาและโลกุตตรปัญญา

ดร.วิภาพรรณ อุปนิสากร บทความเรื่อง “ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ ยโสธร” พบว่า ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่

ในระดับมาก การทดสอบสมมติฐานที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ส่วนข้อเสนอแนะควรมีการประสานงานกับชุมชน ผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงนโยบายการจัดการศึกษา และควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เช่น เชิญผู้ที่มีความรู้ในชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร

ดร.ชวลิต ไทลรินทร์ บทความเรื่อง “**บทบาทพระพุทธรูปศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองไทยสมัยรัตนโกสินทร์ของประชาชนในเขตตำบลศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม**” พบว่า การพัฒนาสังคมไทย ด้วยบทบาททางพระพุทธรูปศาสนานั้น มีมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ที่ 1 พระองค์ได้ ทรงทำนุบำรุงพระพุทธรูปศาสนาได้สร้างวัดวาอารามมากมาย ทั้ง มีเข้าศึกษาศึกษาครอบด้าน ภาวะสงครามยังดำเนินไป พระองค์ยังไม่ทอดทิ้งพระพุทธรูปศาสนาจนพระพุทธรูปศาสนา เจริญจนถึงรัชกาลปัจจุบัน และปัจจุบัน ชาวพุทธกำลังเรียกร้องให้มีการ บัญญัติให้พุทธรูปศาสนาเป็น ศาสนาประจำชาติ ในรัฐธรรมนูญ ถือว่าเป็นการพัฒนา ขวัญและกำลังใจให้ชาวพุทธทั่วประเทศ

พิเชษฐ ศรีสุข บทความเรื่อง “**บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในอนาคต**” พบว่า บทบาทที่ควรจะเป็นในอนาคตในทรรศนะของผู้ใหญ่บ้านผู้ปฏิบัติเอง ประกอบด้วยบทบาท 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านการทะเลาะเบาะแว้งต่างๆ และปัจจัยที่จะตัดสินอนาคตขององค์การ จึงไม่ใช่สินค้าหรือบริการ แต่จะเป็นความสามารถของบุคคล ที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Competency-based Human Resources) จะทำให้มนุษย์มีขีดความสามารถมากยิ่งขึ้น

รัชชัย ขยันทำ บทความเรื่อง “**การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท**” พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คู่ไปกับการพัฒนาทางด้านร่างกายและสังคม สิ่งสำคัญของการพัฒนา คือ ปัญญา เพราะทำให้รู้จักสิ่งทั้งหลายและรู้ว่าควรจะทำสิ่งต่างๆ นั้นอย่างไร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะต้องเป็นไปพร้อมๆ กัน ทั้ง 3 ด้าน คือ (1) ด้านกาย หรือ พฤติกรรมและวิธีการใช้ชีวิต ตลอดจนการทำมาหาเลี้ยงชีพ (2) ด้านจิตใจ คือ การพัฒนาคุณธรรม สร้างความเข้มแข็งมั่นคงให้เกิดแก่จิตใจและทำให้มีสภาพจิตใจที่ดีงาม รวมทั้งความสุข

ด้วย และ (3) ด้านปัญญา คือ ความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆ ที่ควรรู้ รวมทั้งแนวความคิดทัศนคติและค่านิยม การพัฒนาทั้งสามด้านนี้ต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกัน จึงจะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์และยั่งยืนได้ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

สันติ ขอฟิ่งตานกลาง บทความเรื่อง “คุณภาพการให้บริการขององค์กรบริหารส่วนตำบล” พบว่า กิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของทั้งผู้ให้และผู้รับบริการซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการ รวมทั้งการจัดวางแบบแผนการดำเนินการต่างๆ ในอันที่จะให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของบุคคลที่มาใช้บริการในการจัดการระบบบริการจะเน้นความต้องการของลูกค้าและความสัมพันธ์กับลูกค้าในกระบวนการจัดการบริการของบุคลากรที่ปฏิบัติงานบริการสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งจะเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการบริการ

พระครูศิริโสทรคณารักษ์ บทความเรื่อง “การปฏิบัติถูกต้องตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า การปฏิบัติถูกต้องจึงควรได้รับการบ่มเพาะไว้ภายในจิตใจของบุคคลอย่างบริบูรณ์เพื่อความเจริญงอกงามแห่งคุณธรรม เป็นต้นว่าเมตตากรุณา ความกตัญญูทศเวที ตลอดจนสืบขยายไปให้ลุถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิต หรือให้บรรลุบรมธรรมของพระพุทธศาสนาซึ่งรู้จักโดยทั่วไปว่าพระนิพพานอันเป็นภาวะที่ประเสริฐสุดพรรณนา

พระมหาจิรายุทธ ปโยโค บทความเรื่อง “วรรณกรรมไทยในยุคเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดน” พบว่า ปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีนำเราสู่โลกใหม่การเรียนรู้โลกผ่านสื่อ e-learning แบบ WBI (Web Based Instruction) หรือการเรียนการสอนผ่านบริการเว็บเพจลักษณะวรรณกรรมไทยในยุคไร้พรมแดนในปัจจุบันมีความกะทัดรัด มีความหลากหลายทางการเขียน มีความหลากหลายทางแนวคิด มีการเขียนที่เกิดจากผลงานมากขึ้น มีการเขียนที่เกิดจากประสบการณ์มากขึ้น มีช่องทางในการนำเสนอที่หลากหลาย มีการเขียนที่ไม่ยึดติดรูปแบบเดิมมากนัก มีการเขียนที่ใช้ภาษาต่างประเทศมากขึ้น มีการเขียนที่เป็นลักษณะปัจจุบันมากขึ้น และมีการเขียนที่ใช้ภาษาพูดหรือคำแสลงมากขึ้น

พิเชษฐ ศรีหาล้า บทความเรื่อง “การก้าวของพลวัตการเมืองการปกครองของไทยในยุคหลังรัฐประหาร” พบว่า ความคาดหวังของประชาชนต่อการแก้ไขวิกฤตทางการเมืองของทหารนั้นย่อมมีมากหลังการรัฐประหาร แต่หากบริหารประเทศให้ประชาชนกินดีอยู่ดี มีความสงบสุขก็

ย่อมเกิดการตอบรับที่ดีจากประชาชน หากตรงกันข้ามความวุ่นวายในประเทศก็เป็นสิ่งที่รัฐบาลยุคนี้ต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะโดยปกติวิสัยของประชาชนคนไทยจะรักสงบแม้ในยามรัฐประหารก็ปรารถนาความสงบสุข และคาดหวังต่อให้เกิดการพัฒนาของประเทศอย่างต่อเนื่อง จนอาจจะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยโดยเฉพาะคือการยอมรับให้รัฐบาลบริหารประเทศ แม้จะเป็นรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร

สัญญา เคนาภูมิ และ สนุก สิงห์มาตร บทความเรื่อง “ตำรวจอันเป็นที่รักของประชาชน : กรณีศึกษางานจราจร” พบว่า การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยเฉพาะตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการจราจร ทำอย่างไรจึงจะสามารถลดการกระทบทั้งกับประชาชนในการกวาดขันวินัยจราจรของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ได้รับการยอมรับ ไม่ต่อต้านหรือขัดขืนจากประชาชนที่เป็นคู่กรณีโดยตรง พอสรุปเป็นประเด็นดังต่อไปนี้ คือ การใช้เทคโนโลยีช่วยรักษากฎ ตำรวจต้องทนต้องอดในขณะปฏิบัติงาน บริการที่เคร่งครัดและเป็นธรรม นำความศรัทธา ผู้บังคับบัญชาต้องหมั่นเอาใจใส่ และมอบหัวใจให้เป็นมิตรกับประชาชน เพราะสิ่งเหล่านี้จะส่งเสริมให้ตำรวจได้เป็น ตำรวจอันเป็นที่รักของประชาชนอย่างแท้จริง

คณะกรรมการพิจารณาการขอขอบพระคุณคณะกรรมการกฤษฎีกาทุกท่านที่ได้ใช้ความอุตสาหะและความเพียรพยายามที่ขี้เหนียวให้มีการแก้ไขปรับปรุงงานของแต่ละท่านให้ออกมาอย่างถูกต้อง สมบูรณ์และน่าอ่านที่สุด รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และสุดท้ายขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้และโปรดติดตามฉบับต่อไปของเราด้วยครับ

บรรณาธิการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(3)
บทบรรณาธิการ	(4)

บทความวิจัย :

บทบาทของพระนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระ นักศึกษาระดับปีที่ 4 ปีการศึกษา 2556 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง	1
---	---

: รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของ มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร	10
--	----

: ดร.วิภาพรรณ อุปนิสากร

บทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองไทยสมัย รัตนโกสินทร์ของประชาชนในเขตตำบลศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม	22
---	----

: ดร.ชวลิต ไทลรินทร์

บทความวิชาการ :

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท	42
---	----

: รัชชัย ชัยนันท

บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในอนาคต	56
----------------------------	----

: พิเชษฐ์ ศรีสุข

การปฏิบัติธุดงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท	70
--	----

: พระครูศิริโสธรคณารักษ์

วรรณกรรมไทยในยุคเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดน	87
---------------------------------------	----

: พระมหาจิรายุทธ ปโยโค

คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล	104
--	-----

: สันติ ขอพึงด้านกลาง

ตำราวจอันเป็นที่รักของประชาชน : กรณีศึกษางานจราจร	115
---	-----

: สัญญา เคนาภูมิ และ สนุก สิงห์มาตร	
การก้าวของพลวัตการเมืองการปกครองของไทยในยุคหลังรัฐประหาร	132
: พิเชษฐ์ ศรีหล้า	
บทวิจารณ์หนังสือ	
เรื่องลับ	151
: พิกุล มีมานะ และ เมืองแมน ศิริญาณ	
ภาคผนวก	
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสารรัตนบุศย์	156
ขั้นตอนการดำเนินการของวารสารรัตนบุศย์	157
หลักเกณฑ์การนิพนธ์บทความ	158
แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์	166
ใบสมัครสมาชิกวารสารรัตนบุศย์	168

บทบาทของพระนักศึกษาต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระนักศึกษาชั้น
ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2556

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยส่วนกลาง

Roles of the Buddhist Monk Students of Social Development: A
study of the Buddhist Monk Students of the Fourth Year (or
Senior) Class, Academic Year 2013 (2556), MahamakutBuddhist
University, Bangkok Campus

รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร¹

Sornchai Taowmit

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระนักศึกษาในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2556 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยส่วนกลาง” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทการพัฒนาสังคมของพระนักศึกษา เพื่อศึกษาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ใช้สำหรับพัฒนาสังคมคือ ศิลพัฒนา จิตพัฒนาและปัญญาพัฒนา และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทในการพัฒนาสังคมของพระธรรมวิทายากร กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ มี 68 รูป มีตอบแบบสอบถามและส่งคืน 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 76.47

ผลการศึกษา พบว่า พระนักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.0 มีอายุระหว่าง 18 - 24 ปี และร้อยละ 76.9 มีพรรษาระหว่าง 1 - 5 พรรษา รองลงมาคือร้อยละ 34.6 มีอายุระหว่าง 25-29 ปี และร้อยละ 11.5 มีพรรษาระหว่าง 6 - 9 พรรษา การศึกษาทางโลกส่วน

---

¹อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย Email : sornchai799@gmail.com

ใหญ่ร้อยละ 75.0 จบมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) รองลงมาร้อยละ 11.5 จบระดับประถมศึกษาปีที่ 6 การศึกษาทางธรรมแผนกธรรม ส่วนใหญ่ร้อยละ 93.4 สอบได้นักธรรมชั้นเอก รองลงมา ร้อยละ 3.8 สอบได้นักธรรมชั้นโทและตรีตามลำดับ การศึกษาแผนกบาลี ส่วนใหญ่ร้อยละ 19.2 สอบได้เปรียญธรรมระหว่าง ประโยค ป.ธ. 5 - 6 รองลงมาร้อยละ 17.3 สอบได้เปรียญธรรม 3 - 4 ประโยค นักศึกษาที่เรียนคณะศาสนาและปรัชญาร้อยละ 28.8 รองลงมาร้อยละ 26.9 เรียน คณะมนุษยศาสตร์ และร้อยละ 21.2 เรียนคณะสังคมศาสตร์ การเลือกเรียนภาควิชา ร้อยละ 23.08 เรียนภาควิชาการศึกษา รองลงมาร้อยละ 19.23 คือภาควิชาปรัชญา ร้อยละ 13.46 เรียน ภาควิชารัฐศาสตร์ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 86.5 เคยเข้ารับการอบรมการพัฒนา สังคมในโครงการพระธรรมวิทายากรของมหาวิทยาลัย ร้อยละ 51.9 เคยเข้าร่วมอบรมโครงการ พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในวัดของตน

จากการศึกษาบทบาทของพระนักศึกษาในการพัฒนาสังคมด้วยศีล 5 (ศีลพัฒนา) พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้พัฒนาสังคมด้วยการชี้ให้เป็นคุณและโทษของการไม่เสพและเสพสิ่งเสพติด ในระดับมาก ($x = 3.29$) รองลงมาคือโทษของการไม่ปฏิบัติตามศีลข้อ 1 และ 5 ($x = 3.21$ และ 3.19) ตามลำดับ

ส่วนการพัฒนาสังคมด้วยสมาธิหรือจิตพัฒนานั้น พบว่า พระนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ได้พัฒนาเยาวชนด้วยการสอนให้นั่งสมาธิ ในการสอนแต่ละครั้งในระดับ “มาก” ($x = 3.23$) รองลงมาคือแนะนำนักเรียนให้ฝึกสมาธิเพื่อจะได้เรียนเก่ง ($x = 3.10$)

ในขณะที่การพัฒนาสังคมด้วยปัญญาหรือปัญญาพัฒนานั้น พบว่า พระนักศึกษากลุ่ม ตัวอย่างได้พัฒนาเยาวชนของชาติด้วยโลกิยปัญญา คือ ฟัง คิด ถาม เขียน และยังใช้ศีล และ สมาธิเป็นฐานในการพัฒนาปัญญาในระดับ “มาก” ($x = 3.00$) รองลงมาคือ สอนให้หาข้อมูล ด้วยการคบคนดี คิดเป็นและรู้วิธีประยุกต์ในระดับปานกลาง ($x = 2.98$)

คำสำคัญ : บทบาท, พระนักศึกษา, การพัฒนาสังคม

ABSTRACT

The survey research on “Roles of the Buddhist Monk Students of Social Development : A study of the Buddhist Monk Students of the Fourth Year (or Senior) Class, Academic Year 2013 (2556), Mahamakut Buddhists University, Bangkok Campus is to study the roles of social development of the monk students, to investigate the Buddhist teachings : Moral development, spiritual development and wisdom Development applied to social development and to analyze factors effecting the monk students’ roles of Social development and to examine the different forms of social development. All the sample groups are 68 Buddhist monk students of the university; however, only 52 of them (76.47 %) responded the questionnaires given.

The study results showed that 50.0 % of the sample groups are aged between 18 - 24 years with their rains-retreats between 1 - 5 years; 75.0 % of them have finished education of a high school level; 43.4 % of them have finished the third grade of Dharma or Nag Dharm Ek with their Pali grades between 5-6 Prayoka or Prian 5 - 6 ; 28.8 % of them are studying in the faculty of Religion & philosophy, there being only 13.40 % of them studying in the faculty of Social science and Political science in government ; 86.5 % of them got used to be trained in the Phra-Dharmavidyakorn Program and Buddhist Sunday school program of both the university and of their monasteries.

The investigative results of the monk students’ roles of the morality development of society or Silapatthana disclosed that they instructed their students to perform the advantages and to refrain from the disadvantages of the

five precepts in a great level of practices of $X=3.29$, $k=3.21$ and $X=3.19$ respectively.

Their roles of meditation development of society or Samadhipatthana showed also a great level of their each instruction with statistical values of $X=3.23$ and of $X=3.10$ respectively, whereas their roles of wisdom development of society or Panyapatthana based on respective listening, right concept, favourable questioning and a memory note or record are of two levels of practice, a great level of $X=3.00$ and a moderate level of $X= 2.98$ respectively.

Moreover, the monk students propound an idea of “the Drama-Co-operative Store” Persuading local people to live their life with sufficient economy based on morality or Sila, meditation or Samadhi and Wisdom or Panya.

Keywords : Roles, Buddhist Monk Students, Social Development

บทนำ

การพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ การพัฒนาที่สมดุลทั้งทางวัตถุและศีลธรรมนั่นเอง เพราะการพัฒนาทางวัตถุเป็นหน้าที่ของรัฐ ส่วนการพัฒนาด้านศีลธรรมเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ แล้วทั้งสองฝ่ายจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด การพัฒนาที่เราคาดหวังจึงจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

เพื่อประเมินความสำเร็จดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการจะศึกษาการพัฒนาสังคมเฉพาะส่วนที่เป็นบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นพระนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2556 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ส่วนกลางเท่านั้นว่า พระนักศึกษเหล่านั้น ได้มีส่วนช่วยพัฒนาสังคมด้วยหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ ศิลพัฒนา จิตพัฒนา และปัญญาพัฒนา มากน้อยเพียงใด ได้นำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (objective)

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยส่วนกลาง
2. เพื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการพัฒนาสังคม คือ ศิลพัฒนา จิตพัฒนา และปัญญาพัฒนา
3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาคือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยส่วนกลาง
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ พระนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2556 ประกอบด้วย คณะศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์
3. ขอบเขตด้านเนื้อหาได้แก่ ศิลพัฒนา จิตพัฒนา และปัญญาพัฒนา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเป็นพระนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ทุกคณะวิชา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง จำนวน 68 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินค่า 4 ระดับ และแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองผ่านการตรวจของผู้เชี่ยวชาญมาแล้ว การเก็บรวบรวมข้อมูลทำได้ 2 วิธี คือ ข้อมูลภาคทฤษฎีวิชาการคือ จากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการพัฒนาสังคม คือหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศิล สมาธิ และปัญญา ข้อมูลภาคสนามใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาภาคทฤษฎีวิชาการ มี 3 อย่าง คือ แบบตรวจรายการ แบบสอบถามแบบประเมินค่า 4 ระดับ และ

แบบสอบถามที่แสดงความความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากการเก็บโดยตรงจากประชากรที่ได้กำหนดไว้

สรุปกรอบแนวคิด

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเหตุผลและพระภิกษุสามเณร คือประชาชนคนไทยเพียงแต่เข้ามาบวชตามประเพณีหรือบวชเรียนเนื่องจากฐานะทางครอบครัวยากจนไม่มีทุนในการเรียนต่อชั้นสูงๆ ได้ต้องอาศัยร่มเงาแห่งพระพุทธศาสนาบวชเข้ามาเพื่อเรียนควบคู่ไปกับการประกาศคำสอนของพระพุทธศาสนาด้วย นอกจากนี้จะปฏิบัติตามพระธรรมวินัยตามพุทธบัญญัติแล้วยังต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ และประกาศของมหาเถรสมาคมอีกด้วย ทั้งยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองอีก เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายอาญา เป็นต้น

ผลการวิจัยโดยสรุป

การพัฒนาสังคมด้วยศีล 5 พบว่า พระนักศึกษานำไปอบรมสั่งสอนเยาวชนครบทุกข้อในระดับมาก โดยเน้นให้เห็นความจำเป็นและความสำคัญของศีลแต่ละข้อ เพราะศีล คือหลักประกันความรุนแรงและความปลอดภัยของสังคมเป็นกฎหมายใจ พระพุทธเจ้าตรัสว่าศีลคือพลังยิ่งใหญ่ที่สุดศีลคืออาวุธที่มีประสิทธิภาพที่สุด ศีลคือ เครื่องประดับที่งามสง่าและสูงส่งที่สุด และศีลคือศาสตราวุธชั้นยอด (His Holiness Somdet Phra Nyanasanvara, 1999 : 80) อาจกล่าวได้ว่า สังคมใดไร้ศีลสังคมนั้นด้อยการพัฒนาและตรงกันข้าม สังคมใดใช้ศีล 5 ในการดำเนินชีวิตสังคมนั้นพัฒนา

ส่วนการพัฒนาสังคมด้วยสมาธินั้น พบว่า พระนักศึกษานำไปปฏิบัติทั้งในระดับ "มาก" เป็นส่วนน้อยและระดับ "ปานกลาง" เป็นส่วนมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าการปฏิบัติสมาธิมีข้อจำกัดหลายอย่าง เช่น เวลา และสถานที่ที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามการฝึกสมาธิมี

ประโยชน์มากในการพัฒนาระดับ พระพุทธเจ้าตรัสว่า การฝึกสมาธิตามหลักอานาปานสติเป็นประจำมีประโยชน์ 5 อย่างคือ

- (1) เป็นคนสงบเสงี่ยม
- (2) เป็นคนละเอียดประณีต
- (3) เป็นคนเยือกเย็นแม้ไม่มีน้ำ
- (4) มีความสุข และ
- (5) อุกุศลและความชั่วทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้ว จะลดลงและอันตรายไป (Phra

Dhammavisuddhikavi, 2001 : 151)

สำหรับการพัฒนาสังคมด้วยปัญญานั้น พบว่า พระนักศึกษานำไปปฏิบัติในระดับ "มาก" เป็นส่วนน้อยและในระดับ "ปานกลาง" เป็นส่วนมาก อย่างไรก็ตามการเป็นผู้ได้รับการพัฒนาด้วยปัญญามีประโยชน์ทั้งทางโลกคือ ใช้ประกอบอาชีพได้ เปลี่ยนเป็นทรัพย์ได้ ได้รับการยกย่องนับถือในวงสังคม ใช้เป็นฐานในการเลื่อนยศและตำแหน่ง และเป็นผู้อาจเพื่อเข้าสังคม และประโยชน์ทางธรรมคือขจัดกิเลสได้ความทุกข์ลดลง ไม่ยึดติดสิ่งใดเกินพอดี จิตใจมั่นคง เห็นแก่ตัวน้อยลง จิตมีคุณภาพสูงขึ้น เข้านิโรธสมาบัติได้บรรลุอรุณผลหลุดพ้นจากกิเลส : 3) กล่าวโดยสรุปคือ ใครก็ตามที่ได้รับการพัฒนาด้วยปัญญาอย่างถูกต้องย่อมจะรู้สิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามความเป็นจริง ทั้งในระดับโลกิยปัญญาและโลกุตตรปัญญา

ข้อเสนอแนะ

1) คณะผู้บริหารของมหาวิทยาลัยฯ ควรกำหนดเป็นนโยบายว่า การปฏิบัติหน้าที่ของพระนักศึกษ ในฐานะพระธรรมวิทยากรด้วยการไปบรรยายธรรมตามโรงเรียนต่างๆ ทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ควรจะมีการประเมินอย่างจริงจัง และบันทึกไว้ในระเบียบของนักศึกษาด้วย

2) ควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของพระธรรมวิทยากร ขึ้นมาโดยเฉพาะ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

3) มหาวิทยาลัยฯ ควรกำหนดเป็นนโยบายว่า การพัฒนาสังคมตามหลักการของพระพุทธศาสนานั้น คือภาระหน้าที่สำคัญของมหาวิทยาลัยและจะต้องดำเนินการทั้งในการจัดอบรมพระนักศึกษและหาทุนสนับสนุน

4) มหาวิทยาลัยฯ ควรจัดประชุมพระระดับเจ้าอาวาสทั่วประเทศ เพื่อระดมความคิดในการพัฒนาสังคมโดยขอความร่วมมือจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

5) คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาสังคม โดยใช้เงินจากศาสนสมบัติกลางบางส่วนเป็นทุนเริ่มต้นโครงการ

6) มหาวิทยาลัยควรขอความร่วมมือจากภาครัฐทั้งในด้านเงินทุนและอุปกรณ์ที่จำเป็นอื่นๆ เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมการพัฒนาสังคมของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการช่วยรัฐลดปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศีล 5

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2535). “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไข

เพิ่มเติม 2535”

เดโช สนวนานนท์. (2541). แนวทางการศึกษารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 วิธีที่สี่

คอมมิวนิตีชั่นกรุงเทพมหานคร.

ธนานवलตลอด. (2536). ความคิดทางการเมืองในสุดตันตปิฎก. วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประวิทย์ เป็รื่องการ. (2539). การละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์กับ

อำนาจทางการเมือง, ศึกษาเหตุการณ์ช่วง พ.ศ. 2528 - 2538,

มหาบัณฑิตวิทยาลัย สาขารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2540). **ทรงสนะทางการเมืองของพระพุทธศาสนา,**

กรุงเทพมหานคร : บริษัท สามัคคีสาส์น จำกัด.

ประสาร ทองภักดี. (2540). **กฎหมายมหาชนตามแนวพุทธศาสตร์**

(พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

วิทย์ วิศเวทย์. (2527). **ปรัชญาการศึกษาแนวพุทธ, วารสารพุทธศาสตร์**

ศึกษา 1 (กันยายน. - ธันวาคม 2537) : 21

สนิท ศรีสำแดง. (2543). **นิติกรสงฆ์ เล่ม 1,** กรุงเทพมหานคร : บริษัทคอม

แพคพริ้นท์จำกัด.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2528). **พระไตรปิฎกฉบับประชาชน,** กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมพร พรหมหิตาธร. (2539). **อามุญวัตอามุญบ้าน** (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพ

มหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดบี. เจ. เพลท โพรเฟสเซอร์.

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของ

มหาวิทยาลัย

มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

The opinion of development Toward education Management Participation of Mahamakut Buddhist University, Yasothon Buddhist College

วิภาพรรณ อุปนิสกร¹

Wiphaphun Upanisakron

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม และเพื่อทราบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ จำนวน 313 รูป/คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของ LSD (Least-Significant Different) ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก การทดสอบสมมติฐานที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ส่วนข้อเสนอแนะควรมีการประสานงานกับชุมชน ผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงนโยบายการจัดการศึกษา และควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เช่น เชิญผู้ที่มีความรู้ในชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย Email: wipha1802@hotmail.com

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, การจัดการศึกษา, การมีส่วนร่วม

ABSTRACT

This paper aims to study the development toward education management Participation. Compared to the development toward education management participation and to study the development toward education management participation of Mahamakut Buddhist University, Yasothon Buddhist College. Theological seminary the sample population and faculty, staff and students of the university's College of the Crown. Theological Yasothon 313 Photos/The researchers used the method to select specific (Purposive Sampling) used in the research statistics used were percentage, frequency, mean, standard deviation, t-test and F-test by using a computer program and test different pairs by way of LSD (Least-Significant different) study found. Comments on commercial development, education and participation. The overall level To test the hypothesis that sex, age, and education has a different opinion on the development of education involved. not different The recommendations should be coordinated with the parent community to inform education policy. And should provide opportunities for community involvement in education, such as inviting people with knowledge about the local community as a lecturer.

Keywords: Development, Education Management, Participation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มาตรฐานคุณภาพการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนดำเนินการจัดการศึกษาจัดการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนด การมีมาตรฐานการศึกษา จะสามารถกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน ดังนั้น การมีมาตรฐานการศึกษาจึงนับว่าเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายในกระบวนการพัฒนาเด็กไทย ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมไทย การศึกษาเป็นรากฐาน

ของชีวิต ทำให้มนุษย์เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของครอบครัวชุมชน สังคม และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ดังเช่นพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ความตอนหนึ่งว่า “งานด้านการศึกษาเป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ เพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของชาติเป็นข้อใหญ่ ตามข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีแล้ว ขณะนี้บ้านเมืองของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้น ด้วยว่าพลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมทรามลงไปทางความประพฤติและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตก ถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไปเราอาจจะเอาตัวไม่รอด ปรากฏการณ์เช่นนี้นอกจากเหตุอื่น ๆ แล้วต้องมีเหตุมาจากการจัดการศึกษาด้วยอย่างแน่นอน เราต้องจัดงานด้านการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น” (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 9)

การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญของชาติ ซึ่งสำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2543 : 14) ได้สรุปสาระสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าวไว้ 8 ด้านคือ “ด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพการศึกษา ด้านระบบบริหารและการสนับสนุนทาง

การศึกษา ด้านครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาในแต่ละด้านมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน เป็นเหตุและปัจจัยต่อกัน จะต้องดำเนินการปฏิรูปทั้งในด้านตัวป้อนกระบวนการและผลผลิตสถานศึกษาต้องพัฒนาและปรับปรุงบทบาทของตนเองโดยใช้การบริหารคุณภาพ เพื่อให้ผู้ปกครอง และสังคม ยอมรับในผลผลิต ในที่นี้หมายถึงผู้เรียนนั่นเอง”

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้ความสำคัญในการทำหน้าที่ให้บริการทางด้านการศึกษาแก่นักศึกษาในเขตจังหวัดยโสธร และจังหวัดใกล้เคียง ความสำเร็จหรือความล้มเหลวจะอยู่ที่ผลการพัฒนาการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะปัจจุบัน บ้านเมืองมีความเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านสภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ประชาชนในพื้นที่ทั่วไปมีการศึกษาเพิ่มขึ้น วิถีทางการดำเนินชีวิตของประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงเป็นเหตุให้ต้องแสวงหา

การศึกษาในสถาบันต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ยังขาดการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของบุคลากร นักศึกษา และผู้ปกครองของนักศึกษา รวมถึงการให้ความสำคัญชุมชนท้องถิ่นน้อย ทำให้การจัดการศึกษาขาดการพัฒนาและการมีส่วนร่วม จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตร มีหน้าที่ผู้รับผิดชอบการเรียนการสอนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการพัฒนา และด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พร้อมทั้งใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และส่งเสริมการศึกษาของวิทยาลัยให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานการศึกษาชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
2. เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ที่มีเพศ อายุ และการศึกษาต่างกัน
3. เพื่อทราบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

สมมติฐานของการวิจัย

1. อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

2. อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

3. อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ จำนวน 313 รูป/คน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

(Purposive Sampling) โดยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 313 รูป/คน

ประโยชน์ได้จากการวิจัย

1. ทำให้ทราบความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

2. ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน

3. ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

4. นำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ และวิทยาลัยหรือหน่วยงานอื่น ๆ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรการวิจัยที่ใช้ ได้แก่ อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ จำนวนทั้งสิ้น 313 รูป/คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 313 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert Scale) หาค่าอำนาจจำแนกและหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 2.67- 11.00 และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่และคำนวณหาร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) วิเคราะห์ด้วยค่า t-test (Independent Samples) และการทดสอบด้วยค่า F-test (One-way ANOVA) ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

สรุปผลการวิจัย

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการพัฒนา ด้านการมีส่วนร่วมและด้านความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาลัยกับชุมชน ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่า อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา ที่เป็นเพศหญิงกับเพศชาย มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาลัยกับชุมชนและการประชาสัมพันธ์มีส่วนร่วม ไม่แตกต่างกัน อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษา แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาลัยกับชุมชน ด้านการพัฒนา และด้านการประชาสัมพันธ์มีความต้องการมีส่วนร่วม ไม่แตกต่างกัน และอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่าอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน จึงได้ให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ควรมีการประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานในชุมชน มีการประชุมระหว่างผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อชี้แจงนโยบายการจัดการศึกษา และทางวิทยาลัยควรให้บริการในด้านวิชาความรู้ต่าง ๆ แก่ชุมชน เพื่อจะมีวิชาความรู้ เพื่อแก้ปัญหาในชุมชนของตัวเอง และควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เช่น นำผู้ที่มีความรู้ในชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอน

อภิปรายผล

ด้านความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน จากผลการวิจัย พบว่า อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากบริบทสภาพพื้นที่ศึกษาแตกต่างกัน จึงทำให้ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอาจแตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทองหล่อ พวงสุข** ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนบ้านจานทองกวาววิทยา อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ภายหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การประสานงานกับชุมชน ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้รับความรู้ ประสบการณ์ด้านการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน การประเมินการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน เมื่อโรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับโรงเรียน ชุมชน และโรงเรียนมีการพัฒนางานด้วยสัมพันธ์ภาพที่สูงขึ้น ความคิดเห็นของบุคคลภายในโรงเรียนและบุคคลภายนอกโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการปฏิบัติในกรอบงาน 6 ด้าน เกณฑ์อยู่ในระดับมาก กล่าวคือ การดำเนินงานตาม

ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีระดับการปฏิบัติสูงขึ้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าชุมชนต้องการความร่วมมือตามกรอบงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมจัดกิจกรรมของโรงเรียน มีการประชาสัมพันธ์สองทางอย่างต่อเนื่อง งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนจะมีบทบาทต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ด้านการมีส่วนร่วม จากผลการวิจัย พบว่า อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นบุคลากรในชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และรู้สภาพปัญหาต่างๆ ในชุมชนเป็นอย่างดี ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน เพื่อจัดการศึกษาระดับพื้นฐานพบว่า ในพื้นฐานที่การศึกษาคณะกรรมการโรงเรียน มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนมาก เนื่องจากคณะกรรมการโรงเรียนและคณะครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ศึกษาคณะกรรมการโรงเรียนเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีที่ทำการตั้งอยู่บริเวณโรงเรียน ทำให้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับคณะครูอย่างไม่เป็นทางการอยู่ตลอดเวลา อีกประการหนึ่ง คณะกรรมการโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ในชุมชน ทำให้มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ทั้งในการพัฒนาชุมชน การพัฒนาโรงเรียนมาก แต่อย่างไรก็ตามลักษณะของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนต่อการจัด

การศึกษาของโรงเรียน ยังมีแบบแผนการมีส่วนร่วมแบบเหลื่อมล้ำ (Imbecility Participatory Pattern) ที่เป็นแบบแผนการมีส่วนร่วมเป็นบางส่วน (Partial Participatory Pattern) คือเป็นแบบแผนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีอำนาจ และทรัพยากรปานกลางในชุมชนซึ่งมีส่วนร่วมในลักษณะการให้ความร่วมมือ ร่วมงานและร่วมสนับสนุนในการดำเนินงานของโรงเรียนในฐานะผู้ดำเนินการ มากกว่าผู้ร่วมงาน มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการและกิจกรรมของโรงเรียนอย่างมั่นใจ และมีอำนาจตัดสินใจในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมหรือการดำเนินงานได้บ้าง

ด้านการพัฒนา จากผลการวิจัย พบว่า อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้

เนื่องจากเป้าหมายของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็เพื่อพัฒนาสถานศึกษา นักเรียน และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ประเวศ ฤาชากุล** ได้ศึกษาปัญหาและการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า การปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นส่วนพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกส่วน โดยมีระดับการปฏิบัติงานด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ด้านการจัดกิจกรรมอาสาพัฒนา ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ

ด้านการประชาสัมพันธ์ จากผลการวิจัย พบว่า อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี เผยแพร่งานโครงการให้ภายนอกได้รับรู้รับทราบอยู่เสมอ รวมถึงยอมรับข้อเสนอแนะต่างๆ ในการแก้ปัญหาในการจัดการศึกษาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เพ็ญศรี ไชยวงษ์วัฒน์** ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนเมืองหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการดำเนินการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า เมื่อโรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด วางแผน และปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามขอบข่ายของงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ชุมชนและโรงเรียนมีการพัฒนาด้านต่างๆ ดังนี้ 1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจากผู้ให้ข้อมูลตามที่เป็นสังเกตและสัมภาษณ์ ชุมชนมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวครูมากขึ้น จากการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกมาและชุมชนเชื่อว่าชุมชนจะเจริญก้าวหน้าได้ดีต้องมี 3 องค์การหรือที่เรียกว่า “บวร” คือ บ้าน วัด โรงเรียน 2) ชุมชนมีแรงศรัทธาในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ การเรียนการสอน ซึ่งอยู่ในรูปการบริจาคของผู้ปกครองนักเรียนเพิ่มมากขึ้น 3) ชุมชนมีเจตคติที่ดีและให้ความสำคัญในบทบาทของตัวครูในการพัฒนางานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 วิทยาลัยควรเพิ่มบทบาทการให้บริการในด้านวิชาการ แก่ชุมชน เพื่อจะมีความรู้ในการแก้ปัญหาชีวิตและสังคม

1.2 วิทยาลัยควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษา และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น

1.3 วิทยาลัยควรบริหารจัดการหลักสูตรให้มีคุณภาพตอบสนองความต้องการของสังคม และจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมให้ดี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

2.1 วิทยาลัยควรพัฒนาสภาพแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เพราะปัจจุบันมีกลิ่นมูลสัตว์รบกวน

2.2 วิทยาลัยควรมีส่วนร่วมในการศึกษา เช่น การทำความเข้าใจ (MOU) ในด้านการให้บริการศึกษากับสถาบันหรือหน่วยงานอื่น

2.3 วิทยาลัยควรจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เป็นความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับหลักสูตรของมหาวิทยาลัย

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาค้นคว้าสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

3.2 ควรมีการศึกษาค้นคว้าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

3.3 ควรมีการศึกษาหลักสูตรการศึกษาของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ที่สนองตอบความต้องการของสังคม โดยติดตามประเมินผลความก้าวหน้าทุกสิ้นปีการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการ. (2543). **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียน**

สำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร : คณะอนุกรรมการปฏิรูปการศึกษา.

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). **การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด.**

กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดีจำกัด.

ทองหล่อ พวงสุข. (2546). การพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนบ้านจันทองกวาววิทยา อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ”.

รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประเวศ ฤชากุล. (2542). ปัญหาและการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี”. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เพ็ญศรี ไชยวงษ์วัฒน์, (2547). การพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนเมืองหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด, รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม.

ศิริการญจน์ โกสมภ. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน เพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปริญญาณิพนธ์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

คำขอขอบคุณ

บทความวิจัยเรื่องนี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2558 ในโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยในชั้นเรียน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณพระเทพบัณฑิต อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่อนุมัติโครงการวิจัยนี้ กราบขอบคุณ พระมหาทองเชิด กตปุณโญ, ผศ. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร และผู้เชี่ยวชาญและตรวจงานวิจัยนี้ ตลอดเจ้าหน้าที่ของสถาบันฯ ทุกท่าน ขอขอบคุณ อาจารย์ปุณเศ ต่วนชะเอม วิทยากรหลักที่เมตตาถ่ายทอดความรู้ด้านวิจัยโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ขอขอบคุณ พระมหาจิริยาทร ปโยโค ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ที่ได้เมตตาอนุญาตให้ผู้วิจัยได้เข้าร่วมโครงการวิจัย ขอขอบคุณ อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธรทุกท่าน ที่กรุณาตอบ

แบบสอบถาม พร้อมกับให้ข้อมูลที่หลากหลายตามแบบของการวิจัย เพื่อให้การจัดการ
เรียนการสอนมีคุณภาพและตอบสนองความพึงพอใจแก่นักศึกษามา ณ โอกาสนี้

บทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองไทยสมัยรัตนโกสินทร์

ของประชาชนในเขตตำบลศาลายา

อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

The role of Buddhism towards the development on Politics and
government of people in the Salaya – Subdistrict, Buddhamentol

District, Nakornpathom Province

ดร.ชวลิต ไทลรินทร์¹

Chowrit Rairin

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ของประชาชนในเขตตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระพุทธศาสนาของประชาชนในเขตตำบลศาลายา ที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย และศึกษาจากบทสัมภาษณ์ของพระเถระ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย แล้วนำมาเป็นข้อเสนอแนะต่อไป ประชาชนตัวอย่างครั้งนี้ 300 คน จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางของเกรจซี (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้การในการวิจัยคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบ ค่าเอฟเทส (f-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) หากพบความแตกต่างจะทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé) แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์

---

¹อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย Email:sornchai799@gmail.com

ผลการวิจัยพบว่า 1). ประชาชนในเขตตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม มีแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระพุทธศาสนา โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ด้านการรับรู้ถึงบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความเข้าใจในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย ตามลำดับ 2). ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนในเขตตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย ไม่แตกต่างกันคือโดยรวมทั้ง 2 ด้าน แต่ด้านอายุของประชากรมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3). ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาบทบาทพระพุทธศาสนากับพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยจากแบบสอบถามและบทสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยพบว่า พระสงฆ์ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อประเภทต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น นอกจากนี้หน้าที่อื่นๆ ของประชาชนคือการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของตัวแทนของตนในด้านการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา ว่าเขาทำหน้าที่ดีแล้วหรือยัง

คำสำคัญ : บทบาท, พระพุทธศาสนา, การพัฒนาการเมืองการปกครองไทย

ABSTRACT

The objectives of this thesis were as follows: 1) to study the role of Buddhism towards the development on Politics and government of people in the Salaya – Subdistrict, Buddhamentol District, Nakornpathom Province, 2) to compare the role of Buddhism towards the development on Politics and

government of people in the Salaya – Subdistrict, Buddhamongkol District, Nakhon Pathom Province, which had different genders, ages and level of education

3) to study suggestions and solutions the role of Buddhism towards the development on Politics and government of people in the Salaya – Subdistrict, Buddhamongkol District, Nakhon Pathom Province. The sample group was the 300 persons, sized by Krejcie and Morgan's table and used Simple Random Sampling by drawing lots on collecting data. The tools for research were questionnaires. The statistics used were descriptive, frequency, percentage, means, standard deviation and inferential statistics : F-test or One-Way ANOVA. If differentiation was found, it was tested in a pair by mean of LSD (Least Significant Different) and analyzed by computing. **The results of research were found as follows:** 1). People in Salaya Subdistrict, Buddhamongkol District, Nakhon Pathom Province, had attitudes towards the role of Buddhism towards the politics and government 3 aspects at a Medium level. Having been considered each aspect, it was found that the aspect of the highest average was participation in the role of Buddhism being at a high level. The aspect of the lower one was the understanding in the role of Buddhism at a high level respectively. 2). The results of hypothesis testing were found that people in Salaya Subdistrict, Buddhamongkol District, Nakhon Pathom Province, with different gender, ages and education, had no difference "knowledge and understanding of principles of democratic government" and "political attitudes of democratic government" in the whole view of 3 aspects. with the statistical significance at 0.05. and 3). The role of Buddhism of people in Salaya Subdistrict, having attitudes towards development had suggestions and solutions : 1) knowledge and understanding of principles of democratic government – people had a lack of knowledge and understanding of the principles of the role of Buddhism ; therefore, the people should be

educated about knowledge and understanding of the principles of the role of Buddhism by various media such as newspaper, radio, television, Internet etc. 2) political attitudes of democratic government – the attitudes were that democratic government was an election. Having had representatives, people had no duty; therefore, it should create the right attitude about democratic government that is not just an election. The other functions of the people are to be involved in monitoring the work of their representatives in the comments and take part in other activities as well.

Keywords : Roles, Buddhism, Thailand's political development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Phenomena)

สังคมมนุษย์บนโลกสันนิบาสนี้ ถูกออกแบบและตกแต่งขึ้นด้วยสีสนั่นน่านฟ้าการจมองเห็นเป็นเสมือนภาพหลากหลายมิติ มีทั้งส่วนที่ให้คุณและให้โทษเสริมสร้างความเจริญก็มี และจุดดั่งถ่วงความเจริญก็มี ซึ่งยากแก่การหลีกเลี่ยง เพราะมนุษย์คือสัตว์สังคมยังต้องลู่อำนาจ ความโลภความโกรธและความหลงอยู่ จำต้องแหวกว่ายถูกระแสแห่งต้นหาพัดพาไป พระโลกนาถสัมมาสัมพุทธะศาสดาแห่งพระพุทธศาสนาได้ตรัสบอกความจริงมานานเป็นเวลาสองพันกว่าปีแล้วว่า “โลกนี้ช่างตระการตาจระจราชรถที่พวกคนเขลาหมกมุ่นอยู่ (ตกหลุมพรางได้ง่าย) แต่พวกผู้รู้หาข้องอยู่ไม่” แม้อำนาจการบริหารในรูปแบบการเมืองการปกครองของไทยจะถูกออกแบบและปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับสถานการณ์ผ่านผู้มีอำนาจบริหารทั้งในลักษณะปัจเจกชน คณะบุคคลและองค์กรมาหลายยุคหลายชั่วคนจนผ่านพันศตวรรษเก่าแก่วเข้าสู่ศตวรรษใหม่แล้ว ถึงแม้วิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองของไทยจะเดินทางผ่านพันอุปสรรคมายาวไกลถึงเพียงนี้ แต่ก็ยังไม่เคยมีปรากฏห้วงแห่งกาลเวลาใดที่ประวัติศาสตร์ไทย ละทิ้งหรือวิ่งหนีห่างจากพระพุทธศาสนา หลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยได้ยืนยันถึง ความสัมพันธ์ อย่างแนบแน่นทั้งยังพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมายาวนานหลายศตวรรษด้วยและเพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึงใคร่ขอเท้าความถึงยุคกาลแห่งพระพุทธศาสนาในประเทศไทยยุครัตนโกสินทร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย [Research Objectives]

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาตามแนวประวัติศาสตร์ของไทยยุครัตนโกสินทร์
2. เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและกระตุ้นความรู้สึกให้ประชาชนชาวไทยให้รำลึกถึงคุณประโยชน์ของพระพุทธศาสนาและเอกลักษณ์ของชาติ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาและแนวทางป้องกันภัยที่จะมารุกรานพระพุทธศาสนา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ได้แก่ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาได้แก่ 3 ด้านของตัวแปรตาม
  - 1) การรับรู้ถึงบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย
  - 2) การมีส่วนร่วมในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย
  - 3) ความเข้าใจในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ประชาชนมีเพศต่างกัน มีการรับรู้ มีส่วนร่วมและเข้าใจในบทบาททางพระพุทธศาสนาต่างกัน
2. ประชาชนมีอายุต่างกัน มีมีการรับรู้ มีส่วนร่วมและเข้าใจในบทบาททางพระพุทธศาสนาต่างกัน
3. ประชาชนมีระดับการศึกษาต่างกัน มีมีการรับรู้ มีส่วนร่วมและเข้าใจในบทบาททางพระพุทธศาสนาต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Method)

การวิจัยเรื่อง “บทบาทพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการสร้างสรรค์สังคมไทย สมัยรัตนโกสินทร์” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณซึ่งมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 27,000 คน

2. เทคนิควิธีสุ่มตัวอย่าง ใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krcy & Morgam) ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่าง 300 คน

3. เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบประเมินค่า5ระดับ (rating Scale)

4. การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1) เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถามสร้างจากการศึกษาทฤษฎีวิชาการเกี่ยวกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการพัฒนาสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) คุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านก่อนทดลองใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ค่าความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้จริง

5. กรอบแนวคิดและการกำหนดตัวแปร

5.1 ตัวแปรอิสระ (independent variables) หรือตัวแปรต้น (เหตุ) ได้แก่ ข้อมูลส่วนตัวหรือภูมิหลังของประชาชนในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ดังต่อไปนี้

- เพศ
- อายุ
- ระดับการศึกษา

5.2 ตัวแปรตาม (dependent variable) หรือ ผล ได้แก่

1) การรับรู้ถึงบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย

2) การมีส่วนร่วมในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย

3) ความเข้าใจในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย

จากตัวแปรทั้ง 2 ข้างต้นนั้น นำมาจัดเป็นกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

การวัดค่าตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดการวัดค่าตัวแปร ซึ่งเป็นการแปลผล ค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามในด้านต่างๆ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ (ณรงค์ โพธิ์พุกขานนท์, ระเบียบวิธีวิจัย : แนวการเขียนเค้าโครงงานวิจัยและรายงานการวิจัยประจำภาค, (กรุงเทพมหานคร : ดวงแก้ว, 2551 หน้า 87.)

1. สมมติฐานในการวิจัย

- 1) ประชาชนมีเพศต่างกัน มีบทบาททางพระพุทธศาสนาต่างกัน
- 2) ประชาชนมีอายุต่างกัน มีบทบาททางพระพุทธศาสนาต่างกัน
- 3) ประชาชนมีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาททางพระพุทธศาสนาต่างกัน

2. กรอบแนวคิดของการวิจัย

ตัวแปรอิสระหรือเหตุ (Independent Variables) ได้แก่ เพศอายุ ระดับการศึกษา บทบาทของพระพุทธศาสนาสมัยรัตนโกสินทร์

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การเมืองการปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ 3 ด้านของตัวแปรตาม

1) การรับรู้ถึงบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย

2) การมีส่วนร่วมในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย

3) ความเข้าใจในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย

5. แหล่งข้อมูล

- 1) ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงก่อน
- 2) กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยเน้นประชากรในชุมชนศาลายา จำนวน 500 คน
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผลทั้งหมดโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่าร้อยละ (percentage) ของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 4) สถานที่ที่ทำการวิจัยชุมชนศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
- 5) เก็บข้อมูลที่เขตพื้นที่ชุมชนศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
- 6) วิเคราะห์และเขียนรายงานการวิจัยที่สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ที่ตั้ง เทศบาลตำบลศาลายา มีระยะห่างจากจังหวัดนครปฐมประมาณ 32 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานคร 20 กิโลเมตร

พื้นที่รวม 1.3.5 ตารางกิโลเมตร/หรือ 84375 ไร่ (0.0016 ตร.กม. = 1 ไร่

พุทธมณฑล 2500 ไร่ (พท.ร้อยละ 30)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 180 ไร่

พื้นที่ส่วนอื่นๆ 4698. ไร่

แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่เป้าหมาย

การส่งผลการวิจัยไปให้หน่วยงานที่เก็บข้อมูล

- 1) ส่งไปสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- 2) การส่งผลการวิจัยไปให้สถาบันอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้อง
- 3) นำผลการวิจัยไปเผยแพร่ทางสื่อมวลชนต่างๆ เช่น ทาง มหาวิทยาลัยฯ ทาง โทรทัศน์ และทางหนังสือพิมพ์
- 4) นำผลการวิจัยไปลงใน Website

5) นำผลการวิจัยเข้าประชุมสัมมนาทางวิชาการประจำปีของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ทฤษฎานาคติแม่บท หมายถึง หลักพุทธธรรมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์สังคมไทยให้อยู่เย็นเป็นสุขตามวิถีพุทธ ทั้งสร้างจิตสำนึกในการรังสรรค์งานการเมืองการปกครอง ของรัฐให้ข้ามผ่านกลียุคและดำเนินมาได้จนถึงปัจจุบัน

พระพุทธศาสนา หมายถึง ศาสนา 1 ในบรรดาศาสนาสากลที่ยังมีพลเมืองของโลกหลายเปอร์เซ็นต์นับถือจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

มีหลักฐานยืนยันว่า คนไทยได้นับถือพระพุทธศาสนามานานก่อนตั้งอาณาจักรสุโขทัย ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อสังคมความเป็นอยู่ของชาวไทยทุก ด้านมายาวนานนับเป็นสหัสวรรษแล้ว

หลักมัชฌิมาปฏิปทา หมายถึง การพัฒนาประเทศจำต้องนำหลัก “มัชฌิมาปฏิปทา” ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความสมดุลได้ในทุกสถานการณ์

หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พัฒนาทางสายกลางอยู่บนพื้นฐานของความสมดุล และความพอประมาณอย่างมีเหตุผล นำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองนั่นคือ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ตามแนวพระราชดำรัสของในหลวง ซึ่งสามารถพึ่งพาตนเอง มีภูมิคุ้มกันและรู้ทันโลก ทั้งเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย สมัยรัตนโกสินทร์” ได้ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายของบทบาท

สุพัตรา สุภาพ (2545 : 30) ให้ความหมายของบทบาทตามสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งหรือสถานภาพ เช่น เป็นพ่ออบรมเลี้ยงดูลูก เป็นครูอบรมสั่งสอนนักเรียน เป็นต้น

พัทยา สายหู (2546 : 68) อธิบายบทบาทหน้าที่ไว้ว่า “บทบาทก็คือการกระทำต่างๆ ที่บทบาทนั้นกำหนดให้ต้องแสดงต้องทำตามใดที่ยังอยู่ในบทบาทนั้นๆ เปรียบเสมือนบทละคร”

โสภา ชูพิกุลชัย (2550 : 22) ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า “บทบาทหมายถึง การแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของบุคคล ซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขากระทำภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งเป็นต้นว่าบทบาทของพ่อแม่ ลูก สามีหรือภรรยา บุคคลที่ละเมิดกฎสังคมก่อให้เกิดปัญหาสังคม บุคนั้นไม่อาจจะอยู่ในสังคมนั้นได้”

ประพันธ์พงษ์ โสภารัตน์ (2550 : 9) สรุปหน้าที่ตามบทบาทไว้ว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ใดก็ตาม ผู้ครองตำแหน่งจำต้องหาความรู้และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่เป็นอย่างดีและวิเคราะห์บทบาทของตนเองให้ชัดเจน โดยเฉพาะผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่ดีเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานทั้งของตนเองและส่วนรวม

2. ประเภทของบทบาท

เฉลิมชัย จันทระเสนา (2544 : 6) ได้แบ่งประเภทของบทบาทไว้ ดังนี้

1. บทบาทที่รัดกุม จะต้องปฏิบัติตาม เช่นบทบาทเจ้าบ่าวเจ้าสาวในพิธีแต่งงาน บทบาทของนายกรัฐมนตรี อธิบดี ฯลฯ เป็นบทบาทที่ได้ระบุไว้แน่ชัดในรูปแบบกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน

2. บทบาทที่ยืดหยุ่นได้ไม่มีข้อกำหนดตายตัว ยอมให้พฤติกรรมอันสัมพันธ์กับบทบาทแปรผันได้ตามความเหมาะสม เช่น บิดามารดา

3. บทบาททั่วไปได้แก่บทบาทที่กำหนดขอบเขตพฤติกรรมไว้กว้างๆ เพื่อสมาชิกในสังคมปฏิบัติตามได้สะดวก เช่น ผู้ชาย ผู้หญิงมีบทบาทในสังคม มีอาชีพแตกต่างกันตามความถนัด เป็นต้น

4. บทบาทย่อย เพื่อกำหนดบทบาทที่เด่นชัด ง่ายแก่การปฏิบัติ เช่น ผู้ชายเหมาะที่จะเป็นตำรวจ ทหาร ส่วนผู้หญิงเหมาะที่จะเป็นพยาบาล แม่บ้าน หรือบทบาทที่เป็นไปตามวัย เช่น วัยรุ่น วัยครองเรือน เป็นต้น

5. บทบาทที่แท้จริง ได้แก่บทบาทที่ต้องรับผิดชอบ ถ้าขาดตกบกพร่องจะเกิดความเสียหาย เช่น ช่างตัดผมต้องรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ของตัวเอง

6. บทบาทเสริมหรือเสริมบทบาท เพื่อเสริมบทบาทที่แท้จริงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ถ้าละเลยก็ไม่ทำให้สภาพการณ์เสียหาย เพียงแต่ไม่สมบูรณ์ เช่น ช่างตัดผมแล้ว ไม่โกนหนวดเครา แคะหู หนวดตันคอ เป็นต้น

7. บทบาทตามกฎหมาย ถ้า ไม่ปฏิบัติตามจะไม่มีผลหรือเป็นการผิดต่อกฎหมาย เช่น การครอบครองรถยนต์ ที่ดิน ฯลฯ ต้องจดทะเบียน เป็นต้น

3. ลักษณะของบทบาท

สวานศรี วิรัชชัย (2534 : 25-28) บทบาทที่ปรากฏในสังคมปัจจุบัน พอสรุปได้ ดังนี้

1. บทบาทตามที่กำหนด (Prescribed Role) เป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่ม หรือองค์กรนั้นๆ เช่น ข้อกำหนดที่ว่าข้าราชการต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งการโดยชอบ เป็นต้น

2. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (Expected Role) บทบาทที่ผู้รับความคาดหวังนี้ มักจะสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด แต่ในบางครั้งบทบาทที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังอาจไม่ตรงกับบทบาทที่กำหนดไว้ก็ได้ เพราะบางคนอาจมีความคาดหวังมากกว่าหรือน้อยกว่าข้อกำหนดที่ตนได้รับทราบ

3. บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง (Subjective Role) หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลที่อยู่ในตำแหน่งคิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ เช่น ผู้บังคับบัญชาคิดว่าตนมีหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ไม่ต้องใส่ใจกับปัญหาส่วนตัวของผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้น บทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง จะตรงหรือไม่ตรงกับบทบาทที่ถูกคาดหวังก็ได้

4. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของเจ้าตัวผู้อยู่ในตำแหน่ง แต่ก็อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมการคาดหวังต่อผู้อื่นต่างๆ ที่บทบาทนั้นไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดของตนก็ได้

5. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (Perceived Role) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งโดยธรรมชาติคนเราจะมีการเลือกที่จะรับรู้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการเมือง

แนวความคิดทางการเมืองที่ใช้อ้างอิงกันมากเพื่อการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองในประเทศด้อยพัฒนา คือ แนวความคิดเรื่องการพัฒนาการเมือง (Political Development) หรือนักวิชาการบางท่านก็ใช้คำว่า การทำให้ทันสมัยทางการเมือง (Political Modernization) บางท่านก็ใช้ปนเปกันทั้งสองคำ มูลเหตุสำคัญที่ได้มีการใช้ศัพท์ดังกล่าววิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองนั้น ก็เนื่องจากว่าหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศต่างๆ ซึ่งเคยเป็นประเทศในอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตกได้รับเอกราช ประเทศเกิดใหม่เหล่านี้ก็ประสบปัญหาทางการเมืองต่างๆ มากมาย เกิดจากการรบราฆ่าฟันเพื่อแย่งอำนาจกันระหว่างเผ่าพันธุ์หรือกลุ่มการเมืองต่างๆ การล้มลุกคลุกคลานของระบอบรัฐสภาในระบบประชาธิปไตย พร้อมกับการเข้ายึดอำนาจของทหารในรูปของการปฏิวัติรัฐประหาร ปรากฏการณ์ทางการเมืองดังกล่าวนี้ ย่อมมีการวิเคราะห์หาสาเหตุและนักวิชาการแขนงต่างๆ ก็ใช้วิชาที่ต้นกำเนิดเป็นตัวแปรสำคัญในการเสาะหาสาเหตุ

พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเอกของโลกที่มีหลักคำสั่งสอนอันเปรียบเสมือนห้วงมหานทีแห่งสรรพศาสตร์ จึงมิใช่เพียงแค่ว่าเป็นปรัชญาหรือทฤษฎีเท่านั้น หากแต่ยังมีเนื้อหาครอบคลุมถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความนึกคิดแทบทุกด้านและที่สำคัญพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการกระทำ (กรรมวาท และกิริยาวัต) เป็นศาสนาแห่งความเพียรพยายาม (วิริยวัต) ไม่ใช่ศาสนาแห่งการอ่อนวอนปรารถนา หรือศาสนาแห่งความหวังหวังกังวล การสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมุ่งผลในทางปฏิบัติให้ทุกคนจัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริงๆ ในโลกนี้และเริ่มต้นแต่บัดนี้

คำว่า “พระพุทธศาสตร์” แยกได้เป็น 3 คำ คือ คำว่า พระ แปลว่าประเสริฐ ดีเลิศ คำว่า พุทธะ แปลว่า ผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบาน ในที่นี้หมายถึง ท่านผู้ตรัสรู้หรือริยสัจ 4 อย่างถ่องแท้ คำว่า ศาสตร์ แปลว่า ความรู้หรือองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าวิจัย ซึ่งเป็นกิจกรรมของมนุษย์อย่างหนึ่งที่มีมุ่งอธิบายอย่างเป็นระบบในความที่น่าจะเป็นไปได้ เมื่อรวมกันแล้วได้ความหมายว่าองค์แห่งความรู้ของ ผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบานอย่างประเสริฐ

ในบรรดาองค์แห่งความรู้ทั้งหมดนั้นเป็นความรู้ที่พระพุทธเจ้าทรงศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วยพระองค์เองจนสามารถกำหนดเป็นทฤษฎีแห่งความรู้ต่างๆ มากมาย ในที่นี้จะแบ่งลักษณะความรู้ที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนเพียงแค่น้อยนิดเท่านั้น แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. คำสอนที่ทรงค้นพบใหม่ เช่น อริยสัจ ปฏิจจสมุปบาท เป็นต้น

2. คำสอนที่ทรงปฏิรูประหว่างลัทธิ ศาสนาเดิม เช่น การทำบุญให้ได้ผลสมบูรณ์จะต้องทำกับผู้เป็นพราหมณ์โดยกำเนิด หรือบริสุทธิโดยตระกูล พระองค์ทรงปฏิรูปโดยให้ทำกับปฏิคาหก (ผู้รับ) ที่มีศีลบริสุทธิมีคุณธรรม และทากย (ผู้ถวายหรือผู้ให้) จะต้องมีความบริสุทธิใน 3 กาล คือ ก่อนให้-ขณะกำลังให้-หลังจากให้แล้ว

3. คำสอนที่ทรงปฏิวัติ เช่น การฆ่าสัตว์บูชายัญจัดเป็นมหายมกคอย่างยิ่ง สามารถบันดาลให้ตนสำเร็จตามปรารถนา พระองค์ทรงเห็นตรงกันข้ามว่าการฆ่าเป็นบาปทั้งสิ้นความรู้ในพระพุทธศาสนาแม้จะมากมาย ถึงกระนั้นก็ตามพระพุทธศาสนามีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่พระนิพพาน คือการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ดังนั้นการบรรลุนิพพานก็คือการเข้าถึงความดับทุกข์โดยสิ้นเชิง และบรรลุความสุขอย่างสูงสุด จิตของผู้บรรลุนิพพานย่อมมีความสะอาดสว่างและสงบตลอดเวลาที่มิชีวิตอยู่และเมื่อดับขันธแล้วก็เป็นการสิ้นทุกข์ ไม่กลับมาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารอีกต่อไป เมื่อมนุษย์ไม่สามารถเข้าสู่เป้าหมายอันสูงสุดได้อย่างรวดเร็วทางพระพุทธศาสนาจึงได้กำหนดอสังข หรือประโยชน์ที่เป็นเป้าหมายหลักและเป้าหมายรองเอาไว้เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตและเป็นที่มุ่งหวังสำหรับมนุษย์เอาไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1) ทิฏฐิธัมมิกัตถะ จุดหมายขั้นตาเห็น หรือประโยชน์ปัจจุบัน เช่นมีสุขภาพที่ดี มีเงินใช้และมีงานทำ มีสถานภาพที่ดี และมีครอบครัวที่ผาสุก เป็นต้น

2) สัมปรายิกัตถะ จุดหมายขั้นเลยตาเห็น หรือประโยชน์เบื้องหน้า เช่น ความอบอุ่นสบายซึ่งสุขใจ ความภาคภูมิใจ ความอึดใจ ความแก้แค้นล้างแค้นใจ และความโล่งจิตมั่นใจ เป็นต้น

3) ปรมัตถะ จุดหมายสูงสุด หรือประโยชน์อย่างยิ่ง เช่น ไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม ไม่ผิดหวังและเศร้า มีความปลอดโปร่งสงบ และเป็นอยู่ด้วยปัญญา เป็นต้น

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่มีเหตุและผลเป็นศาสนธรรมว่าโดยแม่บทอันเป็นหลักการใหญ่ที่เรียกว่า ปาพจน์ มี 2 อย่างคือ พระธรรมกับพระวินัย ว่าโดยปฏิภกซึ่งเป็นคัมภีร์

หลักของศาสนามี 3 คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก ว่าโดยหัวข้อที่เรียกว่าธรรมชั้นมี 84,000 พระธรรมชั้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมไทย สมัยรัตนโกสินทร์” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมไทย สมัยรัตนโกสินทร์ของประชาชนในเขต ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมไทย สมัยรัตนโกสินทร์ของประชาชนในเขต ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมไทย สมัยรัตนโกสินทร์ ของประชาชนในเขต ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 300 คน ผู้วิจัยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจจ์และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น จำนวน 300 คน

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา “บทบาทพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมไทย สมัยรัตนโกสินทร์” สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 300 คนจากการสรุปผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 บทบาทพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมไทย สมัยรัตนโกสินทร์ของประชาชนในเขตตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า การมีบทบาทพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมไทย สมัยรัตนโกสินทร์ ของประชาชนในเขต

ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในเขตตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม มีบทบาทพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมไทย สมัยรัตนโกสินทร์ ตรงทั้ง 3 ด้าน คือ

- 1) ด้านการรับรู้ถึงบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย
- 2) ด้านความเข้าใจในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย
- 3) ด้านการมีส่วนร่วมในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย ข้อ 3 การได้ร่วมรณรงค์การคัดค้านการออกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่อสังคม และประเทศ

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการรับรู้ถึงบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย ข้อ 2 พระพุทธศาสนาช่วยพัฒนาการเมืองไทยมากน้อยเพียงใด

เมื่อสรุปแบ่งเป็นรายด้านในการอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ 1 ด้านการรับรู้ถึงบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยพบว่า

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ 4 ศาสนามีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเมืองไทยมากน้อยเพียงใด

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 2 พระพุทธศาสนาช่วยพัฒนาการเมืองไทยมากน้อยเพียงใด

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ 2 คือ ด้านความเข้าใจในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยพบว่า

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อที่ 3 การได้ติดตามข่าวสารการแถลงการณ์ต่างๆที่มีผลต่อการดำเนินการทางพระพุทธศาสนา กับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 5 การรับฟังการแนวทางการพัฒนาการเมืองจากบุคคลสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่เสมอ

3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ 3 คือ ด้านการมีส่วนร่วมในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยพบว่า

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 3 การได้ร่วมรณรงค์การคัดค้านการออกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่อสังคม และประเทศ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 2 การช่วยโฆษณาประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมือง

1.2 การศึกษาวิเคราะห์การมีบทบาทพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมไทย สมัยรัตนโกสินทร์ ของประชาชนในเขตตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศอายุ ระดับการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า เพศไม่มีผลต่อการมีบทบาทพระพุทธศาสนาแต่อย่างใด เป็นเพราะว่าการปลูกฝังจิตสำนึกต่อศาสนานั้น ได้รับการอบรมมา เหมือนกัน

2) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า อายุ ไม่มีผลต่อการมีบทบาทพระพุทธศาสนา เพราะแต่ละช่วงอายุ มีการอบรมสั่งสมประสบการณ์ทางศาสนามามาก น้อย ต่างกัน

3) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า ระดับการศึกษา แม้จะต่างกันแต่จะมีประสบการณ์ ทางด้านการมีบทบาททางศาสนาไม่แตกต่างกัน เพราะพื้นฐานทางศาสนาได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาแต่พระพระบุรุษ และปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นประเพณี จึงมีกิจกรรมไม่แตกต่างกัน

1.3 การศึกษาวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการมีบทบาทพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมไทย สมัยรัตนโกสินทร์ ของประชาชนในเขตตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ที่มาจากบทสัมภาษณ์ ของ

1) พระศรีมิ่งมงคลเมธีคณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

2) พระปริยัติสารเวทีคณบดีศึกษาศาสตร์

3) พระมหาสมัครมหาวิโร คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

4) พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโศภิตบัณฑิตวิทยาลัย

5) พระมหาอรุณ ปิณฺณวโรดมคณบดีคณะสังคมศาสตร์

6) พระปัญญาธิดตฺถญาณุ ประธานชมรมพุทธศาสตร์

มีซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ 1 คือ ด้านการรับรู้ถึงบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยพบว่า ข้อที่มีค่าความถี่สูงสุดคือ ต้องการทราบว่า ศาสนามีอิทธิพลเพียงใดต่อการพัฒนาการเมืองไทย

2. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ 2 คือ ด้านความเข้าใจในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย พบว่า ข้อที่มีค่าความถี่สูงสุด คือ ต้องการติดตามข่าวสารการแถลงการณ์ต่างๆที่มีผลต่อการดำเนินการทางพระพุทธศาสนา กัการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย

3. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ 3 คือ ด้านการมีส่วนร่วมในบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย พบว่า ข้อที่มีค่าความถี่สูงสุดคือ ต้องการร่วมรณรงค์การคัดค้านการออกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่อสังคมและประเทศ

สรุปว่า การพัฒนาสังคมไทย ด้วยบทบาททางพระพุทธศาสนานั้น มีมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 พระองค์ได้ ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาได้สร้างวัดวาอารามมากมาย ทั้ง มีข้าศึกศัตรูรอบด้าน ภาวะสงครามยังดำเนินไป พระองค์ยังไม่ทอดทิ้งพระพุทธศาสนาจนพระพุทธศาสนา เจริญจนถึงรัชกาลปัจจุบัน และปัจจุบัน ชาวพุทธกำลังเรียกร้องให้มีการ บัญญัติให้พุทธศาสนาเป็น ศาสนาประจำชาติ ในรัฐธรรมนูญ ถือว่าเป็นการพัฒนา ขวัญและกำลังใจให้ชาวพุทธทั้งประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะและข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผลแล้ว สามารถสรุปข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

1. ควรศึกษาเรื่อง ทำไมชาวพุทธ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงถูกคุกคามเป็นรายวัน

2. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง องค์การพระพุทธศาสนา ได้ช่วยปกป้องคุ้มครองชาวพุทธทางไหน
3. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง รัฐบาลได้สนับสนุนการป้องกัน ปกป้องพระพุทธศาสนาอย่างไร
4. ควรศึกษาวิจัยเรื่องมหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้ช่วยปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาอย่างน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพากรนอก กระทรวงมหาดไทย. (2458). **บัญชีเงินผลประโยชน์แผ่นดิน**. กรมสรรพากรนอก กระทรวงมหาดไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2445 (ร.ศ. 121) ถึง พ.ศ. 2457 (ร.ศ. 133). กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- กาญจนา จินตกานนท์. (2530). **นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับภาษีอากรการพนัน พ.ศ.2367 – 2460**. อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กิตติ ต้นไทย. (2520). **คลองกับระบบเศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2367 - 2453**. อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ญาติ ประภาพันธ์. (2519). **ระบบเจ้าภาษีนายอากรกรุงเทพฯ ยุคต้น**. เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดช บุญนาค. (2532). **การปกครองระบบเทศบาลของประเทศสยาม พ.ศ. 2435 - 2458**. พิมพ์ครั้งที่ 1, 2458. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีระ แก้วประจันทร์. (2534). **สภาพเศรษฐกิจมณฑลนครชัยศรี พ.ศ. 2438 - 2475**. การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประพันธ์พงษ์ โสภารัตน์. (2550). **การศึกษาค้นคว้าอิสระ**. รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พัชรา กิจปฐมมงคล. (2547). **พิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครปฐม**. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. ราชภัฏนครปฐม.

- เพ็ญศรี ด้ก. (2542). การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสิ้นสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- ภรณ์ กาญจนัชชิตติ และคณะ. (2529). สังคมจีนในประวัติศาสตร์ไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์. กรุงเทพฯ. มุลินีโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. แปลจาก G. William Skinner.1957.Chinese Society in Thailand : An Analytical History. New York .Cornell press.
- มณฑล คงแถวทอง. (2527). เศรษฐกิจข้าวและน้ำตาลทรายในกลุ่มแม่น้ำท่าจีน พ.ศ.2398-2453. อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เยาวภา ญาณสุภาพ. (2532). กิจการสุราในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2367- 2485. ศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครนทรวิโรฒ.
- ศรีศักร วัลลิโภดม และมานิต วัลลิโภดม. (2520). นครปฐมอยู่ที่ไหน. (พิมพ์แจกในงานพระราชทานเครื่องขมาและดินนายสุธี บุญยศรีสวัสดิ์ ณ ฮวงซุ้ย จังหวัดนครปฐม (วันจันทร์ที่ 28 มีนาคม 2520)
- สมคิด โด่งดัง. (2513). สัม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. คณะเกษตร.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2545). พระปฐมเจดีย์ ไม่ใช่เจดีย์แห่งแรกแต่เป็นมหาธาตุหลวงยุคทวารวดี. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : บริษัทพิฆเนศ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด สำนักพิมพ์มติชน.
- สุพัตรา สุภาพ. (2545). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สมาลี บำรุงสุข. (2525). การรวบรวมรายได้แผ่นดินในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2416 - 2453. อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภา ชูพิกุลชัยและคนอื่น. (2550). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อัญชลี สุสายัณห์. (2524). ความเปลี่ยนแปลงของระบบไพร่และผลกระทบของสังคมไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- DGE Hall. (1970). A History of South-East Asia. New York : ST Martin's Preess.

Ingram , James C . (1971). **Economic Change In Thailand 1850 -1970**, Oxford University Press.

Major Erik Seidenfaden. (1958). **The Thai Peoples**. Bangkok : The Siam Society.

R.C.Majudarand Hindu Colonies. (1974). **Calcutta: Firma K.L.** Mukhopadhyay.

Skinner, William G. (1962). **Chinese Society in Thailand : An Analitical History**. New York.Cornell press.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

Human resource developments in Theravāda Buddhist Philosophy

รัชชัย ขยันทำ¹

Ratchai kayanthum

บทคัดย่อ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการสร้างและพัฒนาองค์กรให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน ทั้งองค์การภาครัฐและเอกชน ทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงสุด อาจเรียกอีกอย่างว่า ทูมนมนุษย์ การพัฒนาทูมนมนุษย์ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีทั้งสาม ได้แก่ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ และทฤษฎีจิตวิทยา แม้ว่านักวิชาการฝ่ายตะวันตกได้พยายามคิดค้นกระบวนการทัศนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เรื่อยมาตามลำดับ แต่ก็ได้ตระหนักร่วมกันว่าที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาที่ไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากยิ่งพัฒนาก็ยิ่งมีปัญหามากมายไม่รู้จักจบสิ้น จนอาจนำไปสู่ความเสื่อมถอยอย่างน่าวิตก ส่วนปรัชญาพุทธเถรวาทได้ชี้ชัดว่า มนุษย์มีขีดความสามารถในการพัฒนาตามทิศทางที่ถูกต้องสมบูรณ์ไม่เสื่อมถอยได้ โดยเฉพาะหลักฐานวิทยาฝ่ายพุทธเถรวาทที่อธิบายความจริงตามธรรมชาติ มีแนวทางให้พิสูจน์ความจริงระหว่างวิทยาศาสตร์และพุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกันอย่างลงตัว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นกระบวนการพัฒนาที่ช่วยส่งเสริม ใ้บุคคลดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามแนวทางวิถีพุทธ การพัฒนาที่มุ่งให้เกิดความสมดุลของสิ่งต่างๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องอยู่คือ (1) ส่งเสริมให้ทรัพยากรมนุษย์สัมพันธ์กับทุกคนอย่างมีความสุข ไม่มีมัจฉริยะ คือ ความตระหนี่ ความหวงแหน มีจิตใจที่เมตตากรุณา (2) ส่งเสริมให้ทรัพยากรมนุษย์สัมพันธ์กับสังคมอย่างมีความสุข ด้วยการปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท (3) ส่งเสริมให้ทรัพยากรมนุษย์สัมพันธ์กับธรรมที่แท้จริงอย่างรู้เท่าทัน ไม่เชื่ออะไอย่างงมงายจนกลายเป็นการคลั่งศาสนา ลัทธิหรืออุดมการณ์ (4) ส่งเสริมให้ทรัพยากรมนุษย์สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมดำรงอยู่อย่างเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน มีวิถีคิดแบบคนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงความอยู่รอดของคนรุ่น

¹ คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร Email: raschai_mbu1@hotmail.com

หลังเป็นสำคัญ และ (5) ส่งเสริมให้ทรัพยากรมนุษย์สัมพันธ์กับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมีสติ ไม่มุ่งใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการแสวงหาประโยชน์ตนเพียงอย่างเดียว หากแต่รู้จักใช้เพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ส่วนรวม

ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คู่ไปกับการพัฒนาทางด้านร่างกายและสังคม สิ่งสำคัญของการพัฒนา คือ ปัญญา เพราะทำให้รู้จักสิ่งทั้งหลายและรู้ว่าควรจะทำปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ นั้นอย่างไร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้จะต้องเป็นไปพร้อมๆ กัน ทั้ง 3 ด้าน คือ (1) ด้านกายหรือพฤติกรรมและวิถีการใช้ชีวิต ตลอดจนการทำมาหาเลี้ยงชีพ (2) ด้านจิตใจ คือ การพัฒนาคุณธรรม สร้างความเข้มแข็งมั่นคงให้เกิดแก่จิตใจและทำให้มีสภาพจิตใจที่ดีงาม รวมทั้งความสุขด้วย และ (3) ด้านปัญญา คือ ความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆ ที่ควรรู้ รวมทั้งแนวความคิดทัศนคติและค่านิยม การพัฒนาทั้งสามด้านนี้ต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกัน จึงจะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์และยั่งยืนได้ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

คำสำคัญ : การพัฒนา, ทรัพยากรมนุษย์, พุทธปรัชญาเถรวาท

ABSTRACT

Human beings are an important resource from the past to the present. Humans are social animals like to live together as a group. Potential in itself is consciousness and intelligence. Can develop themselves by studying and learning the surrounding. To innovate to be able from the study of the history of human civilization. At first, there was a simple life. Living in nature human beings have developed themselves. Learn things. Learn to be afraid learn to think learn to solve problems around.

Nowadays, the rapid and violent changes in the social, economic and political fields have a direct and indirect effect on human life inevitably. Human beings need to adjust to the changes that take place. The diversity of resources and increased labor force. Including changes in technology. This can facilitate the work. communications and productivity increase It is a trend of globalization and new innovations. Technology has changed the way management is developed

and managed. The management structure of philosophy, vision, management policy management. And the problem of human resources in today's world is a change in itself, not before social and technological change. Thus, there are many social problems in the following. The cost of living increased. The education system is not well distributed and covers all areas. Modernity has become a popular consumption for social purposes.

Keywords: developments, Human resource, Theravāda Buddhist Philosophy

บทนำ

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มนุษย์เป็นสัตว์สังคมชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีศักยภาพในตัวเอง คือ มีสติและปัญญา สามารถที่จะพัฒนาตนเอง ด้วยการศึกษาศึกษาและเรียนรู้สิ่งรอบข้าง เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นได้ จากการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติ ซึ่งแรกเริ่มมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายอยู่แบบพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ มนุษย์ได้มีการพัฒนาตนเอง เรียนรู้สิ่งต่างๆ เรียนรู้ที่จะกลัว เรียนรู้ที่จะคิด เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่รอบข้าง

ยุคปัจจุบัน กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น อันมีความหลากหลายของทรัพยากรและกำลังแรงงานที่เพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวกในการทำงาน การติดต่อสื่อสาร และการเพิ่มผลผลิตเป็นแนวโน้มด้านความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) และนวัตกรรมใหม่ๆ ด้านเทคโนโลยีมีเปลี่ยนแปลงวิธีการพัฒนาและการบริหารจัดการ ทั้งนี้มีการปรับทั้งโครงสร้างการบริหารด้านปรัชญา วิสัยทัศน์ แนวนโยบายการบริหารจัดการ และปัญหาของทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบันนี้ คือ การปรับเปลี่ยนตัวเองไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี จึงส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดปัญหาความเลื่อมล้ำทางสังคมในด้านต่างๆ ตามมามากมาย ทั้งทางด้านอัตราค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น ระบบการศึกษาที่กระจายไม่ทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่ เกิดภาวะทันสมัยกลายเป็นกระแสการบริโภคนิยมเพื่อหน้าตาทางสังคม เป็นต้น

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามกระบวนทัศน์แบบตะวันตก

มนุษย์เป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการธุรกิจและองค์การทางสังคม เป็นผู้สร้างองค์การขึ้นมา เพื่อการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับปัจจัยต่างๆ จึงมีนักวิชาการหลายท่านได้กำหนดกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การไว้อย่างเป็นระบบ อันเป็นการสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบต่อนานาชาติ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การที่ตั้งไว้ ดังนี้

กระบวนการของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย 5 ประการ (Dayid, อ้างอิงใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540 : 3) คือ

1. การฝึกอบรม (Training) คือ ความพยายามอย่างเป็นระบบในการให้ความรู้ทักษะ จากผู้รู้หรือวิทยากรถ่ายทอดไปสู่ผู้ปฏิบัติงานหรือพนักงานใหม่มีความรู้ ทักษะเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำไปพัฒนางานในหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพ ตามเป้าหมายที่กำหนด

2. การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการระยะยาว เพื่อเพิ่มศักยภาพ และประสิทธิผลของงาน

3. การเรียนรู้ (Learning) เป็นกระบวนการที่จะได้รับสิ่งใหม่ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

4. การให้การศึกษา (Education) เป็นการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบ

5. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD) เป็นวิธีการบูรณาการ เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานโดยใช้เทคนิค กลยุทธ์ หรือวิธีการเรียนรู้หลากหลาย

กระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีขอบเขตครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ด้าน (สมศรี เพชรโชติ, 2549 : 2) คือ

1. ด้านการฝึกอบรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยกิจกรรมที่ทำในระยะสั้นๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะและความชำนาญในการปฏิบัติงาน และปรับพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการให้เป็นไปตามในทิศทางที่องค์การต้องการ โดยเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม สามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ด้านการศึกษา เป็นกระบวนการให้ความรู้ประกอบการเรียนรู้ทักษะใหม่ ช่วยให้บุคคลที่ได้รับการศึกษามีความรู้ ความสามารถ มีสติปัญญาที่จะไปประกอบอาชีพตามสาขาที่ตนถนัด โดยจะมีระยะเวลาการศึกษาที่ต่อเนื่องยาวนานกว่าการฝึกอบรม

3. ด้านการพัฒนา เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารให้ถึงขีดสูงสุด เพื่อความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านส่วนตัวและขององค์กร เป็นการเตรียมบุคลากรให้ก้าวไปพร้อมๆ กับองค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงและเจริญเติบโตขึ้น

ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องมีการหาสาเหตุของช่องว่างหรือเรียกว่าหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างถูกต้อง

กระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ว่า การที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) นั้น จะมุ่งไปที่กิจกรรมที่จะทำให้มนุษย์เกิดการ พัฒนา โดย Pace, et al. (1991) ได้มุ่งเน้นไปที่กิจกรรมด้านระบบการแก้ไข ปรับปรุง (Improving system) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ซึ่งกิจกรรมด้านระบบการแก้ไข ปรับปรุง (Improving system) ประกอบไปด้วย 3 กิจกรรมหลัก (สุพินดา ธีระวราพิชญ์, 2549 : 401-405) คือ

1. การพัฒนาตัวบุคคล (Individual Development) มุ่งเน้นในส่วนบุคคลและเกิดผลลัพธ์ในระยะสั้น ซึ่งหมายถึงการพัฒนาความรู้ ทักษะ และปรับพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรแต่ละคนในองค์กร เพื่อให้สามารถทำงานปัจจุบันที่ตนเองรับผิดชอบได้ โดยเป็นการพัฒนาสร้างจุดแข็งและกำจัดจุดอ่อนให้กับคนในองค์กร ทั้งพยายามเพิ่มเติมศักยภาพบุคลากรในองค์กรให้ตรงกับเป้าหมายของตัวบุคคล และสร้างทักษะให้ตรงตามบทบาทของงานและประสิทธิภาพขององค์กร การพัฒนารายบุคคลจะครอบคลุมใน 2 เรื่องด้วยกัน คือ

1.1 การฝึกอบรม (Training) คือ การพัฒนาให้บุคลากรสามารถทำหน้าที่ในปัจจุบันได้อย่างมั่นใจ หรือทำงานได้อย่างครบวงจร การฝึกอบรมเริ่มแรก ก็คือ การเรียนรู้ของแต่ละบุคคล เช่น การฝึกอบรมเบื้องต้น (Basic skills training) การฝึกอบรมให้ได้ตามคุณสมบัติของงาน (Qualifying training) การฝึกอบรมข้ามหน้าที่การงาน (Cross training) การฝึกอบรมซ้ำ/ ทบทวน (Retraining) และการฝึกอบรมเพื่อเตรียมงาน (Outplacement training) เป็นต้น

1.2 การศึกษา เป็นการช่วยแต่ละบุคคลให้มีคุณสมบัติที่จะเติบโต หรือประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของอาชีพในอนาคต การศึกษามักจะสัมพันธ์กับการพัฒนาอาชีพและเป็นการริเริ่ม โดยบุคคลมากกว่าองค์กร เช่น การศึกษาเพื่อให้ได้พื้นฐานที่จำเป็นในงาน (Remedial education) และการศึกษาต่อเนื่อง (Continuing education) เป็นต้น

2. การพัฒนาองค์กร (Organization Development-OD) จะเน้นเรื่องระบบโครงสร้างและหน้าที่ กระบวนการเปลี่ยนแปลง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรตามความสัมพันธ์ ทั้งภายในและภายนอกขององค์กร โดยการพัฒนาองค์กรเป็นงานที่มุ่งภาพรวมขององค์กรและเกิดผลในระยะยาว ซึ่งหมายถึงการแก้ไขปัญหาขององค์กร การปรับปรุงหรือระบบโครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กร การกำหนดกลยุทธ์ กระบวนการบริหารงาน และภาวะผู้นำ อีกทั้งเน้นการปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) เพื่อชัยชนะในการแข่งขัน ซึ่งในปัจจุบันนี้มีวิธีอยู่หลายแนวทาง เช่น การควบคุมคุณภาพ (Total Quality Management) การบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ (Management by Objective) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่สะท้อนคุณค่าที่ได้จากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่องค์กรทุกแห่ง ต่างกำลังคิดค้นหารูปแบบที่จะสร้างทรัพยากรมนุษย์มารองรับ ให้มีความคุ้มค่าสูงสุดให้เกิดขึ้นในปัจจุบัน

3. การพัฒนาอาชีพ (Career Development) เป็นงานที่ต้องผสมผสานระหว่างงานพัฒนาตัวบุคคล (Individual Development) และงานการพัฒนาองค์กร (Organization Development) เพื่อจะอย่างไรให้คนในองค์กรรู้ถึงบทบาทและขอบเขตของงาน ตลอดจนสภาพของการทำงาน ซึ่งงานด้านการพัฒนาอาชีพ จะเป็นงานที่มุ่งเน้นส่วนบุคคลและเกิดผลลัพท์ในระยะยาว ซึ่งหมายถึงการวิเคราะห์ความจำเป็นรายบุคคลในส่วนของความสนใจ ค่านิยมความสามารถ เพื่อที่จะนำไปวางแผนพัฒนาให้มีความรู้ ทักษะ เพื่องานในอนาคต อันได้แก่ การประเมินศักยภาพของบุคคล การกำหนดเส้นทางอาชีพที่เหมาะสม (Career path) การวางแผนและการฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาและมีความก้าวหน้าในงาน ความสำเร็จของการพัฒนาอาชีพจะขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลในการจัดทำแผน และความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองตามแผน และขึ้นอยู่กับความต้องการอย่างต่อเนื่องขององค์กรในการเตรียมการที่จะกระตุ้น จูงใจให้บุคลากรในองค์กรสามารถพัฒนาตามแผน

สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น เป็นการวิเคราะห์ในแง่ของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทั้งในแง่มุมมองของการพัฒนาระดับบุคคล ระดับทีม การพัฒนาองค์กร และการพัฒนาอาชีพ เพื่อนำไปกำหนดแผนการพัฒนาสู่การปฏิบัติว่า องค์กรและบุคลากรในองค์กรมีสภาพเป็นอย่างไร ต้องได้รับความรู้ ทักษะ วัฒนธรรม พร้อมทั้งจะเสริมสร้างบรรยากาศที่จะกระตุ้นคนในองค์กรได้อย่างไร ตลอดจนองค์กรจะต้องมีระบบ มีแบบแผนอย่างไรที่จะให้ครอบคลุมไปถึงผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) จากการดำเนินงานขององค์กร รวมไปถึงมีกลยุทธ์อย่างไรในการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่บุคลากรในองค์กรและนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จต่อไปได้

ความสำคัญของบุคคลเชิงพุทธ

พุทธปรัชญาเถรวาทมีลักษณะสำคัญอยู่อย่างหนึ่ง คือ การยอมรับในศักยภาพของมนุษย์ ถือว่ามนุษย์เป็นผู้ที่สามารถฝึกฝนและพัฒนาตนเองได้ จนถึงขั้นบรรลุถึงคุณความดีสูงสุด เป็นผู้ประเสริฐสุด ทรงชี้ให้พัฒนาจิตใจและตัวของมนุษย์ โดยเน้นให้นำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ไปปฏิบัติให้เหมาะสมแก่บุคคล สภาพปัญหาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน เกิดขึ้นจากการรับวัฒนธรรมและการลอกเรียนแบบทางสังคม จากประเทศที่ถือตัวว่าเจริญกว่าสู่ประเทศที่ด้อยกว่า ทำให้เกิดการกลืนทางรูปแบบวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทางสังคม เกิดเป็นกระแสการบริโภคนิยม อันส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมหรือกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาทั่วโลก จนทำให้เกิดความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงและปรับสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในประเทศตามกระแสโลก เพื่อความเจริญ ความอยู่รอดและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และอธิปไตยของชาติ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีความเป็นสากลกล่าวคือเป็นศาสนาของชาวโลก ซึ่งมีผู้นับถือกระจายอยู่ทั่วโลก และมีลักษณะคำสั่งสอนที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากศาสนาอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการก่อกำเนิดขององค์ศาสดา ลักษณะคำสั่งสอน และรูปแบบทางศาสนาทั้งหมด การอุบัติบังเกิดของพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการอุบัติขึ้นในรูปที่แปลกกว่าศาสนาในอดีต ด้วยเหตุว่าไม่อิงอาศัยการสร้าง การบันดาลจากปัจจัยภายนอก แต่เป็นเรื่องของความเพียรพยายามที่ถูกทาง สิ่งที่มีอำนาจอิทธิพล ในการเป็นพระพุทธจึงมีเพียงบารมีธรรม คือ คุณความดีที่องค์ศาสดา ได้สร้างสมอบรมมาในชาติต่างๆ จนบารมีเต็มสมบูรณ์ใช้ความเพียรพยายามค้นคว้าสังขธรรมในปัจจุบัน

จนได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาของมนุษย์ โดยมนุษย์ เพื่อบุคคลโดยแท้

พุทธปรัชญาเถรวาทเกิดจากการค้นพบความจริงด้วยสติปัญญาของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่าการตรัสรู้ คือ รู้ความจริงอย่างแจ่มแจ้งด้วยพระองค์เอง หลักคำสอนหรือสัจธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ที่เรียกว่าธรรมหรือความจริงนั้นพระพุทธเจ้าทรงแสดงว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ (ยถาภูตตะ) หรือเรียกว่าเป็นธรรมชาติก็ได้แม้พระพุทธเจ้าจะบังเกิดขึ้นหรือไม่บังเกิดขึ้นก็ตาม ธรรมหรือความจริงดังกล่าวนั้นก็มิใช่เป็นอยู่เป็นอยู่แล้ว พระพุทธเจ้าเป็นเพียงผู้ค้นพบแล้วนำมาแสดงสั่งสอนชาวโลกให้รู้ให้เข้าใจตามเป็นจริงนั้น

ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

“มนุษย์ : สัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผล สัตว์ที่มีจิตใจสูง คน” (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 503) เป็นศัพท์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ คำว่า “มนุษย์ หมายถึง ผู้มีใจสูง ได้แก่คนที่มีมนุษยธรรม เช่น เมตตา กรุณา เป็นต้น สัตว์ที่รู้จักคิดหาเหตุผล คน” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2538 : 213) มีความหมายโดยนัยยะ 2 ประการ ได้แก่ “มนุษย์ หมายความว่า ผู้รู้จักเหตุรู้จักผล รู้ดี ชั่ว รู้จักประโยชน์และมิใช่ประโยชน์ และมนุษย์ หมายความว่า บุคคลผู้มีใจสูง มีคุณธรรมความเป็นมนุษย์” (สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณกมฺหาเถร). 2527 : 158)

ส่วนคำว่า ทรัพยากร หมายถึง สิ่งทั้งปวงอันเป็นทรัพย์ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 503)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การที่นายจ้างจัดการเรียนรู้ (Learning) ให้แก่บุคลากรของตนในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อให้เกิดการปรับปรุงการทำงานและเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของบุคลากร (Leonard Nadler and Zeace Nadler, อ้างใน สุจิตรา ธนานันท์, 2551 : 21)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human resource development : HRD) จะเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการปรับปรุงการปฏิบัติงานในระดับบุคคล ทีม และองค์การ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเป็นการผลานการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล การพัฒนาสายอาชีพ การบริหาร ผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาองค์การกับเป้าหมายเชิงกล

ยุทธ์ และวัตถุประสงค์ขององค์กรเข้าด้วยกัน ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human resource development) เป็นหน้าที่หลักของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่ใช่แค่เพียงการฝึกอบรม แต่ยังหมายรวมไปถึงการวางแผนงานอาชีพของแต่ละบุคคล การพัฒนากิจกรรม และการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Ellen Emst and Richard N. Block, อังโน สุจิตรา ธนานันท์, 2551 : 22)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่เป็นระบบและต่อเนื่องในการแสวงหาทางเลือกทางปฏิบัติต่างๆ ในการทำให้คนในองค์กรมีความสุขที่ได้เป็นสมาชิกของหน่วยงาน ได้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายและได้ทำงานที่ตนได้รับผิชอบ และงานโดยมวลรวมของหน่วยงาน ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย (พระพุทธิจันทร์ บุญเรือง, 2549 : 14) เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานที่ดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน ซึ่งจะเป็นผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สมาน รังสิโยภุชงค์, 2526 : 37) จะเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการปรับปรุงการปฏิบัติงานในระดับบุคคล ทีม และองค์กร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเป็นการผสมผสานการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล การพัฒนาสายอาชีพ การบริหาร ผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาองค์กรกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ และวัตถุประสงค์ขององค์กรเข้าด้วยกัน (Ellen Emst and Richard N. Block, อังโน สุจิตรา ธนานันท์, 2551 : 22) เช่น การที่นายจ้างจัดการเรียนรู้ (Learning) ให้แก่บุคลากรของตนในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อให้เกิดการปรับปรุงการทำงานและเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของบุคลากร (Leonard Nadler and Zeace Nadler, อังโน สุจิตรา ธนานันท์, 2551 : 21) ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่ใช่แค่เพียงการฝึกอบรม แต่ยังหมายรวมไปถึงการวางแผนงานอาชีพของแต่ละบุคคล การพัฒนากิจกรรมและการประเมินผลการปฏิบัติงาน (R. Wayne Mondy and Robert M. Noe, อังโน สุจิตรา ธนานันท์ (2551 : 22)

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การเพิ่มทักษะ การให้ความรู้ ทางวิชาการและการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรในองค์กร มีกระบวนการในการบูรณาการ การให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากร ให้มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนเองได้รับผิชอบ โดยมีกระบวนการที่มีการวางแผนการพัฒนาอย่างเป็นระบบระเบียบและมีความต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลเพื่อความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานของบุคลากรและบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ เพราะพระพุทธานุศาสนามีหลักคำ

สอนที่ใช้เป็นหลักในการพัฒนาบุคคล อันเป็นหลักพื้นฐานทางจิตใจ ทั้งนี้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและจิตใจของแต่ละบุคคล หรือตามความต้องการของบุคคล ให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ กล่าวคือ การนำหลักธรรมคำสอนมาปรับใช้เป็นหลักในการประคับประคองจิตใจของบุคคล ให้มีพฤติกรรมและแนวทางปฏิบัติเป็นไปในทางที่พึงปรารถนาทั้งต่อตนเองและผู้อื่น มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ให้สมกับความเป็นมนุษย์ผู้มีบุญหรือบุคคลผู้ประเสริฐ เป็นบุคคลผู้ไม่อาภัพหรือโสมพะบุรุษที่เมื่อได้มีโอกาสเกิดมาพบพระพุทธศาสนาแล้ว

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

พุทธปรัชญาเถรวาท เห็นว่าพื้นฐานของชีวิตมนุษย์คือความดี (บุญ) การได้สภาพเป็นมนุษย์เป็นผลของความดี และถือว่าสภาพชีวิตแบบมนุษย์เป็นโอกาสดีสำหรับมนุษย์ที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นจนถึงจุดสมบูรณ์ได้ เพราะสภาพชีวิตแบบมนุษย์ไม่สุขเกินไปและไม่ทุกข์เกินไป แต่อยู่ในสภาพที่พอมองเห็นความทุกข์ของชีวิต และพอมีความสะดวกสบายที่จะทำความดีได้ ส่วนสภาพชีวิตอื่นนั้นมักมีสภาพสุดโต่ง เช่น ชีวิตของพวกเทวดา ก็มีแต่การเสพเสวยความสุขอันเป็นผลบุญเก่าจนมองไม่เห็นความทุกข์ความไม่จีรังของชีวิต ชีวิตพวกสัตว์เดรัจฉานหรือสัตว์นรกก็เต็มไปด้วยความทุกข์ความเขลา จนไม่มีโอกาสสิดีถึงการทำความดี และประการสำคัญนั้น พุทธปรัชญาเถรวาทเป็นเพียงศาสนาเดียวเท่านั้น ที่ถือว่ามนุษย์ที่มีคุณธรรมนั้นสูงกว่าเทวดา และมนุษย์ที่มีคุณธรรมสูงส่งนั้น แม้เทวดา ก็ให้ความเคารพนับถือบ่อยครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า พระพุทธเจ้าหรือผู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธะนั้นทรงเป็นครูทั้งของเทวดาและมนุษย์ (สตถา เทวมนุสสาน) มนุษย์ผู้สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้ประเสริฐสูงสุดในหมู่เทวดาและมนุษย์ (วิชาจรณสมปนโน โส เสฏโฐ เทวมนุสเส) (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2551 : 53) ด้วยเหตุว่าพระพุทธศาสนากล่าวว่า ทั้งเทวดา พรหม มนุษย์ และสัตว์นรกดิรัจฉานเป็นต้นล้วนเป็นสัตว์ หรือชีวะ คือสิ่งมีชีวิตด้วยกัน ตกอยู่ภายในกฎแห่งอนิจจัง ทุกข์ อนัตตา เหมือนกัน ต่างกันก็แต่สภาพของชีวิตเท่านั้น คือสภาพชีวิตที่หยาบ ละเอียดย หรือสุข ทุกข์ มากน้อย กว่ากันเท่านั้น เพราะฉะนั้น พุทธปรัชญาเถรวาทจึงมิได้ถือว่า เทวดาเป็นสิ่งสูงสุดควรแก่การปรารถนาต้องการและพุทธปรัชญาเถรวาทก็ได้สอนให้ประชาชนปฏิบัติธรรมหรือทำความดีเพื่อสวรรค์หรือเพื่อเกิดเป็นเทวดา แต่สอนให้มุ่งแก้ทุกข์หรือแก้ปัญหาของชีวิตตั้งแต่ระดับหยาบๆ ไปจนถึงระดับละเอียดสุดโดยการละกิเลสหรือความชั่วอันเป็นสาเหตุของทุกข์หรือปัญหาทั้งปวง

ข้อสรุปที่เกิดจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท 5 ประการ มีดังนี้

1. เว้นจากการทำชั่วและมุ่งทำความดี

หลักคำสอนในพุทธปรัชญาเถรวาทสอนให้ละเว้นการกระทำความชั่วและทำความดีทั้งมวล เพื่อให้พุทธศาสนิกทั้งหลายเป็นคนดีของสังคม พุทธปรัชญาเถรวาทมีหลักว่าด้วยศีลเป็นข้อห้ามและมีธรรมะเป็นหลักสำหรับเป็นข้อปฏิบัติ และเป็นพื้นฐานของการทำความดี ด้วยกายและวาจาใจ

2. ความรัก ความเมตตา

หลักคำสอนในพุทธปรัชญาเถรวาทกล่าวถึงความรักความเมตตาไว้มากมายทั้งหลักธรรมคำสอนในคัมภีร์ และคำสอนแทรกไว้ในแต่ละตอนของคำสอนนั้นๆ ด้วย บางครั้งก็มีคำสอนทำนองภาสิตเตือนใจ เช่น มีคติธรรมที่ยึดถือ เช่น เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลกและพึงเอาชนะความชั่วด้วยความดี เพราะหากมนุษย์ทุกคนมีความรักความเมตตาอยู่ในใจแล้ว ก็จะไม่มีการเบียดเบียนกัน

3. การเสียสละหรือการสงเคราะห์

เมื่อมนุษย์มีความรักความเมตตาแล้ว ก็จะมี ความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และให้การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน พุทธปรัชญาเถรวาทจึงสอนให้สงเคราะห์กันด้วยความเมตตากรุณาไม่ใช่หวังผลตอบแทน แต่เน้นการเสียสละด้วยความบริสุทธิ์ใจ เช่น หลักธรรมที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 ซึ่ง ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ทั้งยังเน้นให้มนุษย์เสียสละให้อภัยเอื้อเฟื้อต่อสัตว์ทั้งหลายด้วย

4. ความอดุสาหะและพัฒนาตนเอง

หลักคำสอนในพุทธปรัชญาเถรวาทสอนให้คนมีความเพียร อดทน ขยันขันแข็งและมีความอดุสาหะ มีความพยายาม อันจะช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จและรู้จักพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เช่น สอนให้คนเคารพในการศึกษา สรรเสริญความเจริญก้าวหน้า มีหลักคำสอนที่เรียกว่า อิทธิบาท 4 อันได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มีคติเตือนใจ เช่น ความเพียรอยู่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น ผู้ใดมีความพยายาม ผู้นั้นจะได้รับผลสำเร็จ และสอนให้รู้จักความยากลำบาก เพราะรู้ว่าความยากลำบากนั้นทำให้เกิดความอดทน และความอดทนนั้นทำให้เกิดอุปนิสัยที่ดีเป็นต้น

5. ความยุติธรรม

หลักคำสอนในพุทธปรัชญาเถรวาทเน้นเรื่องความยุติธรรมเป็นหลัก เพราะการที่สังคมจะอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขนั้น จำเป็นต้องมีหลักแห่งความยุติธรรมเป็นแกนกลาง พระพุทธศาสนาสอนไม่ให้ตกอยู่ภายใต้อคติ 4 ประการ คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ พยายามรักษาความยุติธรรมให้เกิดมีและดำรงอยู่ในสังคม เพราะเมื่อความยุติธรรมเกิดขึ้นในสังคมแล้ว ความสงบสุขอันเกิดจากการที่ทุกคนเคารพและปฏิบัติตามหน้าที่อย่างยุติธรรม และอย่างเต็มความสามารถของตน ย่อมทำให้เกิดการพัฒนาตามมาหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านพัฒนาสังคม ด้านพัฒนาการเมืองการปกครอง ด้านการศึกษาและด้านการพัฒนาวัฒนธรรม เป็นต้น

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้พุทธปรัชญาเถรวาทมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวให้เข้าภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี โดยไม่เสียเอกลักษณ์และลักษณะแต่อย่างใด แม้จะผ่านเวลามานับสองพันกว่าปีจวบจนปัจจุบันก็ยังคงดำรงความเป็นพุทธปรัชญาเถรวาท ภายใต้สภาพของการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การสื่อสาร สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในยุคใหม่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ และอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข จึงเป็นหัวใจหลักของพุทธปรัชญาเถรวาท

บทสรุป

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท อันเป็นส่วนของการนำมาปรับใช้ในสังคม เป็นกระบวนการพัฒนาที่ช่วยส่งเสริมให้บุคคลดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างประเสริฐ เกิดมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตนเอง ไม่เชื่ออะไอย่างงมงายไร้สาระไร้เหตุผล ถือธรรมะคือความถูกต้องตามทำนองครองธรรม มีธรรมาริบัติเป็นแบบแผนของการพัฒนาด้านต่างๆ และเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติ มีความขยันหมั่นเพียรไม่เกียจคร้านทั้งกลางวันและกลางคืน ไม่เห็นแก่ตัว เป็นผู้ที่มีความเมตตา กรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ผู้ใดที่ตั้งมั่นไม่หวั่นไหวยึดมั่น ดำรงตนยึดถือแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งเป็นผู้มีบุญวาสนาอันสั่งสมไว้ดีแล้ว ย่อมสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตและจิตใจ ในการพัฒนาดตนเองให้บรรลุถึงซึ่งความดีสูงสุด จน

กลายเป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนาสืบไปได้ ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท จึงมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา
2. ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์เกิดการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น
3. ได้ผลสัมฤทธิ์ของงานและปฏิสัมพันธ์ของทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานเดียวกันดีขึ้น
4. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต
5. พัฒนาไปสู่ความสุขอันแท้จริง (ภาวะนิพพาน)

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2500). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสยามรัฐ**. พระนคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์ จำกัด.
- พระพุทธอินทร์ บุญเรือง. (2549). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบยั่งยืนตามหลักพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สมาน รังสิโยภุชงค์. (2526). “กิจกรรมเพื่อการพัฒนาบุคลากร”. **วารสารรามคำแหง**. ปีที่ 9 ฉบับที่ 1. (พิเศษ 2526).
- สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณกมหาเถร). (2527). **สมเด็จพระเจ้า คิด เขียน พุด เทศน์**. กรุงเทพมหานคร : ธนาคารกรุงเทพมหานคร จำกัด พิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศลในการออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ สมเด็จพระธีรญาณมุนี.
- สุจิตรา ธนानันท์. (2551). **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพีเอ็น เพรส.
- สมศรี เพชรโชติ. (2549). **การนำกลยุทธ์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาใช้ในประเทศไทย**,

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุพินดา อีระวรวิศิษฐ์. (2549). **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์,**

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). **การประเมินผลโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง.

เมธาวุฒิ พีรพรวิฑูร (2547). “ข้อบ่งชี้ของการพัฒนาการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน”. **วารสาร**

สังคมศาสตร์. ปีที่ 33, (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2547).

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” (2551). **พิธีประทานปริญญาบัตรศาสนาสตรบัณฑิต**

และศาสนาสตรมหาบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์.

Dayid, M., Paul, B., Jennifer, I. M. (1999). **Human recourse development**

(2nd Ed.), London : Kogan Page.

Pace, R. W., Smith, P. C., & Mills. (1991). **Human Resource Development:**

The Field. Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall, G. E..

บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในอนาคต

Role of Headman in the future

พิเชษฐ์ ศรีสุข¹และ วิภาพรรณ อุปนิสาร²,
Pichet Srisuk and wipaphan Upanisakorn

บทคัดย่อ

ผู้ใหญ่บ้านในอนาคตจำเป็นต้องมีความสามารถในการแก้ปัญหาโดยการพัฒนาศักยภาพหรือขีดความสามารถของตนเองอยู่เสมอ ซึ่งจะสามารถผลักดันให้ตนเองมีความสามารถมากยิ่งขึ้น การพัฒนาศักยภาพของบุคคล โดยมีพื้นฐานมาจาก ความรู้ (Knowledge) วิธีคิด (Self-concept) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะส่วนบุคคล ทำให้บุคคลแสดงออกถึงพฤติกรรมและความสามารถส่วนบุคคลกับความสามารถตามหน้าที่งาน (Functional Capabilities) ผสมผสานเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดความรู้ และความสามารถเฉพาะที่ ดังนั้น หากมองในระยะยาวแล้ว ปัจจัยที่จะตัดสินอนาคตขององค์กร จึงไม่ใช่สินค้าหรือบริการ แต่จะเป็นความสามารถของบุคคลที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Competency-based Human Resources) จะทำให้มนุษย์มีขีดความสามารถมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : บทบาท, ผู้ใหญ่บ้าน

ABSTRACT

The Headman in the future necessary have ability to solve problems. By potential development or their capacity is always. Which will be can pushed have yourself to greater self-esteem. Potential development of persona basis comes from knowledge. Thinking method Skill and personal attributes. Make

---

¹ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Email: pichet511@hotmail.com

² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัยวิทยาศาสตร์อิสธร Email: wipha1802@hotmail.com

people express their behavior and personal ability with functional capabilities blend together. Cause knowledge and specific capabilities. so in the long term. Factors to be judging the future of the organization. It is not a product or service. But it is a person's ability. To be used as a tool for human resources management. It will make humanity more capable.

Keyword : Role, Headman

บทนำ

ในชนบทของไทยเราแต่เดิมนั้น มีลักษณะเป็นสังคมที่ประชาชนอาศัยกันอยู่เป็นกลุ่มหรือชุมชนเล็กและในแต่ละกลุ่มก็มีหัวหน้าทำหน้าที่คอยดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ช่วยตัดสินใจปัญหาในกลุ่มให้มีความปกติสุข ต่อมาจึงมีการแบบแผนการปกครองอย่างเป็นทางการยิ่งขึ้นตามวิวัฒนาการจนกลายเป็น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ดังที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน (ปธาน สุวรรณมงคล, 2531)

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้มีบทบาททำให้ภารกิจ อำนาจหน้าที่ บทบาท และสถานภาพของผู้ใหญ่บ้านเปลี่ยนไป (วิลาวรรณ พิพัฒนชัยกร, 2547) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และกำหนดให้มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539) ปัญหาการเปลี่ยนแปลงในการปกครองท้องถิ่น ซึ่งต้องแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) (ธนศวี เจริญเมือง, 2537) ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อ บทบาท อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (อาษา เมฆสวรรค์, 2521) ส่งผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งจะเผชิญปัญหาและอุปสรรคต่างๆ รวมทั้งต้องปรับบทบาทภารกิจหน้าที่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์การเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป สภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และการเมือง (ทิตยา สุวรรณขุ, 2527) ทั้งภายในและสังคมโลกบวกกับกระแสผลักดันของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งจะเผชิญปัญหาและอุปสรรคต่างๆ รวมทั้งต้องมีการปรับบทบาท ภารกิจ

หน้าที่ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์การเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดเวลา (อัมรินทร์ ธิติรัตน์, 2550)

ความหมายของบทบาท

คำว่า บทบาท เป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม ที่มองตัวบุคคลในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม การเกี่ยวข้องกันในสังคมเป็นลักษณะสำคัญของบทบาทที่บุคคลแสดงอยู่ แนวความคิดนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนในสังคม ทุกคนจะประสบผลสำเร็จในการทำงานหรือกิจกรรมใดๆ นอกเหนือไปจากการใช้ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานนั้นๆ แล้ว ยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการแสดงบทบาทอีกด้วย คำว่า “บทบาท” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Role” ตามที่ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ว่า “การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้” และจากการศึกษาจากเอกสารตำราต่างๆ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Cohen Role Theory. (1979) ให้ความหมายว่า บทบาท (Role) หมายถึง พฤติกรรมที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่น สำหรับผู้ที่ดำรงตำแหน่งนั้นจะต้องปฏิบัติ การที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้เราปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด (Prescribed Role) ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ประพฤติตามบทบาทที่คาดหวังโดยผู้อื่น เราก็ยังคงยอมรับว่าบุคคลจะต้องปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนด (Prescribed Role) กับบทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) นั้น อาจมีสาเหตุมาจากหลายประการ ดังนี้

1. บุคคลขาดความเข้าใจในส่วนของบทบาทที่ต้องการ (Lack of understanding)
2. ความไม่เห็นด้วย (Not to conform) หรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
3. บุคคลไม่มีความสามารถ (Inability) ที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์, 2527)

Ralph Linton. (1964) กล่าวว่า “สถานภาพและบทบาท เป็นสิ่งที่มีมักจะควบคู่กันไป เนื่องจากว่า ลักษณะพลวัตรของสถานภาพก็คือบทบาทนั่นเอง สถานภาพ หมายถึง ในฐานะหรือตำแหน่ง ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดบทบาทนั้นๆ ว่ามีภารกิจอย่างไรบ้าง เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครู

ต้องแสดงพฤติกรรมเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ เป็นต้น ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคมตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย”

พรพิทยา แก้วสามสี. (2529) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า “เป็นการกระทำหรือการแสดงออกของผู้บริหารที่ปฏิบัติตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือได้รับมอบหมาย เพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นๆ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งวัดและประเมินได้จากทัศนะของกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษา ได้แบ่งบทบาทเป็นสองด้าน ได้แก่ บทบาทที่เป็นจริง กับ บทบาทที่คาดหวัง”

ประมวล รัตนวงศ์. (2519) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทไว้สรุปได้ว่า ฐานะตำแหน่งและบทบาททางสังคมของบุคคลมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. บทบาทมีอยู่ในทุกๆ สังคม และมีอยู่ก่อนที่คนจะเข้าไปครอง
2. บทบาทมีอยู่ในตำแหน่งแต่ละตำแหน่ง
3. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดบทบาทที่ควรจะเป็น
4. การที่คนเราจะทราบฐานะตำแหน่งและบทบาทได้ เป็นเพราะการปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมนั้น
5. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริงๆ ของคนที่อยู่ในฐานะตำแหน่งนั้น

ดังนั้น สรุปได้ว่าบทบาทคือ หน้าที่ในตำแหน่งของตนเอง ที่จะต้องทำไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ที่เป็นทางการที่หน่วยงานราชการกำหนดไว้หรือหน้าที่ที่ไม่เป็นทางการ เช่น เป็นลูก จะต้องเป็นลูกที่ดี เป็นพี่ เป็นน้อง หรือหน้าที่ทางสังคม เช่น เพื่อน เป็นต้น

อำนาจ หน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (พรบ.ปกครองท้องที่. 2457) บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ระบุ

ไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 สามารถสรุปแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ดังนี้

- 1) ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน (มาตรา 10)
- 2) ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของตนมีอำนาจและหน้าที่ในการ

ปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร กล่าวคือ (มาตรา 27)

(1) รักษาความสงบและความสุขสำราญ ช่วยป้องกันทุกภัยของลูกบ้านตามสมควรและที่สามารถจะทำได้รักษาประโยชน์และความสุขของลูกบ้านซึ่งได้มอบไว้ให้เป็นธุระในพระราชบัญญัตินี้

(2) การควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งจะต้องพึงกระทำตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ

(3) กระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ (มาตรา 34)

(4) นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านด้วย (มาตรา 34 ทวิ)

ที่ด้าน 2 ด้านการที่เกี่ยวกับความอาญา

ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ในการเกี่ยวกับความอาญาดังต่อไปนี้ (มาตรา 28)

1) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนต้องแจ้งความต่อกำนัน นายตำบลทราบ

2) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิด หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านนั้นให้ทราบ

3) เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้กระทำความผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มาโดยการกระทำความผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของนั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

4) เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับผู้ผู้นั้นไว้ และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

5) ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้ผู้นั้น และรีบส่งต่อกำนันหรือกรรมการอำเภอตามสมควร

6) เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้น หรือให้ยึดผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

นอกจากนี้ โดยที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนภายในเขตตำบลหรือหมู่บ้านที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงเป็น “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) สืบสวนคดีอาญา การสืบสวนคดีอาญามีถึงการแสวงหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานซึ่งพนักงานปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิดกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญา ส่วนเขตอำนาจในการสืบสวนคดีอาญา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีเขตอำนาจการสืบสวนคดีอาญาในเขตท้องที่ตำบลหรือหมู่บ้านของตน

(2) จับผู้กระทำความผิด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ทำการจับกุมผู้กระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้น หรืออ้างหรือเชื่อว่าเกิดขึ้นภายในเขตท้องที่ของตน นอกจากกรณีที่ได้ทำการติดตามจับโจรผู้ร้ายระหว่างเขตท้องที่ติดต่อกัน

การจับผู้กระทำความผิดอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อไปนี้

ก. เมื่อมีหมายจับ

ข. เมื่อบุคคลนั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า

ค. เมื่อพบบุคคลนั้นกำลังพยายามกระทำความผิด หรือพบโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะกระทำความผิดโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถใช้ในการกระทำความผิด

ง. เมื่อมีเหตุอันสมควรสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดมาแล้วและจะหลบหนี

จ. เมื่อมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดและแจ้งด้วยว่าได้ร้องทุกข์ตามระเบียบแล้ว

ฉ. เจ้าพนักงานขอให้ช่วย

(3) อำนาจคัน (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92) ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ ดังนี้

การค้นในที่รโหฐาน (ได้แก่บ้านเรือน ที่ประกอบการค้าของบุคคลฯ)

ก. เมื่อมีหมายค้น

ข. เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน

ค. เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

ง. เมื่อบุคคลที่ได้กระทำผิดซึ่งหน้าขณะถูกไล่จับหนีเข้าไป

จ. เมื่อมีความสงสัยตามควรว่าสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน

(4) อำนาจหน้าที่จัดการให้เป็นไปตามหมายอาญา ซึ่งได้มอบหรือส่งมาให้จัดการภายในอำนาจ อันได้แก่ หมายจับหรือหมายค้น ซึ่งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มักจะปฏิบัติร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจ

ด้านที่ 3 ด้านงานทะเบียน

ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ ได้กำหนดให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานทะเบียน ดังต่อไปนี้

1) เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะทำบัญชีสามะโนคร้วในหมู่บ้าน และคอยแก้ไขบัญชีนั้นให้ถูกต้องเสมอ (มาตรา 27 ข้อ 4)

2) ถ้ามีคนจร แผลกหน้านอกสามะโนคร้วหมู่บ้านนั้นเข้ามาอาศัย เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องเฝ้าถามให้รู้จักตัวและรู้เหตุการณ์ที่มาอาศัย ถ้าเห็นว่าไม่ได้มาโดยสุจริตให้เอาตัวผู้นั้นส่งกำนันนายตำบลของตน (มาตรา 27 ข้อ 6)

3) ให้กำนันดูแลคนเดินทาง ซึ่งไม่มีเหตุควรสงสัยว่าจะเป็นผู้ร้ายให้ได้มี ที่พักตามสมควร (มาตรา 38)

4) ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการจะต้องการคนนำทาง หรือขาดแคลนพาหนะเสเปียงอาหารในระหว่างทาง และจะต้องขอต่อกำนันให้ช่วยสงเคราะห์ กำนันต้องช่วยจัดหาให้ตามที่จะ

ทำได้ ถ้าหากว่าการที่จะช่วยเหลือนั้นจะต้องออกราคาจ้างเพียงใดให้กำนันเรียกเอาแก่ผู้เดินทางนั้น (มาตรา 39)

5) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องรักษาบัญชีสำมะโนครัวและทะเบียนบัญชีของรัฐบาลในตำบลนั้นและคอยแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องตรงกับบัญชีของผู้ใหญ่บ้าน (มาตรา 41)

6) เมื่อผู้ใหญ่บ้านนำคนจรจัด แลกหน้า นอกเหนือจากสำมะโนครัวตำบลมาส่งกำนันตามความในมาตรา 27 ข้อ 6 ให้กำนันปรึกษาหารือกับผู้ใหญ่บ้าน เมื่อเห็นสมควรจะขับไล่ ผู้นั้นออกไปเสียจากท้องที่ตำบลนั้นก็ได้ (มาตรา 53)

7) ในการที่จัดสำรวจสำมะโนครัว และจดทะเบียนบัญชีต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในราชการ เช่น การที่จะสำรวจสำมะโนครัวและทำบัญชีไร่นาและสิ่งของต้องพิกิต ภาษีอากรในตำบลนั้น กำนันจะเรียกผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงประชุมกันตรวจทำบัญชีให้ถูกต้อง และลงชื่อพร้อมกันเป็นพยานในบัญชีที่จะยื่นต่อเจ้าพนักงานก็ได้ (มาตรา 57)

ด้านที่ 4 ด้านการพัฒนาตำบลและการส่งเสริมอาชีพของราษฎร

ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ นายอำเภอและกำนันมีหน้าที่ดูแลรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ของแผ่นดิน ซึ่งในทางปฏิบัติผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีส่วนช่วยเหลืออำเภอและกำนันในการดำเนินการ ดังนี้

1) ชี้แจงให้ประชาชนเห็นความสำคัญของที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

2) ตรวจสอบที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากทะเบียนเดิมให้เป็นปัจจุบัน

3) ทำการพัฒนาที่ดินสาธารณประโยชน์ โดยประสานงานกับอำเภอเพื่อขอความร่วมมือจากข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนและมวลชนในท้องที่ ขุดคูคลอง ทำถนน ปลูกต้นไม้โดยรอบที่ดินสาธารณประโยชน์ ในโอกาสอันควร

4) เสนอให้อำเภอพิจารณาในการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ เพราะอำเภออาจนำที่ดินสาธารณประโยชน์ไปใช้เป็นสนามกีฬา หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

5) ช่วยเหลืออำเภอตรวจตราดูแลมิให้บุคคลหรือหน่วยราชการใดเข้าไปใช้สิทธิในที่ดินสาธารณประโยชน์ ก่อนที่จะได้รับอนุมัติจากกระทรวงมหาดไทย

นอกจากนี้กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ยังกำหนดให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกิจการสาธารณประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1) ถ้าเกิดเหตุจลาจลก็ดี เหตุฆ่ากันตายก็ดี หรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งในหมู่บ้านของตนหรือในหมู่บ้านใกล้เคียงกัน อันสมควรจะช่วยเหลือเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องเรียกลูกบ้านของตนออกไปช่วยเหลือ (มาตรา 27 ข้อ 7)

2) ผู้ใหญ่บ้านเห็นลูกบ้านของตนคนใดแสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่นหรือเป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพ ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจที่จะเรียกลูกบ้านคนนั้นมาไต่ถาม และว่ากล่าว อบรม สั่งสอน

3) ถ้าเกิดเหตุร้ายสำคัญอย่างใด ๆ ในตำบลของตน หรือในตำบลใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยเหลือหรือมีผู้ร้ายแต่ที่อื่น ๆ มาฆ่าสุ่มในตำบลหรือมีเหตุควรสงสัยว่าลูกบ้านคนในตำบลนั้นบางคนจะเกี่ยวข้องเป็นโจรผู้ร้ายก็เป็นหน้าที่ของกำนันจะต้องเรียกผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้านในตำบลออกช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้ายหรือติดตามเอาของกลางคืนหรือช่วยอย่างอื่นตามสมควรแก่การ (มาตรา 37)

4) กำนันต้องตรวจจัดการสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้น เช่น สระ น้ำ ศาลาอาศัย เป็นต้น (มาตรา 40)

5) กำนันกระทำการตามหน้าที่จะเรียกผู้ใดมาหาหรือให้ช่วยก็ได้ (มาตรา 43)

6) ถ้ามีเหตุสงสัยว่าผู้ใดในตำบลนั้น แสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่นก็ดี หรือเป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพและไม่สามารถจะชี้แจงความบริสุทธิ์ของตนได้ก็ดี ให้กำนันเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านสืบสวนถ้ามีหลักฐานควรเชื่อว่าเป็นความจริงก็ให้เอาตัวผู้นั้นส่งกรมการอำเภอ

7) ถ้าลูกบ้านผู้ใดไปตั้งกระท่อม หรือโรงเรือนอยู่ในที่เปลี่ยวในตำบลนั้น ซึ่งน่ากลัวจะเป็นอันตรายด้วยโจรผู้ร้าย หรือน่าสงสัยว่าจะเป็นสำนักโจรผู้ร้ายการอย่างนี้ ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นเรียกประชุมปรึกษากันดู เมื่อเห็นเป็นการสมควรแล้วจะบังคับให้ลูกบ้านคนนั้นย้ายเข้ามาอยู่เสียในหมู่บ้านราษฎรก็ได้และให้หน้าความแจ้งต่อกรมการอำเภอด้วย (มาตรา 54)

8) ในวันเวลาใดจะมีอันตรายแก่การทำมาหากินของลูกบ้านในตำบลนั้น เช่น มีโรคภัยไข้เจ็บ หรือน้ำมาก เป็นต้น ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล ปกษานหาหรือกัน ในการที่จะป้องกันแก้ไข เยียวยา แนะนำให้ลูกบ้านทำอย่างไร กำนันมีอำนาจที่จะบังคับการนั้นได้ ถ้าเห็นเป็นการเหลือกำลังให้ร้องเรียนต่อกรรมการอำเภอและผู้ว่าราชการเมืองของกำลังรัฐบาลช่วย (มาตรา 56)

9) ในเวลาใดมีการนัดตฤกษ์ หรือประชุมชนเป็นการใหญ่ในตำบลนั้น กำนันจะ เรียกผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลพร้อมกันมาช่วยพิทักษ์รักษาความเรียบร้อยในที่อันนั้น ถ้าแล เป็นการจำเป็นแล้วจะขอแรงงานราษฎรมาช่วยด้วยก็ได้ (มาตรา 60)

นอกจากบทบาท อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามที่ได้บัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 อันเป็นกฎหมายหลักแล้วจะเห็นได้ว่ายังมี กฎหมายระเบียบข้อบังคับอื่นๆ อีกหลายฉบับที่ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไว้ สรุปแล้วอาจแบ่งอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านออกเป็นหัวข้อใหญ่ๆ ได้ ดังนี้

- 1) อำนาจหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขของราษฎรโดย ทั่วไป
- 2) อำนาจหน้าที่ในทางอาญา
- 3) อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการทะเบียนต่างๆ
- 4) อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาและบำรุงสิ่งที่เป็นสาธารณะประโยชน์
- 5) อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีอากร
- 6) อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามระเบียบกฎหมายระบุไว้ ดังกล่าวข้างต้นนั้นก็คือ การบริหารภายในตำบลหรือปกครองตำบลให้เรียบร้อย บางเรื่องก็เป็น เรื่องที่กำนันจะต้องปฏิบัติด้วยตนเอง หากไม่สามารถปฏิบัติได้ก็จะมอบหมายให้ผู้ใหญ่บ้านคน อื่นๆ ทำการแทนหรือถ้าเป็นเรื่องสำคัญก็จะต้องร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติหลายฝ่ายเพื่อมิให้เกิดความ เสียหายแก่คนหมู่หม่มาก กำนันก็สามารถจะทำได้โดยเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สรรวัตรกำนันร่วมกันปรึกษาหารือแก้ไขปัญหานั้นๆ ให้เรียบร้อย ถ้าจะมีเหตุการณ์ลูกกลมออกไป อีกรจนพันวิสัยที่กำนันจะแก้ไขด้วยตนเองได้ก็จะรายงานให้นายอำเภอทราบเพื่อแก้ไขต่อไปอีก ชั้นหนึ่ง

บทสรุป

บทบาทของผู้ใหญ่บ้านที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน) และกฎหมายอื่นๆ บทบาทที่ควรจะเป็นในอนาคตในทรงตนของตัวผู้ใหญ่บ้านผู้ปฏิบัติเอง ประกอบด้วยบทบาท 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านการทะเบียนต่างๆ ดังที่ผู้เขียนได้นำเสนอในข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้ใหญ่บ้านนั้น นับได้ว่าเป็นสถาบันที่มีความสำคัญและผูกพันกับสังคมไทยมาช้านาน ได้มีการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และอยู่มาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงทั้งที่มาและอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านอยู่ตลอดเวลา ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 บัญญัติให้ผู้ใหญ่บ้านมาจากการ “เลือก” ของประชาชนในหมู่บ้าน

ประเด็นที่ 1 คือ ที่มาของผู้ใหญ่บ้าน การได้มาโดยตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านนั้น ไม่ได้จำกัดความรู้ ความสามารถ วุฒิทางการศึกษา หรือประสบการณ์ในการทำงาน ความสามารถของการเป็นผู้นำของแต่ละบุคคลจึงมีความแตกต่างกัน บางคนมีมากบางคนมีน้อย จึงทำให้การปฏิบัติงานของทางราชการมีปัญหาหรือการแก้ปัญหาของชุมชนมีความแตกต่างกัน จึงมีอิทธิพลกระทบต่อหมู่บ้านซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสังคมล่าช้าและมีอิทธิพลกระทบต่อประเทศในอนาคต นั้นเพราะว่าผู้นำที่มีความรู้ความสามารถต่างกันย่อมมีศักยภาพในการผลักดันสังคมไปสู่การพัฒนาประเทศที่ต่างกัน เช่น คนที่ขาดความรู้ความสามารถในการทำงาน มีพฤติกรรมในการทำงานที่เฉื่อยชา ละเลยและเพิกเฉยต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง (สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2547) ย่อมทำให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพน้อยได้

ประเด็นที่ 2 คือ ความรู้ความสามารถของผู้ใหญ่บ้าน จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่ออยู่ในตำแหน่ง สมรรถนะหรือขีดความสามารถของบุคคล มีที่มาจากพื้นฐานความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) วิธีคิด (Self - Concept) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) (McClelland 1999) สมรรถนะจะทำให้บุคคลพัฒนาถึงพฤติกรรมและการความสามารถส่วนบุคคลกับความสามารถตามหน้าที่งาน (Functional Capabilities) ผสมผสาน

เข้าด้วยกันทำให้เกิดความรู้และความสามารถเพิ่มขึ้นดั่งนั้น ในระยะยาวแล้วปัจจัยที่จะตัดสินอนาคตขององค์การ จึงไม่ใช่สินค้าหรือบริการ แต่จะเป็นสมรรถนะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติงานให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้นำจึงควรมีสมรรถนะหรือศักยภาพในตัวเองเพิ่มขึ้น

ประเด็นที่ 3 คือ ตามเงื่อนไขพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านจะต้องประเมินสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้องทำอย่างน้อยทุก 5 ปี นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาผู้เขียนขอเสนอการประเมินเพิ่มเติมตามเงื่อนไขพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 โดยให้มีการสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง เพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน และสังคมที่ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- ธนศวี เจริญเมือง. (2537). การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : 179 การพิมพ์.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2531). **พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของการเมืองไทย ในพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ : ภาคพิมพ์.
- ประมวล รัตนวงศ์. (2519). **จิตวิทยาเบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- พรพิทยา แก้วสามสี. (2529). การศึกษาบทบาทการบริหารงานของศึกษาธิการจังหวัดในประเทศไทย.ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พุทธศักราช 2521.
- พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (แก้ไขเพิ่มเติมถึง ปัจจุบัน), กรงเทพ: โรงพิมพ์
อาสารักษาดินแดน
- _____. (17 กรกฎาคม 2457). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 3126.
- _____. (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2486 (9 มีนาคม 2486). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 60 ตอนที่ 14.

_____. (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2489 (31 ธันวาคม 2489). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 63 ตอนที่ 83.

_____. (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2510 (1 กุมภาพันธ์ 2510). ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ), เล่ม 84 ตอนที่ 11 ก.

_____. (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2516 (23 สิงหาคม 2516). ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ), เล่ม 90 ตอนที่ 107.

_____. (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2525 (27 สิงหาคม 2525). ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ), เล่ม 99 ตอนที่ 121 ก.

_____. (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2527 (24 สิงหาคม 2527). ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ), เล่ม 101 ตอนที่ 112 ก.

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2532 (19 กรกฎาคม 2532).

ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ), เล่ม 106 ตอนที่ 114 ก.

_____. (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2535 (8 เมษายน 2535). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109 ตอนที่ 42 ก.

_____. (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542 (4 สิงหาคม 2542). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 116 ตอนที่ 70 ก.

_____. (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 (5 กุมภาพันธ์ 2551). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 125 ตอนที่ 27 ก.

_____. (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2552 (30 ธันวาคม 2552). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 126 ตอนที่ 100 ก.

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 111 ตอนที่ 53 ก. ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2537.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, กรุงเทพฯ : บริษัท นาน มีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, (2546).

วิลาวรรณ พิพัฒน์ชยกร. (2547). การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านอาเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

อัมรินทร์ ธิติรัตน์. (2550). สารนิพนธ์มหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

อาษา เมฆสุวรรณค์. (2521). การปกครองระดับตำบล หมู่บ้าน กับความมั่นคงแห่งชาติ.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

Cohen, Bruce J. *Introduction to Sociology*, (อ้างใน กมลรัตน์ หล้าสูงงษ์.

(2527), *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์หามกุฏราชวิทยาลัย.

Cohen, Bruce J. (1979) *Introduction to Sociology*. New York : McGraw-Hill Book Company.

Linton, Ralph, (1964). *Who's Running America? : The Carter Years*. Englewood Cliffs : N.J. Prentice-Hall.

Young, Kimball, and Hack, Raymond W., *Sociology and Social Life*, (อ้างใน สุปราณี ภูสุวรรณ, (2538). “บทบาทที่เป็นจริงของคณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบลในการพัฒนาตำบลในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุบลราชธานี”, *วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

การปฏิบัติธุดงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท

Practice of Dhutanga in Theravāda Buddhism

พระครูศิริโสธรคณารักษ์¹

Prakusirisothonkanarak

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง การปฏิบัติธุดงค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีวัตถุประสงค์ในการเขียน คือ 1) เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของธุดงค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของธุดงค์กับหลักธรรมอื่น และ 3) เพื่อศึกษาคูณค่าของการปฏิบัติธุดงค์พระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งมีรายละเอียด คือ การธุดงค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีที่มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล การปฏิบัติธุดงค์เพื่อขัดเกลากิเลส ธุดงค์มี 13 ข้อ จำแนกออกเป็น 4 หมวดได้แก่ 1 หมวดว่าด้วยจิวร 2 หมวดว่าด้วยบิณฑบาต 3 หมวดว่าด้วยเสนาสนะ และ 4 หมวดว่าด้วยความเพียร การปฏิบัติธุดงค์ไม่ได้เป็นข้อบัญญัติ แต่ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ปฏิบัติและเหมาะสมสำหรับพระสงฆ์มากกว่าฆราวาส ในการธุดงค์มีความสัมพันธ์กับหลักธรรมอื่น ได้แก่ กรรมฐาน 2 คือ สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน ความสันโดษ และไตรสิกขา การธุดงค์มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตของสมณะ ทั้งคุณค่าต่อตนเองและคุณค่าต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การปฏิบัติธุดงค์เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมพุทธปรัชญาเถรวาท ได้กล่าวถึงทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานวิธีแก้ปัญหาความล้มเหลวทฤษฎีภาวะความทันสมัยและการพัฒนาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท คือ ความเจริญ ความเติบโต ทำให้มีขึ้น ทำให้เกิดขึ้นโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักภาวานา มีกายภาวานา ศิลภาวานา จิตภาวานา และปัญญาภาวานา ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ดี ในทางพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า การพัฒนาตนเองไปสู่จุดหมายสูงสุดของชีวิตนั้น ต้องมีการพัฒนาชีวิตอย่างมีระบบ มีระเบียบแบบแผนของการดำเนินชีวิตอย่างมั่นคง และ

---

¹ คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ. Email:

กระบวนการพัฒนาพัฒนาคุณภาพชีวิตแห่งปัจเจกบุคคลด้วยหลักธรรมที่สำคัญ เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อที่ว่าจะช่วยสร้างเอกภาพ สมภาพ ภราดรภาพ และความสำนึกในคุณค่าความดี ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของสัมมาทัศนะได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะล้วนนำไปสู่เสถียรภาพของสังคมโดยรวมได้ ดังนั้น การปฏิบัติธรรมจึงควรได้รับการบ่มเพาะไว้ในจิตใจของบุคคลอย่างบริบูรณ์เพื่อความเจริญงอกงามแห่งคุณธรรม เป็นต้นว่าเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที ตลอดจนสืบขยายไปให้ถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิต หรือให้บรรลุมรรคธรรมของพระพุทธศาสนาซึ่งรู้จักกันโดยทั่วไปว่าพระนิพพานอันเป็นภาวะที่ประเสริฐสุดพรรณนา

คำสำคัญ : 1. การปฏิบัติธรรม 2. พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The article to practice of Dhutanga in Theravāda Buddhism with the purpose of: 1) to study the meaning and importance of Dhutanga in Theravāda Buddhism; 2) To study the relationship of hiking with other principles; and 3) To study the value of Practice of Dhutanga in Theravada Buddhism. Dhutanga in Theravāda Buddhism Have come from the modern era. The practice of Dhutanga to purify the Dhutanga is divided into 13 categories, divided into 4 categories : 1 category with two robes, three alms categories, and four categories of perseverance. practice of Dhutanga is not a provision. But it depends on the availability of ministers and is more suitable for clergy than secular. The Dhutanga is related to other principles, namely, meditation, 2 : tranquility, tranquility, meditation, meditation, solitude and trilogy. The Dhutanga practice is that Dhutanga are valuable to the lifestyle of the monk. Self worth Value to the spread of Buddhism. Practice of Dhutanga are the improving the quality of life by Theravāda Buddhist Philosophy relates to the basic needs of life and the solution of the failure of modern theory. Lastly, the result of analysis of the improving the quality of life is the progress that arises based on the principle of development-

physical development, sila or moral development and wisdom development. This way is considered as the improving of the quality of life by Buddhist Theravāda philosophy. However, in terms of Theravada Buddhist philosophy, it is believed that to improve oneself to the highest objective need to be developed systematically. Persons need to improve individuals based on Dhamma to attain the good quality of life in case of both physical and mental aspects. It practice of Dhutanga should be cultivated wholeheartedly in one's heart to develop the virtues, such as loving-kindness, compassion, gratefulness, and to advance to the supreme goal of one's life or the Summum Bonum of Buddhism, the well-known Nibbāna which is the greatest state beyond all descriptions.

Keywords : Practice of Dhutanga, Theravāda Buddhism

ความนำ

จุดดั่ง คือ องค์คุณเครื่องขัดเกลากิเลสหรืออุบายในการชำระกิเลสให้เบาบาง อุปมาเสมือนมารดา เรือ ดอกบัว เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นเครื่องดำเนินในการฝึกฝนตนเอง ที่สำคัญคือผู้ปฏิบัติจำเป็นต้องศึกษาหลักการปฏิบัติให้เข้าใจชัดเจน มีเหตุผลในการถือจุดดั่งข้อนั้นๆ ในพระไตรปิฎกพระพุทธองค์ทรงสรรเสริญการปฏิบัติของพระมหากัสสปะว่า เป็นผู้เลิศในทางจุดดั่ง ทรงวางข้อปฏิบัติเพื่อให้สาวกได้ปฏิบัติตามอรรถภาพความเหมาะสม เพื่อจะเป็นเครื่องขัดเกลากิเลส โดยไม่ให้เป็นการเบียดเบียนตนเองตนเกินไปและไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน การลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยอาศัยความเพียร ความอดทน และสติปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง เพื่อให้การกระทำบรรลุเป้าหมาย ทรงให้อุบายวิธีไว้แตกต่างกัน โดยเฉพาะภิกษุสาวก ข้อปฏิบัติว่าด้วยจุดดั่งทรงให้ความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นเครื่องขัดเกลากิเลส ปัจจุบันมีความเข้าใจเรื่องการถือจุดดั่งในลักษณะต่างๆ คลาดเคลื่อนจากหลักการเดิม มีการเที่ยวไปเพื่อสร้างความศรัทธา แสวงหาลาภสักการะ เพื่อความสุขสบายของตนเองและหมู่คณะ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังนำเอาคำว่าจุดดั่งไปเชื่อมกับการกระทำในลักษณะอื่นๆ ทำให้ความหมายของจุดดั่งเปลี่ยนแปลงไป เช่น การเห็นพระแบกกลดและบาตรเดินในป่า เรียกว่า “พระจุดดั่ง” หรือพระที่เดินไปตามถนนเป็นระยะทางไกล เป็นแถวยาว ก็เรียกกันว่า “เดินจุดดั่ง” หรือพอมดฤดูฝนเที่ยวจาริกไปที่อื่นก็เรียกกันว่า “ออก

จุดดั่ง” เป็นต้น พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงบังคับให้ภิกษุถือปฏิบัติ ใครจะปฏิบัติหรือไม่ก็ได้ ผู้ที่จะปฏิบัติจุดดั่งควัตรนั้น สามารถเลือกได้เองตามความสมัครใจว่าจะปฏิบัติข้อใดบ้าง เป็นเวลานานเท่าใด เมื่อจะถือปฏิบัติก็เพียงแต่กล่าวคำสมาทานจุดดั่งข้อที่ตนเลือก แล้วก็เริ่มปฏิบัติได้เลย

สรุปว่า จุดประสงค์หลักในการปฏิบัติจุดดั่งนั้น เพื่อการกำจัดความเห็นแก่ตัวและทำลายกิเลสเป็นหลักสำคัญคือเป้าหมายที่แท้ เพื่อความสุขอย่างถาวร (นิพพาน) ดังนั้น จุดดั่งจึงเป็นข้อปฏิบัติที่ได้มีมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน เพราะเป็นข้อปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าอนุญาตสำหรับภิกษุใช้เป็นเครื่องมือปฏิบัติเพื่อนำพาตนเองออกจากความโศกและความอาลัย การถือจุดดั่งบำเพ็ญสามารถทำได้ด้วยการสมาทานคือด้วยอธิษฐานด้วยใจ หรือแม้ด้วยการเปล่งวาจา คุณประโยชน์ของจุดดั่ง คือ การยังชีพโดยบริสุทธิ์ มีผลเป็นสุข เป็นของไม่มีโทษ บำบัดความทุกข์ของผู้อื่นเสีย เป็นของไม่มีภัย ไม่เบียดเบียน มีแต่เจริญฝ่ายเดียว ไม่เป็นเหตุให้เสื่อม ไม่มีมารยา หลอกลวงไม่ขุ่นมัว ทั้งยังเป็นเครื่องป้องกัน และเป็นเหตุให้สำเร็จสิ่งที่ปรารถนา กำจัดเสียซึ่ง ศัสตราทั้งปวง มีประโยชน์ในทางสำรวมอันสมควรแก่สมณะ ทำให้สงบขยี้ เป็นเหตุให้หลุดพ้น เป็นเหตุให้สิ้นราคะ เป็นการระงับเสียซึ่งโทษะทำโมหะให้พินาศไป เป็นการกำจัดเสียซึ่งมานะ เป็นการตัดเสียซึ่งวิตกขวั ทำให้ข้ามความสงสัยได้ กำจัดเสียซึ่งความเกียจคร้าน กำจัดเสียซึ่งความไม่ยินดีในธรรม เป็นเหตุให้มีความอดทน เป็นของซึ่งไม่ได้ เป็นของหาค่าประมาณมิได้ และทำให้สิ้นทุกข์ทั้งปวง อานิสงส์การปฏิบัติจุดดั่งควัตรคือเป็นการประหารกิเลส การอยู่อย่างสมณะเสียสละ ลดละอุปโภคบริโภค ทำให้จิตเป็นอิสระพ้นจาก พันธนาการเครื่องร้อยรัดขัดขวาง สู่ความเบาสบาย สงบเอื้อต่อการเจริญสมาธิภาวนา บำเพ็ญความเพียรการท่องไปในป่าที่ดารดาษไปด้วยสิ่งสสารสัตว์ภัยอันตราย ยังเป็นการฝึกจิต หลอมใจ ให้เข้มแข็ง มีสติระลึกรู้ การเจริญสติยังก่อให้เกิดสมาธิ และจิตตานุภาพ จิตจึงมั่นคง เข้มแข็งด้วย ศีล-สมาธิ-ปัญญา เยี่ยมไปด้วยศรัทธาแห่งความเพียร

ความหมายของจุดดั่ง

คำว่า จุดดั่ง มาจากศัพท์ว่า รุต แปลว่ากำจัด บวกคำว่า องค์ องค์แห่งการขัดเกล่า หมายถึง ข้อปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลส (พระอัครคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัตนิก, 2530 : 271) ในพระไตรปิฎกไม่ได้ให้ความหมายจุดดั่งโดยตรง แต่จะปรากฏเรื่องราวหรือเหตุการณ์ของภิกษุและภิกษุณีที่สมาทานจุดดั่งข้อต่างๆ พร้อมทั้งพระพุทธดำรัสของพระพุทธเจ้า

ที่ทรงแสดงแนวทางปฏิบัติแก่พระสาวกทั้งหลายเกี่ยวกับจุดดั่งนอกจากนี้ยังมีข้อปฏิบัติที่มีลักษณะเดียวกันกับจุดดั่ง แต่ไม่เรียกว่าเป็นการสมทานจุดดั่งเช่น การอยู่โคนไม้เป็นวัตร การเที่ยวบิณฑบาตหรือการนุ่งห่มผ้าบังสุกุล เป็นต้น ซึ่งในลักษณะเช่นนี้ แม้จะไม่เรียกกันว่าสมทานจุดดั่ง แต่ก็ถือเป็นข้อปฏิบัติอย่างหนึ่งสำหรับบรรพชิต

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2527 : 97) ให้ความหมายของจุดดั่ง ว่า จุดดั่งเป็นจริยาวัตรพิเศษอย่างหนึ่ง ตามแต่ใครจะสมัครถ้อย ไม่ใช่กิจจำเป็น บัญญัติขึ้นด้วยหมายจะให้เป็นอุบายขัดเกลากิเลส และเป็นไปเพื่อความมกน้อยสันโดษ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538 : 114) ให้ความหมายจุดดั่งว่า “จุดดั่ง” คือ องค์คุณเครื่องกำจัดกิเลส ชื่อข้อปฏิบัติประเภทวัตร ที่ผู้สมัครใจจะพึงสมทานประพุดิได้ เป็นอุบายขัดเกลากิเลส ส่งเสริมความมกน้อยสันโดษ เป็นต้น

พระพุทธโฆษะ (2546 : 126) กล่าวไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า จุดดั่ง หมายถึง องค์ของภิกษุผู้มีกิเลสกำจัดแล้วด้วยเจตนาเป็นเครื่องสมทาน จุดดั่ง หมายถึง ญาณที่เป็นเครื่องกำจัดกิเลส จุดดั่ง หมายถึง เครื่องกำจัดซึ่งธรรมที่เป็นข้าศึก และเป็นเหตุแห่งสัมมาปฏิบัติ

พระเมธีธรรมากรณี (ประยูร ธมมจิตโต ป.ธ.9) และคณะ (2538 : 26) กล่าวว่า จุดดั่ง หมายถึง อุบายวิธีเครื่องขัดเกลากิเลส ให้เป็นไปเพื่อความเป็นผู้มกน้อยสันโดษ เพื่อความผ่องใสของศีลการถือจุดดั่งนั้น เป็นจริยาวัตรพิเศษอย่างหนึ่ง ไม่ใช่ข้อบังคับให้ต้องปฏิบัติตามเหมือนวินัย แต่เป็นข้อปฏิบัติที่บัญญัติไว้ตามแต่ใครจะสมัครใจถือปฏิบัติ และสำเร็จได้ตามการสมทาน คือ ด้วยการอธิษฐานใจหรือเปล่งวาจากล่าวคำสมทานเป็นข้อๆ ไป

ดังนั้น ความหมายของคำว่า จุดดั่ง หมายถึง องค์คุณเป็นเครื่องกำจัดกิเลส หรือสมทานเจตนาอันเป็นเหตุแห่งการประพุดิทำลายกิเลส เป็นเครื่องกำจัดธรรมอันเป็นข้าศึก มุ่งเพื่อทำลายกิเลสของตนเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และความเพียรด้วยข้อปฏิบัติ โดยการปฏิบัติเคร่งครัดขึ้นเพื่อเผากิเลสให้เหือดแห้ง เป็นอุบายขัดเกลากิเลส ส่งเสริมความเป็นผู้มกน้อยสันโดษ ยินดีในที่สุด บรรเทาความเพียรเพิ่มส่วนแห่งอริยธรรม คือ ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะให้สูงขึ้นได้วิธีหนึ่ง กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ จุดดั่ง ชื่อ ตบะ เพราะเผาผลาญความละโมภด้วยอำนาจแห่งตณหา แม้จะไม่ใช่วิถีทางมัชฌิมาปฏิปทาโดยตรง แต่ก็ยังเป็นอุบายเพื่อเข้าถึงมัชฌิมาปฏิปทาที่แท้จริงได้ เพราะเป็นการฝึกฝนตนเองอย่างเคร่งครัด ทำให้เป็นคนใจเด็ดมันคง ควรแก่การตรัสรู้ และจุดดั่งนี้เป็นเพียงจริยาวัตรพิเศษอย่างหนึ่ง ไม่ใช่ข้อบังคับให้ต้อง

ปฏิบัติตามเหมือนวินัย แต่เป็นข้อปฏิบัติที่บัญญัติไว้ตามแต่ใครจะถือปฏิบัติด้วยความสมัครใจ และสำเร็จได้ตามการสมათาน โดยสรุป รุดงค์เป็นข้อวัตรปฏิบัติอย่างหนึ่ง และเป็นเครื่องมือกำจัดกิเลสที่คอยขวางกั้นกระแสแห่งอารมณ์ มิให้รู้จักคุณงามความดี เมื่อทำให้ศึกษาปฏิบัติดีแล้ว ย่อมรู้จักความสันโดษ ความมกน้อย ความอดทน ถือเป็นอุบายในการรักษาศีล เจริญสมาธิ และปัญญา นำไปสู่การปฏิบัติสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อบรรลุถึงความหลุดพ้น สภาวะแห่งจิต เพื่อความเป็นอยู่สบายแห่งชีวิต

ความสำคัญของรุดงค์

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเห็นความสำคัญของรุดงค์จะช่วยให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ผู้สนใจนำไปปฏิบัติแล้วย่อมเกิดความสุข จึงได้ตรัสบอกประโยชน์แก่พระสาวก (พระสุตตันตปิฎก, สังยุตตนิกาย, นิทานวรรค เล่มที่ 16, ข้อที่ 148, หน้าที่ 241) ว่า “การปฏิบัติรุดงค์ก็เพื่อความไม่อยู่สะดวกลสบายในปัจจุบัน และเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่พหุชน เพื่อความสุขแก่เทวดา และมนุษย์ที่เกิดมาในภายหลังจะได้มีแบบอย่างที่ดีงาม และได้ปฏิบัติตามที่ถูกต้อง” ดังนั้น มิว่าเป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ผู้ซึ่งยังมีได้บรรลุมรรคผล นิพพาน ก็พึงทำการศึกษาปฏิบัติรุดงค์เถิด ก็เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้ปฏิบัติรุดงค์ ได้แก่ ความมกน้อย (อุปปัจฉตา) ความสันโดษ (สนตุฎฐจิตตา) ความขัดเกลากิเลส (สลเสขตา) ความสังัด (ปิเวกตา) และความเป็นผู้เห็นประโยชน์ในการภาวนา (อิทมตถิตตา) ธรรมทั้ง 5 ประการนี้ เป็นเครื่องมือช่วยสนับสนุนส่งเสริมสัมมาปฏิบัติให้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ตามลำดับขั้นก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าเพื่อเข้าถึงการบรรลุโลกุตตรธรรม 9 มีมรรค ผล และนิพพานเป็นที่สุด ในพระไตรปิฎกยังได้กล่าวถึงความสำคัญของรุดงค์ว่าเป็นเครื่องมือสนับสนุนการปฏิบัติธรรม หรือการทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป ดังที่ปรากฏเนื้อความตอนหนึ่ง (พระสุตตันตปิฎก, มัชฌิมนิกาย, อุปริปัณณาสก์ เล่มที่ 14, หน้าที่ 78) ว่า การปฏิบัติรุดงค์ในพระพุทธศาสนานี้ก็เพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีการสำรวมในศีลก็เพื่อช่วยให้สำรวมในอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ถือเป็นการกระทำความเพียรต่อเนื่องด้วยสติสัมปชัญญะ พร้อมทั้งการรู้จักอาศัยอยู่ในที่อันสงบ มีป่า ป่าช้า โคนไม้ เป็นต้น มีการเจริญสมาธิ ทำจิตปราศจากนิวรณ์และทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน

นอกจากนี้ พระอรรรถกถาจารย์ (พระสุตตันตปิฎก, อังคุตตรนิกาย, จตุกกนิบาต เล่มที่ 35, หน้าที่ 100-102) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของรุดงค์โดยขยายเนื้อความเพิ่มเติมจาก

4 ประการ คือ (1) ภิคุษาบำเพ็ญในสันโดษด้วยจิรวตามมีตามได้ ชื่อว่า รักษาธุดงค์ที่เกี่ยวข้องด้วยจิรว มี 2 ประเภท ได้แก่ ปังสกุลิกังคธุดงค์ ด้วยการถือผ้าบังสกุลเป็นวัตร และเตจวิวกังคธุดงค์ ด้วยการถือไตรจิรวเป็นวัตร (2) ภิคุษาบำเพ็ญในสันโดษด้วยบิณฑบาตตามมีตามได้ ชื่อว่า เป็นผู้รักษาธุดงค์ที่เกี่ยวข้องด้วยบิณฑบาตมี 5 ประเภท ได้แก่ บิณฑบาติกังคธุดงค์ ด้วยการถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร สปรทานจาริกังคธุดงค์ ด้วยการถือเที่ยวบิณฑบาตไปตามแถวเป็นวัตร เอกาสนิกังคธุดงค์ ด้วยการถือนั่งฉันอาสนะเดียวเป็นวัตร ปตตบิณฑิกังคธุดงค์ ด้วยการถือฉันเฉพาในบาตรเป็นวัตร และขลุปัจฉภาตติกังคธุดงค์ ด้วยการถือห้ามภัตอันนำมาถวายในภายหลังเป็นวัตร (3) ภิคุษาบำเพ็ญในสันโดษด้วยเสนาสนะตามมีตามได้ ชื่อว่า เป็นผู้รักษาธุดงค์ที่เกี่ยวข้องด้วยเสนาสนะมี 5 ประเภท ได้แก่ อารัญญิกังคธุดงค์ ด้วยการถืออยู่ป่าเป็นวัตร รุกขมุสิกังคธุดงค์ ด้วยการถืออยู่โคนไม้เป็นวัตร อัปโภกาสิกังคธุดงค์ ด้วยการถืออยู่กลางแจ้งเป็นวัตร โสสานิกังคธุดงค์ ด้วยการถืออยู่ป่าช้าเป็นวัตร และยถาสถิติกังคธุดงค์ ด้วยการถือการอยู่ในเสนาสนะแล้วแต่เขาจะจัดให้เป็นวัตร (4) ภิคุษผู้บำเพ็ญอยู่มีความยินดีอยู่ในการภาวนา ชื่อว่า เป็นผู้รักษาธุดงค์ที่เกี่ยวข้องด้วยความเพียร คือ เนสัชชิกังคธุดงค์ ถือการนั่งเป็นวัตร

สรุปได้ว่า ธุดงค์มีความสำคัญต่อการปฏิบัติธรรม เพราะธุดงค์เป็นเครื่องมือสนับสนุนการลดละในกิเลส การสละความยินดีติดใจในลาภสักการะสรรเสริญอันเนื่องมาจากปัจจัย 4 เป็นเหตุละความยินดีเพลิดเพลินในหมู่คณะ และละความสุขจากการนอน ความไม่ประกอบความเพียร แต่มีความสุขอันเกิดจากเนกขัมมปฏิบัติ ความสุขที่เกิดจากวิเวก หรือการอยู่ในที่อันสงบ ความสุขที่เกิดจากความสงบเพราะความรู้แจ้งในธรรมของพระอริยเจ้าทั้งหลาย

ประเภทของธุดงค์

ธุดงค์ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ถือปฏิบัตินั้น ว่าโดยรวมทั้งหมดแล้วธุดงค์มี 13 ข้อ เรียกว่า ธุดงค์ 13 ประการ ภิคุษผู้มีศีลบริสุทธิ์สามารถปฏิบัติได้อย่างรวดเร็วในดวงควัตรทั้ง 13 ประการ แต่จะถืออย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ให้เหมาะกับจริตของตน ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องถือทั้งหมดพร้อมกันทั้ง 13 ข้อ ซึ่งการปฏิบัติธุดงค์ต้องพิจารณาให้เหมาะสมว่าอยู่ในสถานที่อันควรหรือไม่ ในคัมภีร์วิสุทธิมคค์ (วิสุทธิมคค์, เล่มที่ 1, หน้าที 73) แสดงถึงธุดงค์ 13 ข้อ ดังนี้

1. ปังสกุลิกังคธะ ถือทรงผ้าบังสกุลเป็นวัตร
2. เตจวิวกังคธะ ถือทรงเพียงไตรจิรวเป็นวัตร

3. ปิณฑิปาติกังคะ ถือเที๋ยวปิณฑิปาตเป็นวัตร
4. สप्तานจาริกังคะ ถือเที๋ยวปิณฑิปาตไปตามแถวเป็นวัตร
5. เอกาสนิกังคะ ถือนั่งฉัน ฌ อาสนะเดียวเป็นวัตร
6. ปัตตปิณฑิกังคะ ถือฉันเฉพาะในบาตรเป็นวัตร
7. ขลุปัจฉากัตติกังคะ ถือห้ามภักตอันนำมาถวายเมื่อภายหลังเป็นวัตร
8. อารัญญิกังคะ ถืออยู่ป่าเป็นวัตร
9. รุกขมุลิกังคะ ถืออยู่โคนไม้เป็นวัตร
10. อัปโภกาสิกังคะ ถืออยู่ในที่แจ้งเป็นวัตร
11. โสสานิกังคะ ถืออยู่ป่าช้าเป็นวัตร
12. ยถาสันถติกังคะ ถือการอยู่ในเสนาสนะอันท่านจัดให้อย่างไรเป็นวัตร
13. เนสัชชิกังคะ ถือการนั่งเป็นวัตร

การศึกษาประเภทของจุดศัทั้ง 13 ประการนั้น พอจะสรุปความได้ว่า จุดศัทั้ง 13 ประการ จัดเป็น 4 หมวด คือ หมวดที่ 1 ปฏิสังยุตด้วยจิวร ได้แก่ ปิงสุกุลิกังคะ ถือทรงผ้าบังสุกุล เป็นวัตรและเตจิวิริกังคะ ถือทรงเพียงไตรจีวรเป็นวัตร หมวดที่ 2 ปฏิสังยุตด้วยปิณฑิปาต ได้แก่ ปิณฑิปาติกังคะ ถือเที๋ยวปิณฑิปาตเป็นวัตร สप्तานจาริกังคะ ถือเที๋ยวปิณฑิปาตไปตามแถวเป็นวัตร เอกาสนิกังคะ ถือนั่งฉัน ฌ อาสนะเดียวเป็นวัตร ปัตตปิณฑิกังคะ ถือฉันเฉพาะในบาตรเป็นวัตร และขลุปัจฉากัตติกังคะ ถือห้ามภักตอันนำมาถวายเมื่อภายหลังเป็นวัตร หมวดที่ 3 ปฏิสังยุตด้วยเสนาสนะ ได้แก่ อารัญญิกังคะ ถืออยู่ป่าเป็นวัตร รุกขมุลิกังคะ ถืออยู่โคนไม้เป็นวัตรอัปโภกาสิกังคะ ถืออยู่ในที่แจ้งเป็นวัตร โสสานิกังคะ ถืออยู่ป่าช้าเป็นวัตร และยถาสันถติกังคะถือการอยู่ในเสนาสนะอันท่านจัดให้อย่างไรเป็นวัตร และหมวดที่ 4 ปฏิสังยุตด้วยวิริยะ ได้แก่ เนสัชชิกังคะ ถือการนั่งเป็นวัตร ซึ่งจุดศัแต่ละอย่างแต่ละข้อมีคำสมาทานที่แตกต่างกันออกไปตามจุดศัวัตรที่ถือปฏิบัติ ดังเช่นภิกษุผู้ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ผู้ถืออย่างเคร่งก็จะถือเอาเฉพาะผ้าที่ตกอยู่ในป่าช้าเท่านั้น ส่วนผู้ถืออย่างกลาง สามารถถือเอาผ้าที่มีผู้ปรารถนาบุญทอดไว้ได้ และผู้ถืออย่างเพลาถือเอาผ้าที่เขาวางถวายแทบเท้าได้

ส่วนภิกษุผู้ถือจุดศัวัตรข้ออื่นๆ ก็เช่นเดียวกันต้องสมาทานตั้งมั่นอยู่ในคำสมาทานนั้นๆ โดยผู้ปฏิบัตินั้นก็มิ 3 จำพวกคือ พวกที่ถืออย่างออกฤษณ์ (อย่างเคร่ง) อย่างกลาง และอย่างเพลา แต่มีข้อที่ปฏิบัติแตกต่างกันไปเท่านั้น ผู้ปฏิบัติจุดศัวัตรย่อมได้รับอานิสงส์ที่แตกต่างกันตาม

ชุดงศกัฏฐการที่ปฏิบัติกันนั้นๆ การปฏิบัติชุดงศกัฏฐการถึงแม้จะไม่ใช่งกิจจำเป็นแต่ก็เป็นอุปบายขัดเกลากิเลสและฝึกตนให้เป็นคนมักน้อยสันโดษ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานทำให้ผลการปฏิบัติเจริญขึ้นได้อย่างรวดเร็ว สามารถที่จะบรรลุนิพพานได้ง่ายยิ่งขึ้น

หลักการปฏิบัติชุดงศกัฏฐการ

ชุดงศกัฏฐการ เป็นข้อปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับภิกษุผู้ที่มีจิตใจไม่หวั่นไหว มองเห็นภัยในวัฏฏสงสาร บรรณานาที่จะพ้นทุกข์ไปสู่แดนเกษมคือพระนิพพาน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดในพุทธศาสนา การปฏิบัติชุดงศกัฏฐการจะมุ่งเน้นไปที่ความตั้งใจจริงเพื่อหวังผลคือการขัดเกลากิเลสหรือกำจัดกิเลส ไม่ใช่เป็นเพียงรูปแบบที่ปฏิบัติเพื่อให้ผู้พบเห็นศรัทธาเพื่อให้ลาภเกิดขึ้นแก่ตน ซึ่งการปฏิบัติชุดงศกัฏฐการนั้นหากไม่เข้าใจวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง ก็จะทำให้เข้าใจผิดได้ว่าการปฏิบัติชุดงศกัฏฐการนั้นเป็นการทรมานร่างกายให้ได้รับความลำบากหรือเป็นผู้ถือเคร่งอย่างผิดๆ ดังที่เรียกกันว่า สิลัพพตปรมาส

การศึกษาให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติชุดงศกัฏฐการ จะทำให้ผู้ปฏิบัติคลายความสงสัยในเรื่องชุดงศกัฏฐการได้ และทำให้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ปัจจุบันมีสำนักปฏิบัติหลายแห่งต่างก็พรรณาสำนึกของตนเองว่ามีความเคร่งครัดในวัฏฏปฏิบัติรวมถึงข้อปฏิบัติพิเศษนี้ด้วย การปฏิบัติชุดงศกัฏฐการที่ถูกต้องมีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

อานิสงส์ของชุดงศกัฏฐการ

อานิสงส์โดยรวมของชุดงศกัฏฐการทั้ง 13 ประการนั้น มีทั้งหมด 28 ประการซึ่งคัมภีร์มิลินทปัญหา (มิลินทปัญหา, เล่มที่ 10, หน้า 38) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ ดังนี้

- (1) คือจะให้เลี้ยงชีวิตเป็นสุธาชีวะบริสุทธิ์ด้วยดี (มีอาชีวะบริสุทธิ์)
- (2) ให้ผลเป็นสุข
- (3) เป็นกิจอันหาโทษมิได้
- (4) มีกิริยาจะบรรเทาเสียซึ่งทุกข์ของผู้อื่น
- (5) หาภัยมิได้
- (6) หาสิ่งจะเบียดเบียนมิได้
- (7) มีแต่จะให้เจริญมิเสื่อมถอย
- (8) ปราศจากมายา (ไม่มีมารยา)
- (9) มิได้ขุ่นมัว (ไม่มีความขุ่นมัว)

- (10) เป็นที่ป้องกันรักษา
- (11) เป็นคุณที่ชนทั้งหลายปรารถนา
- (12) สำหรับจะได้ทราบตน
- (13) เป็นเครื่องกำจัดเสียซึ่งศัตรูทั้งปวง
- (14) เป็นที่เกื้อกูลแก่สังวร (เกื้อกูลแก่ความระวัง)
- (15) เป็นกิจที่ควรปฏิบัติ (เหมาะสม)
- (16) ทำให้สงบระงับยิ่ง (สงบนิ่ง)
- (17) จะให้พ้นจากกิเลส (หลุดพ้น)
- (18) เป็นที่สิ้นแห่งราคะ
- (19) เป็นเครื่องปราบเสียซึ่งโทสะ (ระงับโทสะ)
- (20) เป็นเครื่องทำให้โมหะฉิบหายไปจากสันดาน (ทำลายโมหะ)
- (21) มีกิริยาลอยเสียซึ่งมานะ (กำจัดมานะ)
- (22) เป็นเหตุที่จะตัดเสียซึ่งวิตกอันชั่ว
- (23) เป็นเครื่องข้ามเสียซึ่งความสงสัย
- (24) มีกิริยาจะกำจัดเสียซึ่งความเกียจคร้าน
- (25) จะลอยเสียซึ่งความกระสัน (กำจัดความไม่ยินดี)
- (26) มีกิริยาที่จะให้อดทน (อดทน)
- (27) หากคุณที่จะซึ่งจะประมาณให้เท่ามิได้ (ซึ่งไม่ได้)
- (28) มีปกติยังทุกข์ทั้งปวงให้สิ้นไป (ทำให้สิ้นทุกข์ทั้งปวง)

บุคคลที่สมควรปฏิบัติจุดดั่ง

บุคคลที่สมควรจะรักษาจุดดั่ง กล่าวคือผู้ที่ปฏิบัติจุดดั่งควัตรทั้ง 13 ประการนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีธรรมะในตัวเองและมีความมุ่งมั่นพยายามอย่างยิ่ง จึงจะรักษาจุดดั่งที่ตนปฏิบัติไว้ได้ อีกทั้งยังทำให้การปฏิบัติดำเนินไปในแนวทางที่ถูกต้องและนำมาซึ่งความสำเร็จตามสมควรแก่การปฏิบัติบุคคลที่สมควรรักษาจุดดั่งดังกล่าวต้องประกอบด้วยธรรมะ 10 ประการ (มิลินทปัญหา , เล่มที่10, หน้าที่ 105) คือ

- (1) สทฺโธ มีศรัทธา
- (2) หิริมา มีหิริ

- (3) จิตติมา มีปัญญา
- (4) อุกุโห มีโชคคนคดโกง
- (5) อตถวสี ชำนาญอยู่ในประโยชน์
- (6) อโลโล มีโชคคนโลเล
- (7) ลิกขกาโม เป็นคนใคร่ต่อการศึกษา
- (8) ทพหสมาทาโน มีสมาทานมั่นคง
- (9) อนุชฌานพหุโล ไม่มากด้วยคอยยกโทษ
- (10) เมตตาวีหารี อยู่ในเมตตาทพรหมวิหาร

บุคคลที่ไม่สมควรปฏิบัติจุดดั่ง

บุคคลที่ไม่สมควรรักษารัฐจุดดั่ง กล่าวคือ ผู้ที่มีจิตใจไม่มั่นคง มีอารมณ์แปรปรวน หวั่นไหวได้ง่ายไม่มีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติจุดดั่ง ปฏิบัติเพื่อที่จะสร้างภาพลักษณ์ของตนให้ดูดี เป็นต้น บุคคลที่ไม่สมควรรักษารัฐจุดดั่ง ตามนัยที่ปรากฏในคัมภีร์มิลินทปัญหา ซึ่งสรุปได้ 8 ประการ (มิลินทปัญหา, เล่มที่10, หน้าที่ 105) คือ

- (1) ปาปิจโณ มีความปรารถนาลามก
- (2) อิจฉापโกโต มีจิตริษยาทำน
- (3) กุหโก เป็นคนปดโป้โกหก
- (4) กุลุทโธ เป็นโลภร้ายลามก
- (5) โอรโก คิดแต่จะให้เข้าปากเข้าท้อง
- (6) ลาภากาโม ปรารถนาจะได้ลาภ
- (7) ยสเหตุ มุ่งหมายแต่ยศ
- (8) กิตติกาโม อยากรจะได้ชื่อเสียง

กล่าวโดยสรุป จุดดั่งเป็นองค์คุณคือญาณเป็นเครื่องกำจัดกิเลส หรือสมาทานเจตนา อันเป็นเหตุแห่งการประพาสทำลายกิเลส เป็นเครื่องกำจัดธรรมอันเป็นข้าศึก มุ่งเพื่อทำลายกิเลสของตน เกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และความเพียรด้วยข้อปฏิบัติ โดยการปฏิบัติเคร่งครัดขึ้นเพื่อเผากิเลสให้เหือดแห้ง เป็นอุบายขัดเกลากิเลส ส่งเสริมความเป็นผู้มักน้อยสันโดษ ยินดีในที่สุด ประารถความเพียรเพิ่มส่วนแห่งอริยธรรม คือ ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ให้สูงขึ้นได้วิธีหนึ่ง กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ จุดดั่ง ชื่อ ตบะ เพราะเผาผลาญความละโมภด้วย

อำนาจแห่งตัณหา แม้จะไม่ใช้ทางมัชฌิมาปฏิปทาโดยตรง แต่ก็เป็นอุบายเพื่อเข้าถึงมัชฌิมาปฏิปทาที่แท้จริงได้ เพราะเป็นการฝึกฝนตนเองอย่างเคร่งครัด ทำให้เป็นคนใจเด็ดมั่นคง ควรแก่การตรัสรู้ ชุตงค์มีด้วยกันทั้งหมด 13 ข้อ ไม่จำเป็นว่าจะต้องปฏิบัติให้ได้ทุกข้อพร้อม ๆ กัน การปฏิบัติชุตงค์ขึ้นอยู่กับความสะดวกความพร้อมและความเหมาะสม และชุตงค์นี้เป็นเพียงจริยาวัตรพิเศษอย่างหนึ่ง ไม่ใช่ข้อบังคับให้ต้องปฏิบัติตามเหมือนวินัย แต่เป็นข้อปฏิบัติที่บัญญัติไว้ตามแต่ใครจะถือปฏิบัติด้วยความสมัครใจ และสำเร็จได้ตามการสมาทาน

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการกระทำ ความปรารถนาใดๆ จะสำเร็จได้ต้องลงมือกระทำพุทธศาสนาไม่ส่งเสริมการอ่อนวอนขอหรือลักษณะของการบวงสรวง แม้แต่เป้าหมายสูงสุดก็ย่อมจะเข้าถึงได้ด้วยการปฏิบัติอย่างจริงจัง มีพุทธภาษิต (พระสุตตันตปิฎก, ขุททกนิกาย, สุตตนิบาต เล่มที่ 25, หน้าที่ 235) ว่า “บุคคลล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร” เมื่อกล่าวถึงวิธีปฏิบัติกล่าวได้ว่าพุทธศาสนามีวิธีปฏิบัติ เพื่อขัดเกลากิเลสหลายวิธีการด้วยขึ้นอยู่กับจริตนิสัยของแต่ละบุคคล เช่น การส่ำรวมอินทรีย์ การเจริญวิปัสสนา หรือการถือชุตงค์ เป็นต้น กล่าวถึงชุตงค์ในพุทธศาสนา ถือว่าเป็นข้อปฏิบัติสำหรับพระสาวกเพื่อให้รู้จักประมาณในการบริโภคและใช้สอย ปัจจัยเครื่องอาศัยสำหรับบรรพชิตให้เกิดประโยชน์สูงสุด การปฏิบัติชุตงค์มีมาแล้วตั้งแต่ครั้งพุทธกาลในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงการถือชุตงค์ของพระสาวกหลายท่าน เช่น พระมหากัสสปะและพระสุทิน เป็นต้น นอกจากนี้พระพุทธเจ้ายังอธิบายความแตกต่างระหว่างศีลกับวัตรว่ามีความแตกต่างกัน แต่ก็เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน การปฏิบัติชุตงค์ เป็นวิธีการหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่าเป็นแนวทางปฏิบัติของพระอริยะเพื่อพ้นทุกข์จริง ในครั้งพุทธกาลมีภิกษุและภิกษุณีถือชุตงค์ตามสมควรแก่ฐานานุรูปของตน หมายความว่าชุตงค์มีความสำคัญเช่นกันในฐานะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งสำหรับปฏิบัติเพื่อให้ถึงเป้าหมายสูงสุดในพุทธศาสนา

ความสัมพันธ์ของชุตงค์กับหลักธรรมอื่น

ความสัมพันธ์ของชุตงค์กับหลักธรรมอื่น ผลการศึกษาพบว่า ชุตงค์มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับหลักธรรมปฏิบัติอื่นหลายประการ เพราะชุตงค์เป็นหลักธรรมพื้นฐานการปฏิบัติธรรมเพื่อขัดเกลากิเลส ดังนี้

ชุตงค์กับกรรมฐาน

1) **สมถกรรมฐาน** หมายถึง ข้อปฏิบัติที่เป็นเครื่องสงบระงับจิตใจหรือธรรมที่ทำให้จิตใจสงบจากนิวรณ์ การบำเพ็ญกรรมฐานเป็นการปฏิบัติในจิตตสิกขา อันเป็นอุบายทำจิตใจให้สงบตั้งมั่น อยู่ในอารมณ์หนึ่งอารมณ์ใด

(1) กรรมฐานว่าด้วยอาหาเรปฏิกูลสัญญา คือ การพิจารณาอาหารโดยแยกคาย ก่อนแล้วจึงบริโภค หมายความว่า การบริโภคอาหารนั้นมาในอุดมคติว่าด้วยบิณฑบาต คือ การบริโภคอาหาร จะต้องเป็นไปเพื่อให้ร่างกายนี้ดำรงอยู่ได้ เพื่อระงับเวทนา คือ ความหิว ไม่ใช่การบริโภคเพื่อให้บำรุงร่างกาย ให้เกิดความสวยงาม

(2) กรรมฐานว่าด้วยมรณานุสสติ คือ การพิจารณาความตายเป็นอารมณ์ เมื่อผู้เจริญกรรมฐานสมาทานการอยู่ในป่าช้าเป็นวัตร พึงเจริญมรณานุสสติ คือ การระลึกถึงความตายเสมอ ชีวิตของคนเรานั้นมีความไม่เที่ยง เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และก็ดับไป สุดท้ายแล้วร่างกายของตนก็จะต้องถูกนำมาทิ้งในป่าช้านี้เหมือนกันหมด การถืออุดมคติด้วยการอยู่ป่าช้านอกจากจะได้ความสงบของสถานที่แล้วยังได้พิจารณาความตายที่จะมาถึงตนหรือบุคคลอื่นทำให้ไม่ประมาทในการบำเพ็ญเพียรเพื่อทำลายกิเลสอีกด้วย

(3) กรรมฐานว่าด้วยอสุภะ คือ ความไม่งามของร่างกาย การอยู่ในป่าช้าอันเป็นสถานที่ที่น่าศพบาถึงนั้น สำหรับผู้ปฏิบัติอุดมคติในข้อนี้จะเห็นสภาพของศพที่เน่าเปื่อย มีหนอน หนอนไชไปมา ซึ่งสภาพในลักษณะเช่นนี้จะทำให้คลายความยินดี ความกำหนัดในร่างกายได้หากพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นสิ่งที่ห่อหุ้มร่างกายไว้ ได้แก่หนัง ปราศจากเสียซึ่งหนังแล้วร่างกายก็จะไม่น่าดู ถ้าเข้าถึงความจริงในลักษณะนี้ก็จะทำให้ไม่หลงใหลในรูปคือร่างกายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าได้เห็นสภาพของร่างกายที่ถูกนำมาทิ้งหลังจากตายก็จะทำให้ได้เห็นเห็นของความจริงของชีวิตและร่างกายตามสภาพความเป็นจริงได้

นอกจากนี้ อุดมคติหมวดว่าด้วยบิณฑบาตโดยเฉพาะข้อที่กล่าวถึงการฉันเฉพาะในบาตรนั้น เพื่อไม่ให้ติดในรสของอาหาร ไม่แบ่งแยกกว่าเป็นอาหารหวานหรืออาหารคาว เพราะที่สุที่สุดแล้ว ก็จะต้องรวมปะปนกันอยู่ในท้องทั้งสิ้น

2) **วิปัสสนากรรมฐาน** วิปัสสนากรรมฐาน หมายถึง การปฏิบัติกรรมฐานเพื่อทำให้เกิดปัญญา เป็นการพัฒนาจิตขั้นสูงในพุทธศาสนา มีผลมากกว่าการบำเพ็ญสมถภาวนา เพราะเป็นการถอนกิเลสอย่างละเอียด เป็นการตรัสรู้โดยใช้ปัญญาพิจารณาตามความเป็นจริง ให้เข้าถึงความจริงได้โดยปราศจากข้อสงสัยมีความสัมพันธ์กับอุดมคติในลักษณะที่เป็นอุบายให้เข้าถึง

ความจริงได้โดยใช้เป็นปัญญาพิจารณา การบริโภคอาหารบิณฑบาต การใช้สอยเสนาสนะและจีวร เครื่องนุ่งห่มนั้น หากขาดปัญญาในการพิจารณาโดยแยบคายแล้ว ก็จะทำให้ยึดติดในสิ่งเหล่านั้น ก่อให้เกิดความมัวเมาลุ่มหลง

จุดตั้งกับความสันโดษ

ความสันโดษเป็นอุปกณ์ หรือเครื่องมือของการปฏิบัติจุดตั้ง ความสันโดษเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งของความพอเพียง เป็นหลักวิธีการดำรงชีวิตอยู่แบบความเรียบง่าย และความสันโดษเป็นจารีตประเพณีอันดีงามที่พระสาวกถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีต ดังปรากฏอยู่ในอริยวงศ์มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่

- (1) ภิกษุยอมเป็นผู้สันโดษในจีวรตามมีตามได้
- (2) ภิกษุยอมเป็นผู้สันโดษในบิณฑบาตตามมีตามได้
- (3) ภิกษุยอมเป็นผู้สันโดษในเสนาสนะตามมีตามได้
- (4) ภิกษุยอมเป็นผู้สันโดษในการบำเพ็ญกุศลและละอกุศล

จุดตั้งกับไตรสิกขา

ไตรสิกขา ว่าด้วยสิกขา 3 ประการ ได้แก่ สीलสิกขา จิตตสิกขา และปัญญาสิกขา ความสัมพันธ์ระหว่างไตรสิกขากับจุดตั้ง

1) สीलสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมทางความประพฤติ สุจริตทางกาย วาจา เพื่อให้สามารถดำรงตนด้วยความดีในสังคม รักษาระเบียบ วินัย ปฏิบัติหน้าที่ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสัมพันธ์กับจุดตั้งหมวดว่าด้วยจีวรและบิณฑบาต

2) จิตตสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมทางด้านคุณภาพ และสมรรถภาพของจิต เพื่อให้เกิดคุณธรรม หรือสมาธิอย่างสูง ทำให้จิตเข้มแข็งมั่นคงแน่นอน ควบคุมตนได้ มีสมาธิดีสงบ บริสุทธิ์ผ่องใส เหมาะสมกับการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้งจุดตั้งหมวดว่าด้วยเสนาสนะสัมพันธ์กับจิตตสิกขา เพราะเสนาสนะที่สงบ สงัดย่อมเอื้อประโยชน์ต่อการฝึกจิตของตน

3) ปัญญาสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง สามารถคิดพิจารณาแก้ปัญหาต่างๆและทำกิจทั้งหลายในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์อย่างแท้จริงสัมพันธ์กับจุดตั้งหมวดว่าด้วยความเพียร

คุณค่าของการปฏิบัติจุดตั้งพบว่า จุดตั้งมีคุณค่าต่อการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมากเพราะช่วยส่งเสริม เพียงแต่ทำความเข้าใจคุณค่าหลักการปฏิบัติให้แก่ผู้ศึกษาเพื่อนำมาสมาทานได้

ถูกต้อง ประกอบด้วยคุณค่าต่อไปนี้

คุณค่าต่อการดำเนินชีวิตของสมณะ

จุดตั้งคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตของสมณะ หมายความว่า แม้สมณะนั้นจะยังไม่สิ้นกิเลส แต่ก็ดำรงชีวิตอยู่อย่างพอประมาณ ไม่เป็นผู้แสวงหาหรือสะสมจนเป็นที่ติเตียนของวิญญูชนทั้งหลาย การบริโภคและการใช้สอยสำหรับสมณะจึงเป็นตัวชี้วัดอันหนึ่งที่จะทำให้ทราบได้ว่าเป็นสมณะที่แท้จริงหรือไม่ ในพุทธศาสนาหมายเอาพระภิกษุ ภิกษุณีหรือนักบวชในพุทธศาสนา

1) คุณค่าจากการใช้สอยจีวร สมณะย่อมรู้จักใช้สอยจีวรอย่างรู้คุณค่าของผ้าที่เขา นำมาถวาย หรือแสวงหามาได้ด้วยความยากลำบาก

2) คุณค่าของการบริโภคอาหารบิณฑบาต หมายความว่าอาหารที่บริโภคนั้น ก็เพียงเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้เพื่อประพฤติสมณธรรม มิใช่บริโภคเพื่อเพิ่มกิเลสตัณหาจนกลายเป็นคนมัก มาก เห็นแก่ปากท้องเสียเวลาปฏิบัติธรรม

3) คุณค่าของการใช้สอยเสนาสนะเพียงเพื่ออาศัยอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ มิใช่เป็นผู้ มักมากในการประดับตกแต่งเสนาสนะเพื่ออยู่อาศัย มิใช่จะอยู่ในเสนาสนะป่า โคนต้นไม้ ป่าช้า ในวิหาร กุฏิ ก็อาศัยอยู่ได้อย่างสันติสุข คุณค่าของความเพียรว่าบุคคลสมาทานจุดตั้งแล้วยอมทำให้เป็นผู้บางเบาจากกิเลส และปฏิบัติด้วยความพากเพียรอย่างต่อเนื่องยอมทำให้บรรลุมรรคผลได้ในที่สุด และคุณค่าจุดตั้งตามแนวอรรถกถาจารย์ ช่วยทำให้ผู้สมาทานจุดตั้งรุ่นหลังได้แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ทำให้เข้าใจความหมายความสำคัญของจุดตั้งว่ามีคุณค่ามากมาย ควรแก่การศึกษาปฏิบัติพัฒนาตนเองให้เข้าถึงความสุข

4) คุณค่าของความเพียรว่าบุคคลสมาทานจุดตั้งแล้วยอมทำให้เป็นผู้บางเบาจากกิเลส และปฏิบัติด้วยความพากเพียรอย่างต่อเนื่องยอมทำให้บรรลุมรรคผลในที่สุด

คุณค่าต่อตนเอง

การฝึกฝนตนเองอย่างเคร่งครัดตามหลักการของจุดตั้งนั้น ไม่ได้จัดเป็นอัตตภิณฑาน โยคแต่ประการใด แต่เป็นการฝึกตนอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดผลคือการรักษาศีลให้บริสุทธิ์ได้ง่าย เพราะก่อนการจะสมาทานเอาจุดตั้งอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น บุคคลจะต้องสมาทานศีลรักษาศีลให้บริสุทธิ์เสียก่อน ทั้งนี้เมื่อศีลบริสุทธิ์แล้ว จิตย่อมจะตั้งมั่นแน่วแน่เป็นสมาธิได้เร็วยิ่งขึ้น เมื่อตั้งจิตปฏิบัติด้วยความเพียรอันแรงกล้าไม่ย่อหย่อน ในที่สุดก็จะสำเร็จโลกุตระธรรมได้

จุดงศ์ไม่ได้จำกัดว่าจะปฏิบัติได้เฉพาะพระสงฆ์เท่านั้น ฆราวาสก็สามารถปฏิบัติได้เช่นกัน ในข้อที่เหมาะสม ซึ่งถ้าหากพิจารณาความเหมาะสมของแต่ละข้อแล้ว มีเพียงไม่กี่ข้อเท่านั้นที่ฆราวาสสามารถทำได้ ผู้ปฏิบัติหรือกุลบุตรทั้งหลายผู้สละโลกามิสไม่เสียดายอาลัยในร่างกายและชีวิต ประารถความเพียรอย่างแรงกล้า เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา

ในการปฏิบัติจุดงศ์นั้นมี 3 ระดับด้วยกัน ได้แก่ อย่างสูงสุด อย่างกลาง และอย่างเพลาล้วนแต่ว่าใครจะถืออย่างไร ส่วนมากผู้ปฏิบัติมักจะทำอย่างสูงสุด หรืออย่างเคร่งครัด เพื่อขัดเกลากิเลสของตนให้หมดไปโดยเร็ว

คุณค่าต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จุดงศ์มีคุณค่าสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มาก เพราะพระภิกษุผู้ออกเผยแผ่ พระศาสนานั้นจะต้องปฏิบัติจุดงศ์คือข้อวัตรอันดีงามด้วย เพื่อการสร้างความศรัทธาเลื่อมใสให้แก่ประชาชนก่อน แม้แต่ในยุคหลังพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พวกพระสาวกก็ยังออกท่องเที่ยวจาริกจุดงศ์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่างๆ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า จุดงศ์วัตร คือ องค์คุณเครื่องกำจัดกิเลส เป็นข้อปฏิบัติประเภทวัตรอันเป็นเครื่องขัดเกลากิเลส เพื่อเป็นคู่ปรับของกิเลสได้แก่ความมักมากให้มีความเบาบางลง โดยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบรรพชาอุปสมบท ตามหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา จุดงศ์มีความเกี่ยวเนื่องทั้งหลักวินัยบัญญัติที่เป็นข้อวัตรปฏิบัติเพื่อขัดเกลากิเลส รวมถึงพื้นฐานของสมณะ และวิปัสสนากัมมัฏฐาน และไตรสิกขา อันเป็นแนวทางปฏิบัติก้าวสู่เป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือพระนิพพาน

เอกสารอ้างอิง

- มหามกุฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ. (2514). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ. (2539). **อรรถกถาภาษาบาลี เล่มที่ 1**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทธโฆษาจารย์. (2550). **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. แปลและเรียบเรียงโดย มหาวงศ์ ชาญบาลี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บรรณาคาร.

มหาวิทยาลัย. (2543). **มิลินทปัญหา ฉบับแปลในมหามกุฏราชวิทยาลัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัดนึก. (2530). **พจนานุกรม บาลี-ไทย**

สำหรับนักศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เรื่องปัญญา.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2544). **มังคลัตถปิณี แปล เล่ม 5**. พิมพ์ครั้งที่ 14.

นครปฐม : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพุทธโฆษะ. (2546). **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. แปลโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร).

พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2527). **ธรรมวิภาค ปริเฉทที่ 2**. พิมพ์ครั้งที่

ที่ 34, กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**.

กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเมธีธรรมากรณี (ประยูร ธมมจิตโต) และคณะ. (2538). **วิมุตติมรรค**. กรุงเทพมหานคร :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). ((2543). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่

9. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). **การปฏิบัติธรรมให้ถูกต้อง**. พิมพ์ครั้งที่ 30.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก.

หอสมุดแห่งชาติ. (2516). **มิลินทปัญหา ฉบับพิสดาร ฉบับหอสมุดแห่งชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ 7.

กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ.

วรรณกรรมไทยในยุคเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดน

Thai Literature in the Borderless technology Era

พระมหาจिरายูท ปโยโค¹

PramahajiraYuthpraYoco

บทคัดย่อ

วรรณกรรมไทยในยุคเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดน เป็นการประพันธ์ทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรองที่มีความสำคัญและคุณค่าทางวรรณกรรมไทย ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ด้านภาษา ความหมายของคำ การใช้ภาษาของแต่ละยุคสมัย แต่ละภูมิภาค แบบแผนของฉันทลักษณ์แต่ละประเภท ด้านประวัติศาสตร์ พงศาวดาร ตำนาน นิทาน เรื่องราว พื้นเมืองต่างๆรวมทั้งให้คุณค่าทางด้านอารมณ์ คุณค่าทางปัญญาคุณค่าทางศีลธรรมคุณค่าทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางจิตนาการ คุณค่าทางทักษะเชิงวิจารณ์คุณค่าทางการใช้ภาษาคุณค่าที่เป็นแรงบันดาลใจวรรณกรรมไทยในยุคไร้พรมแดนวรรณกรรมตะวันตกเริ่มมีอิทธิพลในไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และในช่วงของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ได้มีวรรณกรรมนวนิยายหลายๆ เรื่องที่สะท้อนสภาพสังคมเรื่อยมา จนปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีนำเราสู่โลกใหม่การเรียนรู้โลกผ่านสื่อ e-learning แบบ WBI (Web Based Instruction) หรือการเรียนการสอนผ่านบริการเว็บเพจ ลักษณะวรรณกรรมไทยในยุคไร้พรมแดนในปัจจุบันมีความกะทัดรัด มีความหลากหลายทางการเขียน มีความหลากหลายทางแนวคิด มีการเขียนที่เกิดจากผลงานมากขึ้น มีการเขียนที่เกิดจากประสบการณ์มากขึ้น มีช่องทางในการนำเสนอที่หลากหลายมีการเขียนที่ไม่ยึดติดรูปแบบเดิมมากนัก มีการเขียนที่ใช้ภาษาต่างประเทศมากขึ้นมีการเขียนที่เป็นลักษณะปัจจุบันมากขึ้น และมีการเขียนที่ใช้ภาษาพูดหรือคำแสลงมากขึ้น

คำสำคัญ : วรรณกรรมไทย, ยุคเทคโนโลยี, ไร้พรมแดน

---

¹ ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยEmail: Jirayut-yut111@hotmail.com

ABSTRACT

Thai Literature in the Borderless technology Era reverse writing Prose poetry to the importance and value of Thai literature. Readers get to know the language, Meaning of words use of the language of each era each region, Schemes of prosody each type for history chronicle legend tale a story various native. Including Emotional values Moral value Cultural values Historical value Spiritual value Critical Skill Value Values in the use of values. Inspiration that inspire Thai literature in the borderless period. Western literary influence in Thailand since the reign of King Rama 5 during the change of government in 2475 there are many novels. Things that reflect social conditions until now, technology media brings us to a whole new world of learning the world through e-learning for WBI (Web Based Instruction) or teaching through the webpage service, the characteristics of Thai literature in the current borderless era is very compact. Have a variety of writing there are a variety of ideas. There are more written by the work. More experienced writing. There is a variety of channels available there is no writing that attaches to the original format very much. More foreign language writing. There is a more contemporary style and more written or spoken language.

Keywords : Thai literature, Technology era, without borders

บทนำ

วรรณกรรมไทยปัจจุบัน มีการประพันธ์ทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง ตามแต่ความถนัดของแต่ละบุคคล ซึ่งขอบเขตของวรรณกรรมร้อยแก้ว มีมาตั้งแต่สมัยเริ่มแรกในยุคตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2442 จนถึงปัจจุบันวรรณกรรมประเภทร้อยแก้วในปัจจุบันจะอยู่ในรูปของบันเทิงคดี เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน บทละคร สารคดี เช่น บทความ หนังสือวิชาการ งานวิจัย ฯลฯ วรรณกรรมประเภทร้อยกรอง จะเป็นเป็นวรรณกรรมที่แตกต่างจากเดิมคือเป็นวรรณกรรมที่

ไม่เน้นวรรณศิลป์ทางภาษามากนัก ไม่เน้นในเรื่องของการใช้ภาษาแต่เน้นไปในเรื่องของการสื่อแนวคิด สื่อข้อคิดแก่ผู้อ่านมากกว่าเช่น อัญมณีแห่งชีวิต ของ อัญชัน เจ้าจันทร์ผมหอม : นิราศพระธาตุอินแขวน ของมาลา คำจันทร์ ไปไม้ที่หายไป ของจิรพันธ์ พิตรปรีชาสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่า “คน” ของวินทร์ เสียววาริณ เป็นต้น การถ่ายทอดวรรณกรรมไทยผ่านการเขียน ผลิตเป็นหนังสือทางออนไลน์ทั้งทาง International Data Corporation (IDC) ผ่าน e-learning ในด้านธุรกิจ เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารและข้อมูลสารสนเทศ (Information & Communication Technology หรือ ICT) จึงเป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทที่แอบแฝงด้วยชีวิตที่มีอยู่จริง โดยการเขียนวรรณกรรมในรูปแบบการเล่าเรื่องราวให้เข้ากับยุคปัจจุบันให้มากที่สุด มีทั้งความเศร้า ความสุข และความสมหวังไปในตัว ผู้เขียนวรรณกรรมจึงเป็นการแสดงทางเหตุการณ์ที่อยู่รอบๆ ตัวผู้เขียนเองหรือที่เกิดมาจากสถานการณ์ที่เป็นจริง เพื่อให้เข้ากับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ

วรรณกรรมแปลเริ่มเข้ามามีบทบาทกับสังคมไทยมากขึ้น วรรณกรรมนอกจากจะเป็นมุมสะท้อนของสังคม หรือสังคมจะเป็นมุมสะท้อนของวรรณกรรมแล้ว อิทธิพลของวรรณกรรมที่เป็นผลพลอยได้ และถือว่ามีประโยชน์มากต่อสังคมคือ ทำให้เกิดการรักการอ่านมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันวรรณกรรมไทยในยุคเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดน ก็สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและอิทธิพลที่ดั่งงาม เช่น ไตรภูมิพระร่วงวาทีน ศานต์สันติ ได้กล่าว ไตรภูมิพระร่วง : คุณค่าต่อสังคมไทย (ภาคสรุป) ไว้ว่า ไตรภูมิพระร่วงเป็นวรรณกรรมอีกเรื่องที่ได้ให้แง่คิดที่ดีต่อสังคมในด้านต่างๆ เช่น

1. คุณค่าในแง่ศาสนา เป็นหนังสือที่ใช้เป็นเครื่องมือในการความคุมพฤติกรรมมนุษย์ให้ประชาชนประกอบคุณงามความดี โดยใช้วิธีเปรียบเทียบเรื่องนรก สวรรค์
2. คุณค่าในทางปรัชญา ให้คุณธรรมของผู้ปกครอง โทษต่างๆ ของผู้ไร้ศีลธรรม
3. คุณค่าทางศิลปกรรม เป็นแรงบันดาลใจให้ศิลปินนำเรื่องราวไปเขียนเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถ วิหาร ด้านหลังองค์พระประธานตามวัดสำคัญต่าง ๆ
4. คุณค่าในวรรณกรรม โดดเด่นในศิลปะการประพันธ์ ให้อิทธิพลต่อวรรณคดีในสมัยต่อมาเช่น ลิลิตโองการแช่งน้ำ ขุนช้างขุนแผน นิราศนรินทร์
5. คุณค่าทางวิชาการ ให้ความรู้เชิงวิชาการเรื่องเพศ อธิบายการกำเนิดแบบวิทยาศาสตร์
6. คุณค่าต่อรากฐานอุดมการณ์การเมืองไทยในด้านการปกครอง การสร้างเสริมพระราชอำนาจของกษัตริย์ เน้นความเป็นผู้นำที่เป็น “ธรรมราชา” มากกว่า “กษัตริย์นักรบ”

“รากเหง้า” ภาพสะท้อนความคิดมนุษย์ภายใต้ระบบทุนนิยมเป็นหนึ่งในเรื่องสั้นจำนวน 11 เรื่อง ในหนังสือรวมเรื่องสั้นชื่อ รากเหง้า ที่เลือกวัสดุในการดำเนินเรื่องอย่างน่าค้นหา โดยผูกปมความคิดย้อนในตัวเอง ซึ่งนำพาตัวเองไปคลายปมแห่งรากเหง้า และแก่นแท้ของความเป็นตัวตน ตีแผ่ความเป็นตัวตนท่ามกลางความขัดแย้งของฉากหรือสิ่งแวดล้อมทางสังคม สะท้อนวิถีคิดของมนุษย์ภายใต้ระบบทุนนิยมที่ให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ นำเสนอการตั้งคำถามต่อความพยายามของมนุษย์ในการดิ้นรน แสวงหาผลประโยชน์เพื่อบำรุงบำเรอความสุขของตัวเอง “รากเหง้า” เปรียบเสมือนกระจกสะท้อนสังคมให้เห็นถึงผลกระทบของระบบทุนนิยมที่มีต่อประชาชน ระบบทุนนิยมทำให้ความเห็นแก่ตัวเป็นเรื่องที่ถูกต้อง เพราะต่างคนก็เห็นชอบกับคำพังเพยว่า “มือใครยาว สาวได้สาวเอา” บางทีคนเราก็ไม่มีทางเลือกมากนัก ทุกคนจำต้องหาทางออกที่ดีที่สุดเพื่อเลี้ยงปากท้องตัวเอง พยายามหาพื้นที่ทางสังคมให้ตนเองยืนอยู่ได้ และเป็นที่ยอมรับจากคนในสังคม แต่จะมีสักกี่คนที่สามารถปลดปล่อยตัวเองจากการตกเป็นทาสของกระแสทุนนิยมที่ไหลมาอย่างไม่ขาดสาย ถ้าไม่คิดที่จะค้นหารากเหง้าทางจิตวิญญาณที่เป็นต้นกำเนิดแห่งพฤติกรรม (สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ 2535 : 25)

นอกจากนั้นวรรณกรรมต่างประเทศที่ส่งผลต่อสังคมก็มีหลายเรื่องเช่นกันในสมัยอยุธยาได้รับวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์มาจากเรื่องรามายณะของอินเดียเรื่องอิเหนาจากชวาในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้มีการแปลวรรณกรรมจีนเช่นสามก๊ก ไซอิ๋ว วรรณกรรมของชาติอื่นๆ เช่นราชาธิราชของชาวมอญสำหรับราตรีของเปอร์เซีย เป็นต้น ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อทางสังคมไม่มากนักน้อยความก้าวหน้าในเทคโนโลยีที่ไม่เคยหยุดนิ่งนี้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ของมนุษย์ในทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงาน การทำธุรกิจการศึกษาการวิจัยพัฒนาหรือแม้กระทั่งความบันเทิงต่างๆ สังเกตได้จากสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ รอบตัวเราส่วนใหญ่จะถูกควบคุมการทำงานด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ทั้งสิ้น ในปี 2004 นิตยสาร Business Week ได้ทำการจัดอันดับ 15 สุดยอดแบรนด์ของโลกบริษัทที่ติดอันดับต้นๆ เป็นบริษัทที่ผลิตสินค้าและให้บริการด้านเทคโนโลยีถึง 6 อันดับ ได้แก่ Microsoft, IBM, General Electric, Intel, Nokia และ Hewlett Packard บริษัทเหล่านี้เล็งเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าเหล่านั้นด้วยผลิตภัณฑ์ของพวกเขา เทคโนโลยีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ระบบ Internet, Search Engine, Wirelesstechnology, Multimedia, Broadband, Telecommunications,

Bio Technology ต่างๆ เหล่านี้ได้ปฏิวัติชีวิตและแบบแผนดั้งเดิมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของเราจนหมดสิ้นมีสถิติบันทึกไว้ว่านับตั้งแต่ Internet เป็นที่รู้จักของชาวโลกแค่เพียง 4 ปี ก็มีผู้เข้าใช้งาน Internet มากถึง 50 ล้านคนทั่วโลก(เศรษฐกิจ มະลิสสุวรรณ, 2560 : ออนไลน์)

เทคโนโลยีนำเราสู่โลกใหม่และสร้างโอกาสใหม่ๆ ให้มนุษย์อย่างมากมายมหาศาล เช่น ในด้านการศึกษาเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ ทำให้โอกาสในการศึกษาเรียนรู้ของมนุษย์ขยายขอบเขตไป อย่างมากเราสามารถเรียนรู้ได้ไม่ว่าอยู่ที่ใดในโลกผ่านสื่อ e-learning แบบ WBI (Web Based Instruction) หรือการเรียนการสอนผ่านบริการเว็บเพจ โดยมีผลสำรวจของสำนักวิจัย International Data Corporation (IDC) คาดการณ์ว่าในทวีปยุโรปความต้องการในการเรียนรู้ผ่าน e-learning ในด้านธุรกิจเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารและข้อมูลสารสนเทศ (Information & Communication Technology หรือ ICT) นับวันยังมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร โดยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารและข้อมูลสารสนเทศจะมีบทบาทหลักในการช่วยจัดเก็บข้อมูล ช่วยในการบริหารจัดการและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีระบบเพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจ รวมถึงเทคโนโลยีด้านการพัฒนาจัดการความรู้ (Knowledge Management) และการสื่อสารผ่านทางระบบ Internet, Intranet และ Groupware (โปรแกรมที่ให้บริการ share ข้อมูลร่วมกันระหว่างกลุ่มคน service ที่ให้บริการ เช่น share calendars, email, share database, electronics meeting เป็นต้น)

อย่างไรก็ตามเราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าทุนนิยมเข้ามามีบทบาทมากที่สุด และเทคโนโลยีก้าวหน้าล้ำเราไปมากแค่ไหน และยังเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันเราอีกด้วย โลกของเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบต่อวรรณกรรมของเรายังยิ่ง ร้ายแรงยิ่งกว่าสิ่งเสพติดเสียอีก วรรณกรรมประเภทนิยายออนไลน์ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตจะเป็นช่องทางการสื่อสารไร้พรมแดน และการแสวงหาความรู้อย่างรวดเร็วไม่จำกัด ทั้งยังเป็นพื้นที่ใหม่สำหรับสร้างสรรค์วรรณกรรมอีกด้วย อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางที่นำวรรณกรรมเผยแพร่สู่มหาชน โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการคัดสรรของบรรณาธิการสำนักพิมพ์ ซึ่งมีจุดอ่อนคือ ขาดการตรวจแก้ไข ทำให้มีการใช้ภาษาไทยผิดเพี้ยน งานเขียนกว่า 80 % ขาดคุณภาพ ไม่มีวรรณศิลป์ ส่วนผลดี คือ เป็นที่แสดงผลงานนักเขียนหน้าใหม่ และผู้อ่านเข้าไปอ่านได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย รวมทั้งมีวรรณกรรมหลายประเภทให้เลือกอ่าน มีเทคนิคทันสมัยในการนำเสนอ บางเรื่องมีพร้อมทั้งภาพ เสียง และรูปแบบตัวอักษรต่างๆที่นำชวนอ่าน

อย่างมาก นิยายออนไลน์มีอยู่หลายเว็บไซต์ แต่ที่นิยมกันมากคือ www.pantip.com และ www.dek-d.com ซึ่งมีสมาชิกเข้าไปขมนับแสนคนต่อวันจากการสำรวจของนักวิจัยในโครงการวิจัยที่กำลังทำอยู่พบว่า อายุของนักเขียนวรรณกรรมออนไลน์จะลดลงอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันส่วนใหญ่จะอายุประมาณ 8-17 ปี ผู้เขียนนิยายออนไลน์จะไม่ค้นคว้าข้อมูลจากการอ่าน และไม่สนใจศึกษาเรื่องศิลปะการประพันธ์ จะใช้ประสบการณ์ส่วนตัวและจินตนาการ มีการค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตมากกว่าการสะสมความรู้จากการอ่านหนังสือวรรณกรรมดีๆ มีแรงบันดาลใจจากเกม ภาพยนตร์ การ์ตูนเป็นส่วนใหญ่ เรื่องที่เขียนจึงซ้ำซากทั้งโครงเรื่องและตัวละคร เนื้อเรื่องขาดเหตุผล เดินเรื่องด้วยบทสนทนาทั้งเรื่องเพราะใช้ภาษาบรรยายและพรรณนาไม่เป็น นอกจากนี้ยังมักจะทำปัญหาเรื่องขโมยผลงานหรือลอกเลียนแบบผลงานคนอื่น เพราะไม่ได้รับการปลูกฝังเรื่องจรรยาบรรณของนักเขียน นักวิจัยพบว่าลักษณะของวรรณกรรมทางอินเทอร์เน็ตของนักเขียนรุ่นใหม่แบ่งออกเป็น 4 แนวคือ 1) แนวรักหวานแหวว 2) แนวแฟนตาซี 3) แนว Y (Yaoi นิยายชายรักชาย และ Yuri นิยายหญิงนักหญิง) และ 4) แนวแหวก คือแหวกแนว เป็นการนำหลายแนวมาผสมกัน (рінฤทัย สัจพันธุ์, 2560 : ออนไลน์)

นอกจากนี้ศาสตราจารย์ ดร.рінฤทัย สัจพันธุ์ กล่าวสรุปในตอนท้ายพร้อมเสริมว่า วรรณกรรมที่อยู่ในกระแสนิยมของนักอ่านรุ่นใหม่มักเป็นวรรณกรรมที่ด้อยคุณภาพ ขาดวรรณศิลป์ นำเสนอความบันเทิงมากกว่าสาระความรู้ ความคิดอันจำเป็นแก่ชีวิต จึงน่าห่วงใย ความเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมไทยร่วมสมัยบางประเภท ใช้อาจจะเป็นความเปลี่ยนแปลงในทางดีเสมอไป การส่งเสริมให้สร้างสรรค์หนังสือดีๆ และสนับสนุนให้อ่านหนังสือดียังคงต้องทำกันต่อไป

อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในวรรณกรรมไม่ใช่จะเป็นส่วนที่เสียหาย แต่กลับกันอาจจะมีส่วนที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ชอบแสวงหาความรู้จากเทคโนโลยีเหล่านั้น การสร้างผลงานทางด้านนวัตกรรม เพื่อให้วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่อาศัยและอยู่ร่วมกันอย่างสมบูรณ์ได้จะต้องนำเทคโนโลยีมาเป็นองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และศาสตร์อื่นๆ มาผสมผสานประยุกต์เพื่อสนองเป้าหมายเฉพาะตามความต้องการของมนุษย์ด้วยการนำวรรณกรรมต่างๆ ที่มีอยู่มาบรรจุใส่ในเทคโนโลยี เพื่อคุณประโยชน์ที่เหมาะสมและหากเทคโนโลยีนั้นสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม เทคโนโลยีนั้นจะเกื้อกูลเป็น

ประโยชน์ทั้งต่อบุคคลและส่วนรวม หากไม่สอดคล้องเทคโนโลยีนั้นๆ จะก่อให้เกิดปัญหาตามมา
มหาศาล

จากกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อการปรับตัวของทุกสิ่งอย่างในสังคมทั้ง
เรื่องเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง ซึ่งวรรณกรรมก็เช่นเดียวกัน ถือว่าได้รับผลกระทบจากความ
เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตนี้ ซึ่งเห็นได้จากปรากฏการณ์การปรับเปลี่ยนรูปแบบ ลักษณะของ
วรรณกรรมไทยมีให้เห็นอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นแนวลักษณะสั้นกะทัดรัด การใช้ภาษาที่
เปลี่ยนไป การนำเสนอที่ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้อ่าน ดังนั้นผู้เขียนพยายามที่สื่อ
ความหมายของวรรณกรรมในยุคเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดนที่แสดงออกทางด้านความหมายของ
วรรณกรรมไทย ความสำคัญและคุณค่าวรรณกรรมไทย วรรณกรรมไทยยุคไร้พรมแดนที่เป็น
ศิลปกรรมด้านต่างๆ และเพื่อให้สังคมได้รับรู้เรื่องราวการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบเดิมที่มีแต่ร้อง
แก้ว ร้องกรองส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดการนำอ่านมากยิ่งขึ้น หรือให้ผู้อ่านสมัยใหม่
ให้ความสนใจกับวรรณกรรมมากยิ่งขึ้น นับเป็นการปรับเปลี่ยนวิถีคิดสู่กระบวนทัศน์สู่โลกยุคใหม่
ในสังคมปัจจุบัน

ความหมายของวรรณกรรมไทย

วรรณกรรม มีปรากฏครั้งแรกในพระราชบัญญัติคุ้มครองศิลปะและวรรณกรรม พ.ศ.
2475 โดยให้คำนิยามคำว่า "วรรณกรรมและศิลปกรรม" ซึ่งมีนักวิชาการให้ความหมายไว้ อาทิ
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2539 : 754) อธิบายว่าวรรณกรรม หมายถึง
งานหนังสือ งานนิพนธ์ที่ทำขึ้นทุกชนิด ไม่ว่าจะแสดงออกมาโดยวิธีหรือในรูปอย่างไร เช่น หนังสือ
จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ สิ่งบันทึกเสียง ภาพซึ่ง สมพร
มันตะสูตร (2525 : 10-11) อธิบายความหมายของวรรณกรรมว่าเป็นงานเขียนทุกชนิด ทุกชิ้นที่
สามารถสื่อสารได้น่าจะเป็นวรรณกรรม ซึ่งหมายความว่า เมื่อผู้แต่งส่งสารไปยังผู้รับ ผู้รับสามารถ
สื่อความเข้าใจจากสารที่ผู้แต่งส่งมาได้ถือว่ามีสารสื่อสารกันขึ้นแล้วงานเขียนนั้นนับว่าเป็น
วรรณกรรมสอดคล้องกับ Mersand (1973 : 313) ที่อธิบายว่าวรรณกรรมคือ การเขียนทั้งใน
รูปแบบร้อยแก้วและร้อยกรอง ซึ่งถ้าพิจารณาคำจำกัดความนี้ตามหลักการแล้วบทกวีที่เขียนขึ้น
เป็นครั้งแรกหรือรายการสิ่งซื้อสินค้าทางจดหมายก็เรียกว่าวรรณกรรมด้วยเช่นกัน

โดยสรุปแล้ว วรรณกรรมมีความหมายครอบคลุมถึงงานเขียนต่างๆดังต่อไปนี้ (1) งานเขียนต่างๆ ไปเป็นงานที่ไม่จำเป็นต้องศิลปะหรือกลวิธีในการเขียน เช่น ตำรา เอกสารทางวิชาการ เป็นต้น (2) งานเขียนที่ต้องมีคุณค่าทางวรรณศิลป์จะเป็นงานเขียนประเภทใดก็ได้ แต่ต้องแต่งอย่างมีศิลปะมีความประณีตงดงาม มีกลวิธีสร้างอารมณ์สะท้อนใจ และทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม งานเขียนที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร บทความสารคดี เป็นต้นวรรณกรรมจึงมีความหมายที่กว้างกว่าวรรณคดี ซึ่งมีความหมายครอบคลุมงานเขียนทุกชนิด

ความสำคัญและคุณค่าของวรรณกรรมไทย

วรรณกรรมของไทยต่างให้คุณค่าทางด้านภาษา ด้านสังคมเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ล้วนแล้วแต่มีคุณค่าทางวรรณกรรมทั้งสิ้น คุณค่าของวรรณกรรมได้มีนักเขียนหลายคนที่ได้แสดงความคิดเห็น ทางด้านคุณค่าของวรรณกรรมไว้สอดคล้องกับสุภา พักช่อง (2530 : 22) และวินเนาว์ ผู้เดิน (2537 : 14) ซึ่งได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณกรรมไว้ ดังนี้

1. คุณค่าทางอารมณ์หมายถึง แรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นจากผู้ประพันธ์แล้วถ่ายทอดมายังผู้อ่าน ซึ่งผู้อ่านจะตีความวรรณกรรมนั้นๆ ออกมาซึ่งอาจจะตรงหรือคล้อยกับผู้ประพันธ์ก็ได้ เช่น อารมณ์โศก อารมณ์รัก อารมณ์โกรธ เคียดแค้น เป็นต้น โดยวรรณกรรมจะเป็นเครื่องขัดเกลา อธิบายและกล่อมเกลารวมให้หายความหมักหมม คลายความกังวล และความหมกมุ่น หนูนจิตใจให้เกิดความผ่องแผ้วทำให้รู้สึกชื่นบาน และร่าเริงในชีวิต ทำให้หายจากความมีจิตใจที่คับแคบรู้ค่าความงามของธรรมชาติ ความมีระเบียบเรียบร้อย ความดี ความงาม และความจริงหรือ สัจธรรมที่แฝงอยู่กับความรื่นเริงบันเทิงใจ หรือการได้ร้องให้กับตัวเองของเรื่องในหนังสือหรือ หัวเราะกับคำพูดในหนังสือนั้นมีผลทางด้านอารมณ์ ดังที่เจตนา นาควัชระ (2529 : 82) กล่าวว่า เราจะต้องไม่ลืมว่า วรรณกรรมมิใช่การสั่งสอนโดยตรง มิใช่การการโฆษณาชวนเชื่อ การปลุกสำนึกเชิงสังคมอาจจะทำได้ดีที่สุดในวิถีการของศิลปะก็ได้ เพราะการเปลี่ยนใจของมนุษย์นั้น คงไม่มีวิธีใดดีไปกว่าจับใจเขาเสียก่อนด้วยสุนทรียอารมณ์

2. คุณค่าทางปัญญาวรรณกรรมแทบทุกเรื่องผู้อ่านจะได้รับความคิด ความรู้เพิ่มขึ้นไม่มากก็น้อย มีผลให้สติปัญญาแตกฉานทั้งทางด้านวิชาการ ความรู้รอบตัว ความรู้เท่าทันคน ความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครในเรื่องให้ข้อคิดต่อ

ผู้อ่านขยายทัศนคติให้กว้างขึ้น บางครั้งก็ทำให้ทัศนคติที่เคยผิดพลาดกลับกลายเป็นถูกต้อง เช่น เราเคยมีทัศนคติว่าคนยิว เป็นคนตระหนี่ เห็นแก่ตัว พาให้สังคมรังเกียจ ดังคำกล่าวของเจตนา นาควชิระ (2529 : 88) กล่าวว่า หน้าที่ทางสังคมของวรรณกรรม อาจจะมีการแก้ปัญหาทางสังคมในเชิงปฏิบัติ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ในระยะสั้น แต่เป็นหน้าที่ของการให้ แ ล ส ง ส ว่ า ง ท า ง ป ญ ญ า

3. คุณค่าทางศีลธรรม วรรณกรรมเรื่องหนึ่งๆ อาจจะมีคติหรือแง่คิดอย่างหนึ่งแทรกไว้ อาจจะเป็นเนื้อเรื่องหรือเป็นคติคำสอนระหว่างบรรทัด ซึ่งวรรณกรรมแต่ละเรื่องให้แง่คิดไม่เหมือนกัน บางที่ผู้อ่านที่อ่านอย่างผิวเผินจะตำหนิตัวละครในเรื่องนั้นว่า กระทำผิดศีลธรรมไม่ส่งเสริมให้คนมีศีลธรรม แต่ถ้าพิจารณาและติดตามต่อไปผู้อ่านก็จะพบว่า ใครก็ตามที่ไม่อยู่ในศีลธรรมก็จะต้องประสบความทุกข์ยาก ความล้มเหลว และความเกลียดชังจากสังคม อาจจะเป็นเพราะกรรมของแต่ละคน บางคนประกอบกรรมมา ต่างกรรมต่างวาระแต่อาจจะพบจุดจบในกรรมอันเดียวกันก็ได้ เช่น เวสสันดรชาดก สุวรรณสามชาดก นอกจากนั้นก็มียานนิยายต่างๆ เช่น นิทานอีสป นวนิยาย ที่มุ่งสอนศีลธรรม เช่น กองทัพธรรม ใต้ร่มกาสาวพัสตร์ เป็นต้น หรือเรื่องไตรภูมิพระร่วง ของพระเจ้าลิไท พระปฐมสมโพธิกถา ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส เป็นต้น

4. คุณค่าทางวัฒนธรรม วรรณกรรมทำหน้าที่ผู้สืบทอดวัฒนธรรมของชาติจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นสายใยเชื่อมโยงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ในวรรณกรรมมักจะมีบ่งบอกคติของคนในชาติไว้ เช่น วรรณกรรมสมัยสุโขทัย จะทำให้เราทราบว่าคุณคิของคนไทยสมัยสุโขทัยนิยมการทำบุญให้ทาน การสาปแช่งคนบาปคนผิด มักจะสาปแช่งมิให้พระสงฆ์รับบิณฑบาตจากบุคคลผู้นั้น เป็นต้น

5. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ การบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่มุ่งจดแต่ข้อเท็จจริงไม่ซ้าก็อาจจะเบื่อหน่ายหลงลืมได้ เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับสงครามยุทธหัตถีระหว่างสมเด็จพระนเรศวรกับพระมหาอุปราชา ในประวัติศาสตร์อาจจะจดบันทึกไว้เพียงไม่กี่บรรทัด ผู้อ่านก็อาจจะอ่านข้ามๆ ไปโดยไม่ทันสังเกตและจดจำ ถ้าได้อ่านลิลิตตะเลงพ่ายจะจำเรื่องยุทธหัตถีได้ดีขึ้นและยังเห็นความสำคัญของเหตุการณ์บ้านเมืองในตอนนั้นอีกด้วย ทั้งนี้ เพราะผู้อ่านได้รับรสแห่งความสนุกสนานเพลิดเพลินในขณะที่อ่านลิลิตตะเลงพ่ายหรือวรรณกรรมประวัติศาสตร์อื่นๆ ที่นำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาใช้เป็นวัตถุดิบในการแต่งด้วย อย่างไรก็ตามวรรณกรรมดังกล่าว มิใช่เอกสาร

วิชาการสำหรับอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ ตรงข้ามประวัติศาสตร์ต่างหากที่เป็นเอกสารอ้างอิงของวรรณกรรม ดังนั้น การใช้วรรณกรรมเป็นเอกสารอ้างอิงทางประวัติศาสตร์จึงอาจคลาดเคลื่อนได้ อย่างไรก็ตามวรรณกรรมถือเป็นกระจกเงาสท้อนภาพในอดีตของแต่ละชาติได้อย่างดีที่สุด เรื่องราวที่เป็นประวัติศาสตร์หลายเรื่อง ศึกษาได้จากวรรณกรรมไม่มากก็น้อย

6. คุณค่าทางจิตนาการ เป็นการสร้างความรู้สึกนึกคิดที่ลึกซึ้ง จิตนาการต่างกับอารมณ์ เพราะอารมณ์คือ ความรู้สึก ส่วนจิตนาการคือ ความคิด เป็นการลึบสมอง ทำให้เกิดความคิดริเริ่ม ประดิษฐ์กรรมใหม่ขึ้นมาได้ จิตนาการจะทำให้ผู้อ่านเป็นผู้มองเห็นการณีกาล จะทำอะไรก็ได้ทำด้วยความรอบคอบ โอกาสจะผิดพลาดมีน้อย นอกจากนั้นจิตนาการเป็นความคิดฝันไปไกลจากสภาพที่เป็นอยู่ในขณะนั้น อาจจะเป็นความคิดถึงสิ่งที่ล่วงเลยมานานแล้วในอดีตหรือสิ่งที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นเลย โดยหวังว่าอาจจะเกิดขึ้นในอนาคตก็ได้ เช่น วรรณกรรมพระอภัยมณี สุนทรภู่ผู้แต่งนั้นเป็นกวีที่มีจิตนาการกว้างไกลมาก ได้เฝฝั้นเห็นภาพการนำพามาผูกเป็นเรือสำเภาใช้ในการเดินทางในมหาสมุทรบนยอดคลื่น เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันนี้เรือที่ทำได้ด้วยวัสดุน้ำหนักเบาอย่างฟางได้เกิดมีจริงขึ้นแล้ว รวมทั้งเรือเร็วที่แล่นได้บนยอดคลื่นหรือบนผิวน้ำด้วย

7. คุณค่าทางทักษะเชิงวิจารณ์ การอ่านมากเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ให้แก่ชีวิตคนที่มีความรู้แคบมีความคิดตื้นๆ และประสบการณ์ในชีวิตเพียงเล็กน้อย มักจะถูกเรียกว่า คนโง่ ส่วนคนที่มีความรู้มากแต่ไม่รู้จักรวิเคราะห์วิจารณ์นั้นอาจจะหลงผิด ทำผิดได้ วรรณกรรมเป็นสิ่งช่วยให้ผู้อ่านใช้ความคิดนิกตริกตรงตตสินสิ่งใดดีหรือไม่ดี เช่น พฤติกรรมของอิเหนาซึ่งเป็นนักรบที่เก่งแต่เจ้าชู้มีเมียได้ถึง 10 องค์ นั้นเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี มีเหตุผลอะไรบ้าง สนับสนุนความคิดหรือเรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งผู้อ่านมีความเชื่อว่าขุนช้างเลวจริงหรือไม่ สมัยนี้อาจต้องถามตัวเองว่าขุนช้างเลวนั้นเลวอย่างไร และอาจเริ่มเห็นใจขุนช้างจนต้องอ่านใหม่อีกครั้งคือ เริ่มคิดวิจารณ์แล้ว เป็นการฝึกฝนการใช้วิจารณ์ญาณที่ก่อให้เกิดทักษะหรือความชำนาญในเชิงวิจารณ์ วิจารณ์ญาณเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในโลกปัจจุบันนี้ อย่างน้อยผู้อ่านเมื่ออ่านหนังสือแล้ว อาจจะพูดถึงตัวละคร ชีวิต พฤติกรรม เหตุการณ์ เป็นต้น ของเรื่องนั้นๆ ตามความคิดเห็นของตนเอง

8. คุณค่าทางการใช้ภาษาเพราะการเขียนเป็นการถ่ายทอดความคิด เป็นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เพื่อรสชาติทางภาษา เพื่อจูงใจเพื่อความตั้งใจและประทับใจ ทำให้ผู้อ่านสามารถสังเกต จดจำนำไปใช้ก่อให้เกิดการใช้ภาษาที่ดี เพราะการเห็นแบบอย่างทั้งที่ดีและบกพร่องทั้ง

การใช้คำ การใช้ประโยค การใช้โวหาร เป็นต้น ได้แก่ การใช้โวหารของยาขอบในวรรณกรรมเรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ เช่น "ข้าพเจ้ารักตัวเองยิ่งนัก แต่ข้าพเจ้ารักทะเลาะแหม่ยิ่งกว่าตัวเอง แต่ทั้งตัวเองและทะเลาะแหม่ ข้าพเจ้าก็หาได้รักเท่าต้องอูไม่"

9. คุณค่าที่เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการสร้างวรรณกรรม และศิลปกรรมด้านต่างๆ วรรณกรรมที่ผู้เขียนเผยแพร่ออกไปบ่อยครั้งที่สร้างความประทับใจ และแรงบันดาลใจ ให้เกิดผลงานอื่นๆ เพิ่มขึ้น เช่น ทางด้านวรรณกรรม ของอากาธา คริสตี (Agatha Christie) ซึ่งได้รับฉายาว่าเป็น "ราชินีแห่งฆาตกรรม" ได้ผลิตงานประเภทสืบสวนเป็นร้อยๆ เรื่องโดยใช้แอร์คูล์ บัวโรต์ เป็นนักสืบที่มีคนรู้จักกันทั่วโลกหรือภาวาตของจักรพันธ์ โปษยกฤต ส่วนมากจะได้แรงบันดาลใจจากวรรณคดีไทย เช่น เรื่อง ขุนช้าง - ขุนแผน เป็นต้น หรือผลงานเพลงด้านคำร้องของแก้ว อัจฉริยะกุล เช่น พรานล่อเนื้อ ยูวกระสันต์เมฆ ก็ได้แรงบันดาลใจมาจากบทกวีของศรีปราชญ์ หรือเพลงรักเพียงใจของช่อม บัญจพรต ก็ได้แรงบันดาลใจมาจากบทกวีของศรีปราชญ์เช่นกัน

สรุปได้ว่า วรรณกรรมไทยปัจจุบันถือกำเนิดขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ที่รับเอาอิทธิพลจากต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทย เพราะลักษณะของวรรณกรรมไทยในช่วงนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากวรรณคดีไทยเดิมอย่างเห็นได้ชัดเจนทั้งในด้านรูปแบบ แนวคิด ความเชื่อ เนื้อหาและกลวิธีในการแต่ง เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมของตะวันตกที่มีบทบาทอย่างมากในปัจจุบัน

ลักษณะวรรณกรรมไทยในยุคไร้พรมแดน

งานเขียนที่มีความหลากหลายทางด้านแนวความคิดและมีช่องทางในการนำเสนอที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเลือกสรรตรงตามแนวคิดและอาชีพของตนเอง ดังนั้น ลักษณะวรรณกรรมไทยในยุคไร้พรมแดนมีลักษณะ ดังนี้

1. **มีความกะทัดรัด** วรรณกรรมในปัจจุบันจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจับใจความเนื้อหาที่ชัดเจนผู้เขียนจะต้องเขียนให้เข้าใจง่าย สบายๆให้สั้น มีใจความที่อ่านและเข้าใจง่ายขึ้นไม่ต้องเขียนยาวเกินความจำเป็น ภาษาที่นำมาเขียนจะต้องเป็นภาษาสมัยใหม่ ให้ทันเหตุการณ์ในยุคสมัยใหม่การนำเสนอเนื้อหาจะต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง จึงเป็นสิ่งที่น่าอ่านและติดตาม

ทั้งนี้ เหตุผลที่การเขียนให้ลักษณะนี้เนื่องจากความเร่งรีบของการดำเนินชีวิต การทำงานที่ต้องเร่งให้ทันเวลาเนื่องมีการแข่งขันกันสูง จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมไทยต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ในยุคปัจจุบัน

2. มีความหลากหลายทางการเขียน ผู้เขียนจะต้องมีความหลากหลายในการนำมาเขียน โดยการดูสถานการณ์ในโลกปัจจุบันว่า เขาต้องการอะไร ทิศทางที่จะเดินต่อไปในอนาคตเป็นอย่างไร การนำเสนอจะดลใจแค่ไหน การเขียนวรรณกรรมจะต้องเข้าใจว่าจะเขียนเจาะจงไปกลุ่มไหน เพราะมีจำนวนหลายกลุ่ม ฉะนั้นผู้เขียนจะต้องมองให้ออกและมีความหลากหลายในการเขียน

ทั้งนี้ เหตุผลที่การเขียนให้ลักษณะนี้เนื่องจากการแข่งขันกันทางธุรกิจที่มาจากการทำงานของวรรณกรรมหรือการแข่งขันทางสื่อต่างๆ มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น กลุ่มนักธุรกิจเยาวชน ประชาชน นักวิชาการ เป็นต้นแต่ละกลุ่มจะเลือกเสพวรรณกรรมนั้นๆ

3. มีความหลากหลายทางแนวคิด การนำเสนอแนวคิดถือว่าเป็นจุดสำคัญ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจต่อผู้อ่าน ผู้เขียนจำเป็นจะต้องเสนอแนวคิดใหม่ๆ เพื่อให้เข้าถึงจิตใจผู้อ่านให้ได้ เขียนให้ถูกอ่านแล้วกินใจ ให้แง่คิด แนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เสพ พุดง่ายๆ คือ แนวคิดที่นำเสนอ นั้นจะต้องโดนใจนั่นเอง

ทั้งนี้ เหตุผลที่การเขียนให้ลักษณะนี้เนื่องจากบางงานวรรณกรรมอาจต้องเขียนขึ้นจากกลุ่มชาติพันธุ์ หรือกลุ่มวัยเดียวกัน เช่น งานวรรณกรรมที่เป็นนวนิยายลูกอีสาน ของคำพูน บุญทวี มีความโดนใจผู้อ่านในเรื่องของคนอีสาน กวีนิพนธ์ หัวใจห้องที่ห้าของ อังคาร จันทาทิพย์ เป็นต้น ล้วนแต่ให้แง่คิดในการครองตน เป็นต้น

4. มีการเขียนที่เกิดจากผลงานมากขึ้น ผลงานวรรณกรรมปัจจุบันได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างมาก นักเขียนเกิดขึ้นไม่มีขอบเขต นักเขียนจำนวนมากที่ขาดความรู้ความเข้าใจในการเรียนงาน คิดจะเขียนวรรณกรรมแบบไหนก็เขียนตามใจตนเอง ขาดฉันทลักษณ์ ภาษาที่ใช้ทั่วไปไม่สวยงามเหมือนวรรณกรรมในอดีตเท่าใดนัก เพราะในการเขียนจะเป็นรูปแบบทั่วไปแต่ยังมีนักเขียนอีกจำนวนมากเช่นกัน ที่รักษาและสืบทอดการเขียนวรรณกรรมที่ถูกแบบฉันทลักษณ์ และผลงานที่เกิดจากชิ้นงานที่ตัวเองหรืออาชีพที่ทำอยู่เป็นประจำ เช่น นักวิศวกร ก็จะเขียนวรรณกรรมในเรื่องราวเกี่ยวกับวิศวกร นักหนังสือพิมพ์ก็จะเขียนไปในทางสื่ออย่างนี้ เป็นต้น

ทั้งนี้ เหตุผลที่การเขียนให้ลักษณะนี้เนื่องจากคนในกลุ่มอาชีพเดียวกันจะเข้าใจในงานเขียนของอาชีพนั้นๆ ได้ดีกว่าคนต่างอาชีพ หรือบางครั้งอาจไม่เข้าใจในภาษาที่ใช้ในบทกวีนั้นเอง เช่น งานเขียนเรื่องหมอชาวบ้าน เป็นต้น

5. มีการเขียนที่เกิดจากประสบการณ์มากขึ้น ส่วนใหญ่นักเขียนจะมีประสบการณ์ในการเขียนที่ถ่ายทอดวรรณกรรมออกมาได้ดี จากการสะสมเวลามายาวนาน ทำให้ทราบสถานการณ์ต่างๆ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นออกมาเขียน เช่น สภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมการเมือง เป็นต้น การเขียนอาจจะสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในปัจจุบันได้อย่างชัดเจน เกิดอะไรขึ้น มีสภาพเป็นอย่างไร ก็จะสะท้อนผ่านมาทางวรรณกรรมนั่นเอง

ทั้งนี้ เหตุผลที่การเขียนให้ลักษณะนี้เนื่องจากปัจจุบันการจัดทำบทกวีหรืองานเขียนหนังสือ ตำราต่างๆ มีความสะดวก คล่องตัว โอกาสของผู้คนมีมากขึ้น ไม่จำกัดเหมือนในอดีต

6. มีช่องทางในการนำเสนอที่หลากหลาย ในปัจจุบันการเขียนวรรณกรรม มีช่องทางที่นำเสนอมากมายในการเข้าถึงผู้อ่าน เช่น ทางสื่อสารออนไลน์ ติพิมพ์ เว็บไซต์ เป็นต้น ทำให้เกิดการแข่งขันและการค้นคว้าเพื่อให้เข้าถึงสื่ออื่นๆ ทุกรูปแบบ การนำเสนอผ่านสื่อ อาจเป็นผลดี และไม่ดีอยู่ในตัวของมันเอง เพราะการนำเสนออื่น ได้มีการคัดลอกผลงานทางวรรณกรรม โดยไม่ได้อ้างอิงเจ้าของผลงาน ทำให้เกิดการสับสนเข้าใจผิดของผู้เสพวรรณกรรมนั้น หรือการละเมิดจรรยาบรรณ

ทั้งนี้ เหตุผลที่การเขียนให้ลักษณะนี้เนื่องจากการเปิดกว้างของสื่อเทคโนโลยี ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น นักประพันธ์หน้าใหม่มีโอกาสได้นำเสนอผลงานของตนอย่างเสรี ไม่ถูกปิดกั้นเหมือนเช่นในอดีต จึงทำให้มีนักกวีเกิดขึ้นได้ง่ายและมีผลงานที่หลากหลาย

7. มีการเขียนที่ไม่ยึดติดรูปแบบเดิมมากนัก ส่วนใหญ่ของนักเขียนยุคปัจจุบันคือไม่ยึดหลักการเขียนตามแบบฉันทลักษณ์ แบบภาษาของการเขียนวรรณกรรมมากนัก มีการปรับเปลี่ยนวิถีคิดการเขียนแบบใหม่มากขึ้นในการเขียนวรรณกรรมแบบใหม่มีทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีคือ การเขียนสั้นกะทัดรัด ใช้ภาษาง่ายการอ่านเข้าใจง่าย แต่ไม่ถูกตามแบบมากนัก ผู้อ่านชอบอ่าน ผลเสียคือ การเขียนวรรณกรรมที่ถูกวิธีอาจเลือนหายไปจากสังคมในอนาคต เพราะขาดการยึดหลัก

ทั้งนี้ เหตุผลที่การเขียนให้ลักษณะนี้เนื่องจากนักเขียนบางคนอาจจะเลยในข้อกำหนดหรือฉันทลักษณ์ กาพย์ กลอน ทำตามความคิด จินตนาการหรือตามใจตนเองมากเกินไปแต่กลับเป็นที่นิยมของผู้อ่านเพราะอาจมีเนื้อหาโดนใจ เข้าถึงชีวิตผู้คนจำนวนมาก

8. มีการเขียนที่ใช้ภาษาต่างประเทศมากขึ้น การนำเสนอที่นักเขียนวรรณกรรมในปัจจุบันที่ก่อให้เกิดปัญหากับผู้อ่านนั้นคือ การใช้ภาษาลูกครึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อภาษาไทยอย่างมาก โดยเฉพาะการใช้ภาษาต่างประเทศผสมภาษาไทย ทำให้ขาดความไพเราะของเนื้อหาวรรณกรรมอย่างมากรุนแรง

ทั้งนี้ เหตุผลที่การเขียนให้ลักษณะนี้เนื่องจากการไหลของวัฒนธรรมภาษาที่ไร้ขีดจำกัด ขาดการกลั่นกรอง หรืออิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติกดทับวัฒนธรรมทางวรรณกรรมไทยนั่นเอง

9. มีการเขียนที่เป็นลักษณะปัจจุบันมากขึ้น วรรณกรรมที่เขียนในปัจจุบันจะมีลักษณะที่แสดงทางด้านความคิดของตัวเอง และอิสระในการเขียน มีการกระทบกระทั่งเสียดสีสังคม ยกย่องเชิดชูบุคคล เป็นต้น การเขียนวรรณกรรมในยุคปัจจุบัน จึงเป็นการเขียนเพื่อให้สังคมได้รับรู้ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เช่น การฆ่าข่มขืน ผู้เขียนก็จะเขียนวรรณกรรมไปในการการข่มขืน ขบวนการก่อการร้าย ผู้เขียนก็จะเขียนวรรณกรรมเกี่ยวกับการก่อการร้าย เป็นต้น นอกจากนั้นวรรณกรรมประเภทนี้ จะเน้นหนักไปในทางที่เป็นจริงเพื่อสะท้อนปัญหาสังคมปัจจุบัน

ทั้งนี้ เหตุผลที่การเขียนให้ลักษณะนี้เนื่องจากการเสพจากสื่อต่างๆ ที่ในบางครั้งไม่ได้ควบคุมจากผู้ที่มีหน้าที่ดูแล มีอิสระในความคิด ความทันสมัยของเทคโนโลยีสื่อสาร หรือการเอาอย่างจากสังคมแล้วนำมาแปลงเป็นบทกวี จึงทำให้บทกวีหรือวรรณกรรมสื่อออกมาในลักษณะอย่างที่เราเห็น

10. มีการเขียนที่ใช้ภาษาพูดหรือคำแสลงมากขึ้น วรรณกรรมในยุคนี้ส่วนมากจะใช้คำศัพท์วัยรุ่นมากเกินไป หรือชอบนำภาษาพูดมาเขียนมากเกินไปทำให้เกิดตัวอย่างที่ไม่ดีต่อนักเขียนหน้าใหม่ แนวคิดที่นำคำแสลงมาเขียนก็ทำให้เกิดความสับสน ในการเขียนที่ไม่ถูกต้องตามหลักการเขียนวรรณกรรม นักเขียนหน้าใหม่ก็จะเอาตัวอย่างและถ่ายทอดการเขียนแบบผิดๆ

ทั้งนี้ เหตุผลที่การเขียนให้ลักษณะนี้เนื่องจากการตลาดในการนำการสร้างบทกวี เพราะเขียนให้โดนใจวัยรุ่นแล้วได้รับการตอบสนอง นักประพันธ์ก็ต้องสร้างวรรณกรรมเพื่อตอบสนองการตลาด แม้ในบางครั้งอาจไม่ถูกหลักเกณฑ์ในการสร้างผลงานก็ตาม

บทสรุป

วรรณกรรมไทยในยุคเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดน (โลกาภิวัตน์) เป็นคำศัพท์เฉพาะที่บัญญัติขึ้น เพื่อตอบสนองปรากฏการณ์ของสังคมโลกที่เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมทางด้านวรรณกรรมไทย ที่เกิดขึ้นในส่วนของโลก ส่งผลกระทบต่ออันรวดเร็ว และสำคัญต่อส่วนอื่นๆ ของโลก ความสำคัญและคุณค่าทางวรรณกรรมไทย ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านภาษา ได้ทราบถึงความหมายของคำ การใช้ภาษาของแต่ละยุคสมัย แต่ละภูมิภาค แบบแผนของฉันทลักษณ์แต่ละประเภท สำหรับวรรณกรรมไทยในยุคไร้พรมแดน เริ่มมีผลกระทบจากการได้รับอิทธิพลจากตะวันตก เริ่มมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และในช่วงของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ได้มีวรรณกรรม นวนิยายหลายๆ เรื่องที่สะท้อนสภาพสังคมของยุคนั้นออกมาอย่างมากมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนเลยว่า ประชาชนและสามัญชนในยุคนั้น ได้มีบทบาทต่อสังคมมากขึ้น ส่วนเทคโนโลยีที่มีบทบาททางวรรณกรรมไทย คือ Internet สื่อเทคโนโลยีนำเราสู่โลกใหม่การเรียนรู้โลกผ่านสื่อ e-learning แบบ WBI (Web Based Instruction) หรือการเรียนการสอนผ่านบริการเว็บเพจ โดยมีผลสำรวจของสำนักวิจัย International Data Corporation (IDC) คาดการณ์ว่าในทวีปยุโรปความต้องการในการเรียนรู้ผ่าน e-learning ในด้านธุรกิจเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารและข้อมูลสารสนเทศ (Information & Communication Technology หรือ ICT) วรรณกรรมไทยในยุคไร้พรมแดน จึงมีลักษณะที่สำคัญดังนี้ มีความกะทัดรัด มีความหลากหลายทางการเขียนหลากหลายทางแนวคิด การเขียนที่เกิดจากผลงานมากขึ้น การเขียนที่เกิดจากประสบการณ์มากขึ้น มีช่องทางในการนำเสนอที่หลากหลาย ไม่ยึดติดรูปแบบเดิม มีการเขียนที่ใช้ภาษาต่างประเทศมากขึ้น การเขียนที่เป็นลักษณะปัจจุบันมากขึ้นและการเขียนที่ใช้ภาษาพูดหรือคำแสลงมากขึ้น

ดังนั้น วรรณกรรมไทย จะหยุดนิ่งหรือก้าวต่อไปให้สังคมปัจจุบันหรือในอนาคตนั้น ผู้ที่ได้รับรู้เพื่อสร้างฝันวรรณกรรมไทยสู่โลกแห่งศรัวิไล คงไม่ใช่ปัญหาของสังคม แต่ถ้าวรรณกรรมไม่ได้ถูกถ่วงการกรงการใช้ภาษา การเรียบเรียงที่สวยงามด้วยภาษาของผู้เขียน เพื่อให้ผู้คนได้เสพ

ในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ใช่สิ่งที่ง่ายแต่ไม่ใช่สิ่งที่ยากที่ผู้เขียนจะถ่ายทอดความสวยงามของวรรณกรรม วรรณกรรมไทยจึงเป็นการสร้างสื่อที่ตอบสนองสังคมได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อไรวรรณกรรมที่สื่อออกมาด้วยการเขียนที่ไม่ถูกต้องตามหลักการเขียนย่อมไม่แตกต่างจากขยะที่ถูกทิ้งไว้เกลื่อนเมือง

เอกสารอ้างอิง

- กุกิรา เจริญสุข. (2551). ปาฐกถาพิเศษศ.ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ความเปลี่ยนแปลงของ วรรณกรรมไทยร่วมสมัย. เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2551 ณ ห้องประชุม ลกุลมาตย์ อาคารหอประชุมพ่อขุนรามคำแหงมหาราช. <https://www.dek-d.com/board/view/1209851/>
- ความรู้. (2560). วรรณคดีและวรรณกรรม. สืบค้นจาก <http://knowledge.eduzones.com/knowledge-2-1-1921.html>
- เจตนา นาควัชระ. (2530). ศัตรูที่ลึนไหล : แง่มุมหนึ่งของวรรณกรรมไทยร่วมสมัย, ในทางอันไม่รู้จบของวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์. หน้า 3 -33. กรุงเทพมหานคร : เทียนวรรณ.
- ฉวีวรรณ สงสังข์. มนุษย์โลกในยุคไร้พรมแดน. ที่มา <https://www.gotoknow.org/posts/518738>. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2559.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2551). ภาษากับการเมือง ความเป็นการเมือง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). นวนิยายกับสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญลักษณ์ เอี่ยมสำอาง และคณะ. (2552). หลักการใช้ภาษาและการใช้ภาษา ม.4. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- เพ็ญศรี ราษฎร์ชัย. (2560). ความเจริญรุ่งเรืองด้านศิลปกรรมและวรรณกรรม. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/pheysriraymichay/khwam-ceriy-rungreuxng-dan-silpkrrm-laea-wrrnkrrm>.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- วันเนา ผู้เดิน. (2537). วรรณคดีเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม.

วาทีน ศานต์ สันติ. ไตรภูมิพระร่วง : คุณค่าต่อสังคมไทย (ภาคสรุป) ที่มา :

<https://www.gotoknow.org/posts/258640>.

เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. (2559). เทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์. ที่มา :

<http://www.vcharkarn.com/varticle/41060>

สมชาย รัตน์ทองคำ. (2556). เอกสารประกอบการสอน 475 788 การสอนทางกายภาพบำบัด
ภาคต้นปีการศึกษา.

สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ. รากเหง้า. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นทีเสด็จ.

สุภา พักช่อง. (2530). วรรณคดีไทยก่อนรับอิทธิพลจากตะวันตก. พิมพ์ครั้งที่ 2,
กรุงเทพมหานคร : หน่วยงานพิเศษ กรมการฝึกหัดครู.

คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล

Quality of Service of Tambon Administration Organization

สันติ ขอพึงด่านกลาง¹
Santi korpuangdankrang

บทคัดย่อ

คุณภาพการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยเน้นการบริการด้านบุคลากร ซึ่งเป็นผู้ให้บริการต่อชุมชนทุกๆ ด้าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่น การปฏิรูประบบราชการ โดยเฉพาะระบบการบริหารจัดการ จะต้องให้เกิดประสิทธิภาพ ทั้งด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และระบบสารสนเทศ การให้บริการด้านต่างๆ รวมทั้งการส่งเสริมการปฏิรูประบบการศึกษา อนุรักษ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมต่างๆ ของแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนทุกๆ คนได้รับโอกาส เพื่อตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญโดยตรง มีการจัดกระบวนการพัฒนาเน้นที่ “คน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และปรับระบบการบริหารจัดการประเทศใหม่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองและชุมชน ดังนั้น การให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลตามภารกิจต่างๆ ที่เกี่ยวกับการให้บริการในมิติต่างๆ ตามที่กล่าวมาแล้วล้วนแล้วแต่เป็นงานให้บริการแก่ประชาชนและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน เป็นหลักการสำคัญ ในการสร้างประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชนสูงสุด ดังนั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เพราะความเจริญหรือความเสื่อมของสังคมใดๆ ซึ่งอยู่กับบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญ ฉะนั้น มนุษย์จำเป็นต้องนำหลักปฏิบัติดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

คำสำคัญ : หลักการให้บริการ, คุณภาพการให้บริการ, องค์การบริหารส่วนตำบล

ABSTRACT

Quality of Service of Tambon Administration Organization With the emphasis on personnel service, the service provider to the community on all

---

¹ นักศึกษาปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีอีสเทิร์น Email: santi-2516@hotmail.com

sides. For local development Bureaucratic reform In particular, the management system must be effective. Both public utilities and information systems. Providing various services including promoting education reform. Conservation of wisdom and culture. Of each local To give everyone a chance. Protected rights Equal and fair Under quality management. Satisfied with using government services to responds directly to the intent of the Constitution The development paradigm is focused on "people" as the center of development. And adapt the new country management system. To achieve sustainable development The whole economy Social and political and community. So that service of Tambon Administration Organization According to various missions About serving in various dimensions As mentioned above, it is a service to the people and relates to the daily lives of the people. A key principle to create efficiency and bring maximum satisfaction to the people. So the basis for living. Because the growth or decline of society, which is with people, is a key factor. Therefore, humans need to adopt such a principle. Used to benefit the happiness of living together in society in peace.

Keywords : Principles of Service, Quality of Service, Tambon Administrative Organization

บทนำ

การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความพึงพอใจนั้น จะต้องสนองตอบตามลำดับขั้นของความต้องการและเมื่อได้รับการสนองตอบสิ่งที่ตนเองต้องการแล้วก็ไม่สามารถจูงใจในสิ่งเหล่านั้นได้อีกก็จะต้องสร้างแรงจูงใจในลำดับขั้นของความต้องการในขั้นต่อไป เมื่อประยุกต์กับการสร้างความพึงพอใจในการให้บริการ ผู้มาใช้บริการก็ย่อมมีความต้องการตามลำดับขั้นความต้องการเมื่อได้รับการตอบสนองแล้วก็จะมีความต้องการในลำดับต่อไป (Maslow, A. H., 1970)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้วางพื้นฐานให้เกิดการปฏิรูปในรูปแบบหลายประการ โดยการวางพื้นฐานการปฏิรูปการเมือง และการปฏิรูปสังคม เพื่อให้

ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการะบวนการพัฒนาประเทศได้มากขึ้น ทั้งในเรื่องการกระจายอำนาจการพัฒนาท้องถิ่น การปฏิรูประบบราชการ โดยเฉพาะระบบการบริหารจัดการ จะต้องให้เกิดประสิทธิภาพ ทั้งด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การให้บริการด้านต่างๆรวมทั้งการส่งเสริมการปฏิรูประบบการศึกษา อนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมต่างๆ ของแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนทุกๆ คนได้รับโอกาส ได้รับการคุ้มครองสิทธิต่างๆ อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ภายใต้การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ได้รับความพึงพอใจจากการใช้บริการของภาครัฐ รวมไปถึงการมีทัศนคติต่อระบบ ระเบียบ วิธีการ บริการ จัดการ ในรูปแบบต่างๆ (สมพิศ สุขแสน, 2552)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ได้สานรับต่อนโยบายการปรับระดับการบริหารจัดการของภาครัฐ ให้มีประสิทธิภาพทันสมัยและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจต่อการรับบริการมากที่สุดภายใต้กรอบแผนการปฏิรูประบบราชการได้มีการปรับเปลี่ยนทิศทางและระบบการทำงานของรัฐ ทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นที่สำคัญคือบทบาทภารกิจและวิธีการบริหารงานภาครัฐปรับระบบงบประมาณไปสู่การมุ่งเน้นผลลัพธ์ของงานปรับระบบบริหารงานบุคคลปรับเปลี่ยนกฎหมายและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมและค่านิยม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างระบบการบริการของภาครัฐที่รวดเร็ว เสมอภาค เป็นธรรมและเป็นที่พึงพอใจแก่ประชาชนมากที่สุด ผู้เขียนจึงขอแนะนำเสนอถึงกรอบแนวคิดในแนวทางการบริหารถึงคุณภาพการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีหน้าที่ในการสร้างพึงพอใจให้กับประชาชนในพื้นที่ที่องค์กรรับผิดชอบ ให้มีความพึงพอใจสูงสุด ซึ่งจะนำเสนอในลำดับต่อไป

กรอบแนวคิดการศึกษาคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล

นักวิชาการต่างประเทศที่กล่าวถึงคุณภาพการให้บริการ ดังนี้

มิลเล็ท (Millet) สร้างความพึงพอใจของผู้รับบริการ ได้ดังนี้

1) การให้บริการอย่างเสมอภาค (Equitable Service) คือ ไม่มีการแบ่งแยกกีดกันใน การให้บริการประชาชนจะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลที่ใช้มาตรฐานการให้บริการ เดียวกัน

2) การให้บริการอย่างทันเวลา (Time Service) คือ ในการบริการจะต้องมองว่าการให้บริการสาธารณะจะต้องตรงเวลา ผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐจะถือว่าไม่มีประสิทธิภาพเลยถ้าไม่มีการตรงต่อเวลาซึ่งจะสร้างความไม่พึงพอใจให้แก่ประชาชน

3) การให้บริการอย่างพอเพียง (Ample Service) คือ การให้บริการสาธารณะต้องมีจำนวนการให้บริการและสถานที่ให้บริการอย่างเหมาะสม

4) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) คือ การยึดประโยชน์ของสาธารณะชนเป็นหลัก ไม่ใช่ยึดความพอใจของหน่วยงานที่ให้บริการว่าจะให้หรือหยุดบริการเมื่อใด

5) การบริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) คือ การให้บริการสาธารณะที่มีการปรับปรุงคุณภาพ และผลการปฏิบัติงาน(ชาญชัย ราชโคตร, 2544:19)

มาสโลว์ ได้กล่าวว่ามนุษย์มีความต้องการและความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่ ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจอีกต่อไป ส่วนความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่ใช่สิ่งจูงใจอีกต่อไป ส่วนความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจอีกต่อไป ส่วนความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจะยังเป็นสิ่งจูงใจอยู่และเมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองต่อไป มาสโลว์ได้ลำดับความต้องการของมนุษย์ จากระดับต่ำไประดับสูงได้ 5 ชั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Need) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำ ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคและความต้องการทางเพศ

ขั้นที่ 2 ความต้องการทางด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety Need) ได้แก่ เมื่อได้รับการตอบสนองทางร่างกายแล้ว ขั้นต่อไปคือความต้องการความปลอดภัยต่างๆ ได้แก่ ความมั่นคงในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ หรือการทำงานเป็นความต้องการทุกอย่างที่จะทำให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตที่เกิดขึ้นกับร่างกายความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ

ขั้นที่ 3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social Need) เป็นความต้องการขั้นที่ 3 เมื่อความต้องการในขั้นที่ 1 และ 2 ได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะมีความต้องการสังคมต้องการเพื่อน ต้องการความรักความเป็นมิตรจากบุคคลอื่นๆ

ขั้นที่ 4 ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม (Esteem Need) เป็นความต้องการในเรื่องความรู้ ความสามารถรวมทั้งได้รับการยกย่องสรรเสริญจากบุคคลอื่นเกี่ยวกับความมั่นใจในตนเอง

ขั้นที่ 5 ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self - actualization Need) เมื่อความต้องการพื้นฐานขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 4 ได้รับการตอบสนองแล้วในขั้นนี้เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์คือ อยากให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความต้องการของตน (ชาญชัย ราชโคตร, 2544 : 19)

มาสโลว์ มีข้อสังเกตเกี่ยวกับความต้องการของคนที่มีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาว่าจะประกอบไปด้วยหลัก 2 ประการ คือ

1) หลักการแห่งความขาดตกบกพร่อง (The Deficit Principle) ความขาดตกบกพร่องในชีวิตประจำวันของคนที่ได้รับอยู่เสมอ จะทำให้ความต้องการที่เป็นความพอใจของคนไม่เป็นตัวจูงใจให้เกิดพฤติกรรมในด้านนั้นอีกต่อไป คนเหล่านี้กลับจะเกิดความพึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ยอมรับและพอใจในความขาดแคลนต่างๆ ในชีวิตโดยยึดถือเป็นเรื่องธรรมดา

2) หลักการแห่งความก้าวหน้า (The Progression Principle) กล่าวคือ ลำดับขั้นความต้องการทั้ง 5 ระดับ จะเป็นไปตามลำดับที่กำหนดไว้จากระดับต่ำไปหาระดับสูง และความต้องการของคนในแต่ละระดับจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อความต้องการของระดับต่ำกว่าได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจ (ชาญชัย ราชโคตร, : 2544, : 19)

นักวิชาการภายในประเทศที่กล่าวถึงคุณภาพการให้บริการ ดังนี้

วรุณพร บุญสมบัติ (2548). ได้ให้ความหมายของการบริการ (Service) หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลหรือองค์กรในอันที่จะสนองความต้องการของบุคคลอื่นตามที่คาดหวังและทำให้เกิดความพึงพอใจต่อสิ่งที่ได้รับและกล่าวว่าการให้บริการว่า คือ ประโยชน์หรือความพอใจ ซึ่งได้เสนอไว้เพื่อขายหรือจัดขึ้นรวมกับการขายสินค้า

ศิริพร ตันติพูลวินัย (2538). กล่าวว่า ความพึงพอใจผู้รับบริการเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกในทางบวกของผู้รับบริการต่อการให้บริการ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการที่สำคัญๆ ดังนี้

1) สถานที่บริการ การเข้าถึงการบริการได้สะดวกเมื่อลูกค้ามีความต้องการยอมก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการบริการ ทำเลที่ตั้ง และการกระจาย สถานที่บริการให้ทั่วถึงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าจึงเป็นเรื่องสำคัญ

2) การส่งเสริมแนะนำบริการ ความพึงพอใจของผู้รับบริการเกิดขึ้นได้จากการได้ยินข้อมูลข่าวสารหรือบุคคลกล่าวหาจนถึงคุณภาพของการบริการไปในทางบวก หากตรงกับความต้องการที่มีก็จะมีความรู้สึกดีกับบริการดังกล่าว อันเป็นแรงจูงใจให้มีความต้องการบริการตามมาได้

3) ผู้ให้บริการ ผู้ประกอบการบริหารการบริการ และผู้ปฏิบัติการล้วนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานบริการ ให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจทั้งสิ้น ผู้บริหารที่การบริการที่วางนโยบายการบริการโดยคำนึงถึงความสำคัญของลูกค้าเป็นหลักย่อมสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจได้ง่าย เช่นเดียวกับผู้ปฏิบัติงานหรือพนักงานบริการที่ตระหนักถึงลูกค้าเป็นสำคัญ แสดงพฤติกรรมบริการ และสนองบริการที่ลูกค้าต้องการความสนใจเอาใจใส่อย่างเต็มที่ด้วยจิตสำนึกของการบริการ

4) สภาพแวดล้อมของการบริการ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของการบริการ อิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า ลูกค้ามักชื่นชมสภาพแวดล้อมของการบริการเกี่ยวข้องกับการออกแบบอาคารสถานที่ ความสวยงามของการตกแต่งภายในด้วยเฟอร์นิเจอร์และการให้สีสันทนาการ จัดแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนตลอดจนการออกแบบวัสดุ เครื่องใช้งานบริการ เช่น ถูหิ้วใส่ ของกระดาษ จดหมายซอง ฉลากสินค้า เป็นต้น

5) ขบวนการบริการ มีวิธีการนำเสนอบริการในขบวนการบริการเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ประสิทธิภาพของการจัดการระบบ การบริการส่งผลให้การปฏิบัติงานบริการแก่ลูกค้า มีความคล่องตัว และสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างถูกต้องมีคุณภาพ เช่น การนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาจัดระบบข้อมูลของการสำรองห้องพักโรงแรม

หรือสายการบิน การใช้เครื่องฝาก - ถอนเงินอัตโนมัติ การให้ระบบโทรศัพท์อัตโนมัติในการรับ - โอนสาย ในการติดต่อองค์กรต่างๆ

วิเคราะห์กรอบแนวคิดการศึกษาคุณภาพการให้บริการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1. คุณภาพของนโยบายสาธารณะ

ต้องมีการขับเคลื่อนประเด็นต่างๆและจำเป็นจะต้องตอบสนองของประเด็นต่างๆให้ตรงกับปัญหา ของความต้องการกลุ่มเฉพาะ เจ้าภาพหลักต้องมีการขับเคลื่อนการทำงานแบบมีส่วนร่วมขับเคลื่อนนโยบายของกลุ่มนั้นให้เหมือนเป็นวิถีชีวิตดำเนินไปตามครรลอง ก้าวข้ามข้อจำกัดด้านงบประมาณเพื่อการบริการที่สมบูรณ์ ภาครัฐควรมีเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนสิ่งที่เกินขีดความสามารถของภาคประชาชนอย่างเป็นทางการ (รัฐธรรมา पालกะวงศ์ณอยุธยา) : บทเรียนจากสมัชชาสุขภาพจังหวัดลพบุรี

2. คุณภาพของทรัพยากรในการบริการ

ต้องมีทรัพยากรอย่างพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการให้บรรลุถึงผลของวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบายภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอยู่ โดยทั่วไปเงื่อนไขทางทรัพยากรมักจะวัดในรูปของงบประมาณที่มีอยู่และความสามารถในการผลิตผลผลิตหรือให้บริการได้ครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ การปฏิบัติงานของบุคคลโดยใช้ทรัพยากรขององค์กรทั้งในเรื่องต้นทุนและเวลาให้น้อยที่สุดโดยได้ผลงานที่มากที่สุดอย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร 2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานการที่จะเกิดประสิทธิภาพการทำงานนั้นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ 2 ส่วนหลักคือ ผู้ที่ทำงานกับโครงสร้างการทำงานสำหรับในเรื่องของคนทำงานจะต้องมีแนวคิดการปฏิบัติตัวในการทำงานและการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนั้น คนทำงานที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะดังนี้ (สมพิศ สุขแสน, 2556) ความฉับไว การใช้เวลาได้อย่างดีที่สุด รวดเร็ว ไม่ทำงานล่าช้า นั่นคือคนที่มีประสิทธิภาพ

3. คุณภาพของบุคลากรในองค์กร

การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ความรู้ความสามารถ ทักษะและทัศนคติของบุคลากรให้เป็นไปทางที่ดีขึ้น เพื่อให้บุคลากรที่ได้รับการ

พัฒนาแล้วนั้นปฏิบัติงานได้ผลตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพการทำงานหมายถึง การใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้เหมาะสมตามภาวะหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับความหมายของประสิทธิภาพการทำงาน (ประชุม รอดประเสริฐ, 2528 : 132)

4. คุณภาพของทีมบริหาร

แรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารแต่ละองค์กร ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน เพราะงานจะประสบความสำเร็จตรงตามจุดหมายขององค์กรหรือไม่ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงไร ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรเป็นสำคัญมีผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจในการทำงานไว้หลายคน ดังนี้ (กาตา จันทรแยม, 2556, : 104)

ความหมายของแรงจูงใจว่า หมายถึง “สิ่งใดๆ ก็ตามที่มีลักษณะทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำขึ้น โดยมีลักษณะสำคัญคือ มีพลังชี้นำและมีความคงทนในการแสดงพฤติกรรม” (บุญเรือง ขจรศิลป์, 2546 : 7) ผู้บริหารควรจัดรางวัลให้สอดคล้องกับความต้องการของพนักงาน ควรตระหนักว่าพนักงานแต่ละคน มีความต้องการที่แตกต่างกันไป และ เงินไม่ใช่ปัจจัยหลักในการจูงใจเสมอไป จึงควรระมัดระวังการให้รางวัลที่อยู่ในรูปของเงิน อย่างไรก็ตามพบว่า มีบางเงื่อนไขที่การให้รางวัลเป็นเงินมีผลต่อการจูงใจเป็นอย่างมาก คือ เมื่อบุคคลนั้นมีความต้องการปัจจัยพื้นฐานลำดับล่าง หรืออยู่ในสภาวะขาดแคลน หรือเงินรางวัลนั้นเป็นจำนวนที่สูง จึงดึงดูดใจหรือเมื่อเงินนั้นสะท้อนสถานะตำแหน่งของผู้รับเพราะการได้รับค่าตอบแทนสูงสะท้อนความเป็นคนที่มีความสำคัญต่อองค์กร (พิทยา บวรวัฒนา, 2552 ก : 29)

5. คุณภาพของเทคโนโลยี

ด้วยปัจจุบันภายในองค์กร มีการใช้งานระบบสารสนเทศหลายอย่าง เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ที่เป็นพนักงานทั่วๆ ไปใช้เมื่อผู้ใช้งานระบบสารสนเทศเหล่านี้บางครั้งเกิดปัญหาในการใช้งาน บางครั้งมีความต้องการบางอย่างมากกว่าปกติปัญหาต่างๆ มักจะเป็นการยากต่อผู้ใช้ที่จะแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเองจำเป็นต้องอาศัยเจ้าหน้าที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยแก้ไขให้เพื่อให้

เกิดความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการร้องขอความช่วยเหลือต่างๆ ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศตลอดจนการติดตามการแก้ไขปัญหาของผู้ใช้จึงมีแนวคิดในกรอบการทำงาน

คุณภาพด้านการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ

คุณภาพการให้บริการด้านการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ความพึงพอใจต่อขั้นตอนการให้บริการเกี่ยวกับการให้บริการเป็นระบบระยะเวลาเหมาะสมทันต่อความต้องการของประชาชน บริการ/ด้านข้อมูล/เอกสาร/การประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนทราบล่วงหน้า และมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย(บุญเรือง ขจรศิลป์, 2546 : 7) ช่องทางการให้บริการเกี่ยวกับมีอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้บริการครบครัน พร้อมให้บริการความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ให้บริการมีมนุษยสัมพันธ์ดี เต็มใจให้บริการ ไม่เลือกปฏิบัติ เจ้าหน้าที่แต่งกายเรียบร้อย สุภาพ ถูกต้อง

บทสรุป

การบริการ หมายถึง กิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการ รวมทั้งการจัดวางแบบแผนการดำเนินการต่างๆ ในอันที่จะให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของบุคคล ที่มารับบริการในการจัดการระบบบริการจะเน้นความต้องการของลูกค้าและความสัมพันธ์กับลูกค้าในกระบวนการจัดการบริการของบุคลากรที่ปฏิบัติงานบริการสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งจะ เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการบริการดังกล่าว การบริการเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ และเสื่อมสูญสลายได้ง่าย โดยเกิดจากผู้ให้บริการส่งมอบบริการไปยังผู้รับบริการในพื้นที่และสามารถตอบสนองลูกค้าได้เหนือความคาดหวังของลูกค้า ดังนั้น พฤติกรรมและกระบวนการในการให้บริการภาพพจน์ของบุคลากรที่ทำงาน อาคาร อุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ มีผลต่อการให้บริการด้วยความต้องการทางร่างกายซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่ เช่น อาหาร

เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ประกอบด้วยเทคโนโลยีด้านต่างๆ เพื่อความอยู่รอดของชีวิตเมื่อได้รับสนองตอบความต้องการดังกล่าวแล้ว จึงจะมีความต้องการในลำดับขั้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กานดา จันทร์แย้ม (2546). จิตวิทยาอุตสาหกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.

กุลธนา ธนาพงศธร. (2535). เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานบุคคล. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2535.

ขจรศักดิ์ ราลิมานนท์. (2547). การกระจายอำนาจเพื่อให้บริการสาธารณะ. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.

ชมพูนุช กาศสกุล. (2546). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารส่วนตำบลป่าแดด อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชาญชัย ราชโคตร, (2544). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการของสำนักทะเบียน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมพิศ สุขแสน. (2552). บทบาทภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ.กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น, สำเนาเอกสารประกอบการศึกษาอบรมหลักสูตรนิติกรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รุ่นที่ 1 (อัดสำเนา).

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2525). การเข้าสู่ผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : อนาคตศิลป์การพิมพ์.

ประชุม รอดประเสริฐ. (2528). การบริหารโครงการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เนติกุลการพิมพ์.

ปัญญา ภมรพล. (2545). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของไปรษณีย์หา

วิทยาลัยเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่..

พิทยา บวรวัฒนา. (2553). ทฤษฎีองค์การสาธารณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 12), กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิน คงพล. (2529). ความพึงพอใจที่มีต่อบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการประณคศึกษาใน 14 จังหวัดภาคใต้, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: ศรีนครินทรวิโรฒ – สงขลา.

วรณพร บุญสมบัติ, (2548). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการด้านภาษีอากรของหน่วยบริการ ภาษีในเขตพญาไทย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศิริพร ตันติพุลวินัย. (2538). พยาบาลยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : กองการพยาบาล, กระทรวงสาธารณสุข.

สมพิศ สุขแสน. (2552). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง อุดรดิตถ์. อุดรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2538). การบริหารทักษะและการปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ.

ตำรวจจราจรที่รักของประชาชน

TrafficPoliceman who are People's Beloved

สัญญา เคนาภูมิ¹ และ สนุก สิงห์มาตร²

Sanya Kenaphum and Sanook Singmart

บทคัดย่อ

ตำรวจมีบทบาทในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขประชาชน การอำนวยความสะดวก การรักษากฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำผิดอาญา การดูแลรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตำรวจย่อมส่งผลกระทบต่อความรู้สึกและพฤติกรรมของบุคคล และโดยเฉพาะอย่างยิ่งตำรวจซึ่งต้องบริการประชาชนตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พุทธศักราช 2522 กระนั้นก็ตามแม้ว่าโดยนโยบายที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดให้ด้งการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนเข้ามาร่วมด้วยช่วยกันในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่จากปรากฏการณ์การปฏิบัติงานที่ผ่านมาก่อให้เกิดปัญหาวิพากษ์วิจารณ์ในทางลบหลายประการ

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจราจรเป็นไปตามปรัชญา “ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์” ที่แท้จริงบนพื้นฐานของประสิทธิภาพและประสิทธิผลคณะผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางการปฏิรูปข้าราชการตำรวจที่น่าจะทำให้ลดการกระทบทั้งกับประชาชน รวมทั้งการกดขี่วินัยจราจรของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ได้รับการยอมรับ ไม่ต่อต้านหรือขัดขืนจากประชาชนในประเด็น (1) การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในบทบาทของตำรวจ (2) การปฏิรูประบบการบริหารงานตำรวจ (3) การปฏิรูปตำรวจยุคใหม่ และ (4) การปฏิรูปวิธีการปฏิบัติงานตำรวจ

คำสำคัญ : ตำรวจ, อันเป็นที่รัก, ประชาชน

---

¹ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Email: zumsa_17@hotmail.com

² คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Email: rock800000@hotmail.com

ABSTRACT

The police have a role in relieving the suffering, care the public health, provide the justice conveniently, enforce the law on criminal offenses, and maintain public interest. Compliance with the role of the police inevitably affects feelings and person behavior especially public service under the Land Traffic Act, 1979. Nevertheless, even the policy of the National Police, it is necessary to draw the participation from the people, but, the phenomenon of past performance has caused a number of negative criticisms. Therefore, in order to comply with the duties of traffic police, according to the philosophy “Real People Guardian” based on efficiency and effectiveness. The authors had propose the reform of police officers to reduce the impact on people, including the discipline of traffic police officers to be accepted, there are not against or rebel by people, it was found that; (1) reform the judicial in the role of police, (2) reform the police administration system, (3) reform the modern police, and (4) reform the police practices.

Keywords: police, Beloved, People

บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทบำบัดทุกข์ บำรุงสุขประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การอำนวยความสะดวกธรรมาภิบาล การรักษากฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา การดูแลรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ รวมไปถึงการให้บริการประชาชนในเรื่องต่างๆ เป็นการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ เช่นการบอกถนน บอกสถานที่ตั้งต่างๆ ดูแลรักษาสิ่งของของประชาชนให้ปลอดภัย นำคนเจ็บป่วยส่งโรงพยาบาล การปฐมพยาบาล อำนวยความสะดวกการจราจร ควบคุมการใช้ทางหลวง นำคนหลงทางกลับบ้าน จูงเด็กหรือคนชราข้ามถนน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน้าที่พิเศษอื่นอีก เช่น จัดการศึกษาในถิ่นทุรกันดาร การอารักขาบุคคลสำคัญ การตรวจคนเข้าเมืองและการทะเบียนต่างๆ

ตลอดจนปฏิบัติตามแนวนโยบายของรัฐบาล ยามสงครามต้องทำหน้าที่ตำรวจสนาม คือ ทำการรบ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ การตระเวนชายแดน เป็นต้น ทั้งนี้ ก็เป็นไปเพื่อให้สมาชิกของสังคมอยู่ร่วมกันภายใต้กฎ กติกา อย่างปกติสุข (จิรัช ชูเวช. 2534 : 14; ธันวา ธรรมดี. 2536 : 9-10) สำหรับบทบาทที่โดดเด่นของตำรวจได้ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายหลายประการ เช่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในฐานะที่ตำรวจเป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ย่อมมีอำนาจสืบสวนคดีอาญาทั่วราชอาณาจักร อำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดอาญา อำนาจหน้าที่ตรวจค้นบุคคลในที่สาธารณะ อำนาจหน้าที่ตรวจค้นเคหสถานที่อยู่อาศัย และสำนักงานของบุคคลอันเป็นที่โรฐานได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ซึ่งนับว่าเป็นภารกิจที่กว้างขวาง

อย่างไรก็ตามการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจย่อมส่งผลกระทบต่อความรู้สึกและพฤติกรรมของบุคคล ทั้งนี้ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นอยู่ภายใต้แรงกดดันและสภาวะการณ์ที่มีความยากลำบากและมีความบีบคั้นค่อนข้างสูง ขณะเดียวกันการปฏิบัติงานกลับยังเป็นการดำเนินงานในลักษณะการใช้ยุทธวิธีตั้งรับการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การรอให้เกิดปัญหาจึงแก้ไขหรือเรียกว่าการทำงานแบบแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งไม่เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมส่งผลทำให้ตำรวจขาดความเชื่อถือ และไว้วางใจจากประชาชน (วชิษฐ เดชกุญชร. 2550 : 10-14) ซึ่งประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตำรวจอย่างหนึ่งนั้น ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชน จำเป็นอย่างยิ่งที่ตำรวจต้องแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน (พชรพล วงศ์จิต. 2544) โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลความสงบสุขในพื้นที่หรือชุมชนของตนเอง (ประชา พรหมนอก. 2542) มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน โดยนโยบายการบริหารราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดนโยบายด้านยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่ายการปฏิบัติงานของตำรวจ โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางและส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนและท้องถิ่นมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในทุกมิติ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. 2555)

การจราจร หมายถึง การสัญจรไปมาของคน สัตว์ ยวดยานทุกชนิด ที่เคลื่อนที่ด้วยแรงงานหรือเครื่องจักร หรือลากจูงด้วยกำลังของสัตว์ (ศราววุฒิ พนัสขาว. 2518 : 8) ซึ่งเป็นงานที่รับผิดชอบการจัดและความคุมการจราจรในเขตพื้นที่ดำเนินการให้ผู้ใช้รถใช้ถนนโดยปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการจราจร และจับกุมผู้ละเมิด (วิจิตร บุญยะโทตระ

และคณะ. 2525) ซึ่งตำรวจจราจรเป็นหน่วยปฏิบัติการที่มีหน้าที่ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข อำนวยความสะดวก รักษาความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนของประชาชนในประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหน่วยงานจราจรอยู่ทุกกองบัญชาการ ทั้งที่เป็นจราจรในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ล้วนมีข้าราชการตำรวจในหน้าที่จราจรแทบทุกหน่วย แม้แต่สถานีตำรวจขนาดเล็กก็ล้วนมีเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่จราจร ซึ่งกฎหมายที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรต้องยึดเป็นแนวปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พุทธศักราช 2522 ได้ระบุอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (1) การให้สัญญาณจราจรทั้งสัญญาณ มือและสัญญาณ นกหวีด (พ.ร.บ.จราจรทางบกฯ มาตรา 24,25) (2) การแสดงเครื่องหมายจราจร (พ.ร.บ.จราจรทางบกฯ มาตรา 28) (3) การจัดการจราจรชั่วคราว ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรืออุบัติเหตุชั่วคราวตามที่เห็นสมควรเพื่อความปลอดภัยและความสะดวกในขณะนั้น (พ.ร.บ.จราจรทางบกฯ มาตรา 138) (2) การจับกุมโดยการออกไปสั่งเจ้าพนักงานจราจร เรียกเก็บใบอนุญาตขับขี่ หรือว่ากล่าวตักเตือน (พ.ร.บ.จราจรทางบกฯ มาตรา 14) (5) การออกหมายเรียกให้ผู้กระทำความผิดมารายงานตัวเพื่อชำระค่าปรับหรือเพื่อว่ากล่าวตักเตือน (พ.ร.บ.จราจรทางบกฯ มาตรา 141 ทวิ (1)) (6) การแจ้งอายัดการต่อทะเบียนเสียภาษีประจำปีต่อนายทะเบียน ตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ หรือกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก (พ.ร.บ.จราจรทางบกฯ มาตรา 142) (7) การสั่งให้รถหยุดเมื่อเห็นว่ามีสภาพไม่ถูกต้อง หรือผู้ขับขี่ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับรถนั้นๆ หรือทดสอบผู้ขับขี่เพื่อว่าหย่อนความสามารถในการขับขี่ (พ.ร.บ.จราจรทางบกฯ มาตรา 142) (8) การสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของรถหรือผู้ขับขี่ซ่อม หรือแก้ไขรถให้ถูกต้อง ในกรณีผู้ขับขี่นำรถที่ไม่ถูกต้องมาใช้ในทาง (พ.ร.บ.จราจรทางบกฯ มาตรา 143) (9) การเคลื่อนย้ายรถที่หยุดหรือจอดกีดขวาง หรือใช้เครื่องมือบังคับให้รถที่หยุดหรือจอดไม่ให้เคลื่อนย้ายได้ (พ.ร.บ.จราจรทางบกฯ มาตรา 59 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2524 มาตรา 12)

นอกจากนั้นตำรวจจราจรยังมีอำนาจหน้าที่ตามคำสั่งกรมตำรวจที่ 63/2528 ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2528 เรื่อง การกำหนดหน้าที่การงานของข้าราชการตำรวจในสถานีตำรวจภูธร ได้แบ่งงานของสถานีตำรวจภูธรไว้ 5 งาน ได้แก่ (1) งานธุรการ (2) งานป้องกันปราบปราม (3) งานสืบสวน (4) งานสอบสวน และ (5) งานจราจร (เรตต้า จันทรเหลือง. 2556 : 20-21)

แต่อย่างไรก็ดีตำรวจจราจรอาจมิใช่พระเอก (Hero) ในใจของใครเอกเช่นเดียวกับตำรวจปราบยาเสพติดหรือตำรวจสายปราบปราม สายสืบสวนสอบสวน เป็นต้น สังคมไทยไม่เคย

เห็นภาพตำรวจจราจรแกลงข่าวแสดงผลงานผ่านจอแก้วหรือสื่อมวลชนแขนงใดๆ แต่สิ่งหนึ่งที่คนไทยทุกคนเห็นจนอาจกลายเป็นความเคยชินก็คือ ตำรวจที่อยู่ในสายตาประชาชนมากที่สุดนั่นก็คือ ตำรวจจราจร จะเห็นได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีตำรวจจราจรยืนอยู่บนถนนไม่น้อยกว่าชาติใดในโลก ในประเทศที่พัฒนาแล้วนั้นการหาตำรวจจราจรบนถนนเป็นเรื่องที่ยากมาก ทั้งนี้ ผู้ที่กระทำผิดกฎหมายจราจรจะถูกบังคับใช้กฎหมายอย่างยุติธรรมผ่านการจับจ้องควบคุมของการใช้เทคโนโลยีตรวจจับที่ทันสมัยที่ติดตั้งอยู่บนถนนจำนวนมากและมีการเชื่อมต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่สามารถส่งใบสั่งให้ไปชำระค่าปรับได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และแม่นยำ ถึงแม้ว่าผู้ขับซึ่งจะเป็นนักท่องเที่ยวก็ตาม โดยใบสั่งนี้จะส่งตรงไปยังที่อยู่ของบุคคลนั้นแม้จะอยู่ต่างประเทศก็ตาม (ปนัดดา ชำนาญสุข. 2559) **“ที่คั่นนั้นทำไมคุณไม่จับ คุณเลือกมาจับแต่คั่นผมได้ไง”** ข้ออ้างของผู้ขับซึ่งมีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจราจรไทยที่พบบ่อย หากตำรวจจราจรตอบตามความจริงว่าก็ผมจับคั่นนั้นไม่ทัน ก็อาจสร้างความไม่พอใจให้แก่ผู้ถามอีกเช่นกัน (ถึงแม้ว่าจะจะเป็นความจริง) ซึ่งหากวิเคราะห์โดยปราศจากอคติแล้วนั้นจะเห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายจราจร ในสถานการณ์ที่มีผู้กระทำผิดจำนวนมากในห้วงเวลาเดียวกันในขณะที่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบควบคุมมีจำนวนจำกัดนั้นย่อมมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนในลักษณะจับไม่ทัน ส่งผลให้ปรากฏภาพจับบ้างไม่จับบ้าง จนเกิดการตั้งคำถามและการตีความในลักษณะเลือกปฏิบัติ ไม่บังคับใช้กฎหมายอย่างยุติธรรม และไม่บังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง เป็นต้น (ปนัดดา ชำนาญสุข. 2556)

ความยากลำบากในการทำงานของตำรวจจราจรนั้น มิใช่เพียงแค่การต้องทำงานอยู่ท่ามกลางความร้อน ผุ่น เสียง ควีน และความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุบนถนน แต่เพียงเท่านั้น หากแต่ ตำรวจจราจรเป็นกลุ่มคนทำงานที่ต้องแบกรับภาระงานและความรับผิดชอบจำนวนมากที่นอกเหนือจากงานที่ประชาชนเห็นพวกเขาเหล่านั้นปฏิบัติหน้าที่โบกรถ กดสัญญาณไฟ เช่นรถที่เสียดกลางถนนเท่านั้น ภาระงานจำนวนมากที่ดำรงอยู่ท่ามกลางวิถีวัฒนธรรมการทำงานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรในการทำงานอย่างมาก ทั้งในส่วนของตำรวจเอง และการไม่ได้รับการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นในการสร้างความปลอดภัยทางถนนอย่างที่ควรจะเป็นจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งพวกเขาเหล่านั้นไม่สามารถละวางการปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยการใช้ข้ออ้างว่า “ไม่มีงบประมาณ” เปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นล้วนเป็นความกดดันในการทำงานทั้งสิ้น (ปนัดดา ชำนาญสุข. 2557)

กระนั้นก็ตามแม้ว่าโดยนโยบายที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดให้ดึงความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนเข้ามาร่วมด้วยช่วยกันในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่จากปรากฏการณ์การปฏิบัติงานที่ผ่านมาก่อให้เกิดปัญหาพิพาทวิชาการในทางลบหลาย ประการ เช่น นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ (2557) กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับตำรวจที่ มากขึ้นทุกวันเป็นเรื่องปกติ ซึ่งกรณีนี้ไม่ใช่แค่เมืองไทยเท่านั้น ต่างประเทศคนก็เกลียดตำรวจ ซึ่ง มีหน้าที่ควบคุมกฎหมาย กติกาบ้านเมืองกันทั้งนั้น นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ยังกล่าวว่า "พื้นฐาน คนเราไม่ชอบกฎ กติกา มาตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว คุณชอบหรือการเขียนใบสั่ง ชอบการโดนซักถาม ไหม ไม่ว่าที่ไหนเวลาเกิดเรื่องตำรวจคือคนที่ต้องถูกมองในแง่ร้ายไว้ก่อน ต้องเข้าใจว่าตำรวจคือผู้ ที่มีอำนาจ มีขอวถือกฎหมาย มีข้อชายถือปืน จึงไม่แปลกที่ตำรวจเป็นบุคคลที่สังคมไม่ชอบ เพราะเขาคุมกฎ พอมีเรื่องอะไรก็แล้วแต่ที่เป็นข่าวและไม่เป็นข่าว ตำรวจไม่ค่อยเป็นกลาง ไม่ค่อย ยุติธรรม ก็จะถูกกล่าวโทษ ซึ่งผมเข้าใจตำรวจนะ เพราะเป็นอาชีพที่สังคมจับจ้อง เป็นอาชีพที่มี ต้นทุนสูง เป็นเรื่องธรรมดา และยิ่งในวิกฤตการณ์ทางการเมืองไทยด้วย คนยิ่งเกลียดกัน ใหญ่" ดังนั้น วิกฤตศรัทธาตำรวจจึงเป็นเรื่องธรรมดา ในขณะเดียวกัน แพทย์หญิง คุณหญิงพร ทิพย์ โรจนสุนันท์ (2557) ก็ยังให้สัมภาษณ์กับทีมข่าวไทยรัฐว่า "ที่ผ่านมาก็มีตำรวจผู้ใหญ่ออกมา ยอมรับว่าตำรวจมีตั้งแต่การรีดไถเล็กๆ เช่น ด่านจราจร ค่าคุ้มครองต่างๆ เป็นต้น เขามองว่ามัน ไม่ผิด ที่จริงผิดจริยธรรมแน่นอนอยู่แล้ว เรื่องทั้งหมดนี้สะสมมาในใจประชาชนเรื่อยๆ หรืออย่าง การโยกย้ายตำรวจแบบไม่เป็นธรรม หรือโยกย้ายแบบมีเงินเข้ามาเกี่ยวข้องกับแบบที่เป็นข่าวโด่งดัง จนเป็นที่มาของคำพูดว่า ตำรวจลูกน้องเลี้ยงนาย ทหารคือนายเลี้ยงลูกน้อง'

อย่างไรก็ตามจากเวทีเสวนาขององค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) ในหัวเรื่อง "ตำรวจไทย มีไว้ทำอะไร" เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2560 (ทีมข่าวในประเทศโพสต์ทูเดย์. 2560) ได้หยิบยกกรณีศึกษาปมการโกงสอบคัดเลือกตำแหน่งนายสิบตำรวจ รวมถึงกรณีต่างๆ ที่สร้างผล เสียหายให้กับตำรวจ และจากฝีมือตำรวจเอง เพื่อสังเคราะห์ปัญหาและร่วมหาทางออกในการ เปลี่ยนแปลงตำรวจ เพราะปฏิเสธไม่ได้ว่า สังคมได้กังขาเกี่ยวกับความโปร่งใสของตำรวจอย่าง กว้างขวาง โดย พล.ต.อ.วิเชียร เดชกุลบุตร อดีตรองอธิบดีกรมตำรวจ และอดีต รมช.มหาดไทย วิพากษ์ถึงวงการสีกากิบนเวทีเสวนาว่า กับคำถามที่ว่า มีตำรวจเอาไว้ทำไม ไม่ใช่เพิ่งเกิดขึ้น แต่ ประชาชนได้ตั้งคำถามนี้มานาน และจะดังขึ้นเรื่อยๆ จึงเกิดข้อสงสัยว่าตำรวจทำอะไรจึงเกิด

คำถาม ใหม่ๆ ที่ทุกคนทราบกันดีว่าตำรวจมีไว้เพื่อป้องกันทรัพย์สินและรักษาชีวิตของประชาชน และคำถามดังกล่าวสะท้อนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าปฏิบัติหน้าที่ดีแล้วหรือไม่

ดังนั้น จะเห็นว่าประชาชนส่วนหนึ่งต่อต้านหรือเกิดอคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจดังที่เห็นในสื่อในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่ตำรวจมักถูกกล่าวถึงในทางไม่ดีจากสังคม ในขณะที่สถานการณ์ความเป็นอยู่เจ้าหน้าที่ตำรวจก็เปรียบเสมือนข้าราชการผู้หนึ่งที่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด รายได้หรือภาระความรับผิดชอบอื่นๆ ที่มีก็เฉกเช่นประชาชนทั่วไปที่ต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ ต้องการความรักความเข้าใจจากผู้คนในสังคม ทำให้ข้าราชการตำรวจอาจเกิดความเบื่อหน่ายหรือรู้สึกว่าการทำงานนั้นเสี่ยงเกินไป เมื่อเป็นเช่นนี้ท้ายที่สุดแล้ว “การบำบัดทุกข์ บำรุงสุขประชาชน” ก็อาจไม่เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามการปฏิบัติภารกิจใดๆ ให้สำเร็จลุล่วงได้ดีนั้น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งเป็นเรื่องขวัญและกำลังใจในการทำงาน ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจดีย่อมมุ่งมั่น อุทิศตน และทุ่มเทในการปฏิบัติงาน (สันต์ ศรีदानนท์. 2545 : 2) บทความนี้คณะผู้เขียนพยายามนำเสนอแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ “ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามบทบาทหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมาย ท่ามกลางความพึงพอใจและประทับใจของประชาชน” เป็น “ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์” อย่างแท้จริง

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของข้าราชการตำรวจและองค์ความรู้เกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชน ให้เกิดกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเริ่มจากการศึกษาจากปรากฏการณ์ (Phenomena) (สัญญา เคนาภูมิ, 2557ก : 49-51) เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระทางวิชาการ ถึงแนวทางการพัฒนาด้วยวิธีการที่หลากหลายจากวิธีการคิดเชิงเหตุผล (สัญญา เคนาภูมิ, 2557ข : 1-19) เพื่อวางกรอบการศึกษาซึ่งเป็นการพัฒนากรอบแนวคิดจากทฤษฎีฐานราก (สัญญา เคนาภูมิ, 2558) ผสมกับการวิจัยการจัดการความรู้ (KM) (สัญญา เคนาภูมิ, 2557ค : 13-32) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนารอบแนวคิดในการนำเสนอบทความ (สัญญา เคนาภูมิ, 2557ง) และทำการตรวจสอบกรอบแนวคิด โดยวิธีการบูรณาการที่หลากหลาย (สัญญา เคนาภูมิ, 2556 : 169-185) เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจของข้าราชการตำรวจและพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สัญญา เคนาภูมิ, 2557จ) รายละเอียดเป็นดังนี้

แนวทางการปฏิรูปการปฏิบัติงานตำรวจจราจร

การจราจรนับเป็นภารกิจหนึ่งของการจัดบริการสาธารณะ โดยหลักการแล้วการบริการจะมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด ต้องเป็นการให้บริการที่ไม่คำนึงถึงตัวบุคคลหรือปราศจากอารมณ์ ไม่มีความชอบพอสใจเป็นพิเศษทุกคนได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมกัน ตามเกณฑ์เมื่ออยู่ในสภาพที่เหมือนกัน (Weber, 1966, p. 98) สะท้อนออกมาในลักษณะความพึงพอใจของผู้รับบริการและตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนเป้าหมายการบริการของรัฐ (ชวงส์ ฉายะบุตร. 2536, หน้า 11-14) และหลักการให้บริการที่สำคัญ ได้แก่ (กุลธน ธนา พงศร. 2528, หน้า 303-304) (1) หลักความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ คือ ประโยชน์และบริการที่องค์การจัดให้ นั้นจะต้องตอบสนองความต้องการของบุคลากรส่วนใหญ่ หรือทั้งหมดมิใช่เป็นการจัดการให้แก่บุคคลกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ (2) หลักความสม่ำเสมอคือ การให้บริการนั้นๆ ต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามความพอใจของผู้บริการหรือผู้ปฏิบัติงาน (3) หลักความเสมอภาคบริการที่จัดตั้งนั้นจะต้องให้แก่ ผู้มาใช้บริการทุกคนอย่างสม่ำเสมอหน้าและเท่าเทียมกันไม่มีการให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลหรือกลุ่มคนใดในลักษณะแตกต่างจากกลุ่มคนอื่นๆอย่างเห็นได้ชัด (4) หลักความประหยัดค่าใช้จ่ายที่จะต้องใช้ในการบริการจะต้องไม่มากเกินไปจนเกินกว่าผลที่จะได้รับและ (5) หลักความสะดวกบริการที่จัดให้แก่ผู้รับบริการจะต้องเป็นไปในลักษณะปฏิบัติง่ายสะดวกสบายสิ้นเปลืองทรัพยากรไม่มากนักทั้งยังไม่เป็นการสร้างภาวะยุ่งยากให้แก่ผู้ให้บริการหรือผู้ใช้บริการมากเกินไป

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรเป็นไปตามปรัชญา “ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์” ที่แท้จริงบนพื้นฐานของประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามบทบาทหน้าที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ คณะผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางการปฏิรูปข้าราชการตำรวจที่น่าจะทำได้ลดการกระทบทั้งกับประชาชน รวมทั้งการกวัดขັນวินัยจราจรของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ได้รับการยอมรับไม่ต่อต้านหรือขัดขืนจากประชาชนพอสรุปเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในบทบาทของตำรวจโดยคณะกรรมการรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชน (ครส.) คณะกรรมการรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชน (ครส.) ขอสนับสนุนรัฐบาลเฉพาะกาลในการปฏิรูปตำรวจและกระบวนการยุติธรรมโดยเร่งด่วน เพราะที่ผ่านมาหน่วยงานตำรวจ เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจสูงแต่ไม่มีการตรวจสอบ-ถ่วงดุลจากสังคมแต่อย่างใดจึงทำให้เกิด

ปัญหาในการใช้อำนาจในทางที่ผิดบ่อยครั้ง และบางครั้งก็มีการช่วยเหลือกันเอง เนื่องจากเพราะหน่วยงานไม่ได้เป็นธรรมาภิบาล แต่เป็นระบบอุปถัมภ์ อำนาจนิยม และเน้นการสร้างอิทธิพลทางสังคม ซึ่งเป็นเรื่อง “ผิดทาง” ทั้งนี้คณะกรรมการรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชน (ครส.) มีข้อเสนอในแนวทางการปฏิรูปตำรวจดังนี้(คณะกรรมการรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชน (ครส.). 2550)

1.1 การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ทั้งตำรวจ อัยการ ศาล ซึ่งมีความลึกลับทางอำนาจกันอยู่ และเกิดการเลือกปฏิบัติทางอำนาจและชนชั้นทางสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีอำนาจไม่สามารถเอาผิดผู้บงการได้ เพราะเป็นวัฒนธรรมแบบอุปถัมภ์นิยม ดังเช่น คดีอุ้มหายสมชาย นีละไพจิตร เป็นบทสะท้อนของวัฒนธรรมอำนาจนิยม นอกกระบวนการยุติธรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างชัดเจน มีการเข้าถึงสำนวนการสอบสวนและหลักฐานทางคดีที่เอื้อต่อกันตามประเพณีแบบ “ไม่ฆ่าน้อง ไม่ฟ้องนาย ไม่ขายเพื่อน” ซึ่งเป็นการอุปสรรคต่อการปฏิรูป ยังคงอยู่ที่ไม่อาจทำให้องค์กรตำรวจพัฒนาหรือมีการปฏิรูปได้เลย ซึ่งการปฏิรูปนี้ควรเอาสังคมเป็นศูนย์กลาง และอยู่บนบรรทัดฐานแห่งสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ โดยเฉพาะบรรทัดฐานสิทธิพลเมืองตามกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน (CAT) รวมถึงกติกาศาลอาญาระหว่างประเทศ (ICC)

1.2 การปฏิรูปตำรวจต้องมีการกระจายอำนาจ การตรวจสอบถ่วงดุลและการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น ไม่ควรรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางแต่เพียงอย่างเดียวหรืออำนาจของ ก.ตร. ส่วนกลางอย่างเดียว ในการพิจารณาเลื่อนขั้นตำแหน่ง โดยโครงสร้างตำรวจสามารถกระจายไปที่ภูมิภาคหรือภูธรได้ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและร่วมมือกันในการพิทักษ์รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพราะที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นคดีนายสมชาย นีละไพจิตร นายเจริญ วัดอักษร และพระสุพจน์ สุวโจ ที่ยังไม่มีความคืบหน้าใดๆ เพราะไม่มีการกระจายอำนาจให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วม ทำให้มีข้อครหาว่ามีการเอื้อเฟื้อกันระหว่างนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ตำรวจ จนไม่สามารถคลี่คลายคดีให้กระจ่างได้ โดยเฉพาะคดีนายเจริญ วัดอักษรนั้น ผู้ต้องหาตายในคุกถึง 2 คน โดยคนที่ 2 เป็นไข้มาเลเรีย โดยภาคประชาชนไม่สามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ว่าเป็นเพราะถูกละเลยหรืออาจจะมีการวางแผนให้ป่วยตายได้โดยไม่ดูแลอาการป่วยไข้ได้ ดังนั้น จะต้องมีการกระจายอำนาจของพนักงานตำรวจ โดยเฉพาะการแยกอำนาจสอบสวนสืบสวนออกจากกัน ในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่หรือนักการเมืองจะต้องมีตัวแทนจากสภาพนายความ อัยการ และภาคประชาชนเข้าร่วมด้วย เพราะอาจมีการช่วยเหลือกันเองได้

โดยเฉพาะในชั้นสอบสวนที่ผ่านมา เช่น การซื้อมหรมาณผู้ต้องหาในหลายคดี การอุ้มหายเยาวชนในพื้นที่ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นต้น ดังนั้น การตรวจสอบและถ่วงดุลในระบบนี้จะต้องทำได้ง่าย

1.3 ควรปรับเปลี่ยนระบบยศและใช้ระบบตำแหน่งแทน โดยเน้นการพัฒนาวิชาชีพ และศักยภาพบุคลากร ที่รายได้และสวัสดิการมากพอต่อการทำงาน เพราะที่ผ่านมาหลายประเทศ ไม่มีระบบยศของตำรวจมีแต่ตำแหน่งเพราะระบบยศที่ไม่จำเป็นเป็นการสร้างฐานอำนาจอิทธิพล ให้กลุ่มอิทธิพลนอกระบบและนักการเมือง โดยภาระหน้าที่เจ้าพนักงานตำรวจในปัจจุบันไม่ต้องใช้ระบบยศเหมือนทหารก็ได้ แต่ใช้ตำแหน่งเป็นฐานอำนาจการบังคับบัญชาในการปฏิบัติหน้าที่แทน โดยมีการส่งเสริมเทคนิค เครื่องมือ เทคโนโลยีและศักยภาพของบุคคลให้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านนิติวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการยุติธรรมในอนาคต และการลดชั้นยศให้สั้น กระชับลงหรือใช้ระบบตำแหน่งแทนเหมือนข้าราชการจะทำให้การทำงานที่คล่องตัว มีการตรวจสอบที่ง่ายขึ้น ลดทอนการแทรกแซงและสังขกรรมผลประโยชน์กับกลุ่มอิทธิพลมีदनอก ระบบ เพราะเป็นสาเหตุให้ภาพลักษณ์ตำรวจต่างพร้อยในอดีต

2. การปฏิรูประบบการบริหารงานตำรวจโดยคณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ ประเด็นการพัฒนาระบบงานตำรวจ 10 ประเด็นซึ่งผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2550 ดังนี้ (กรุงเทพมหานคร. 2560)

2.1 กระจายอำนาจการบริหารงาน เสนอให้กระจายอำนาจการบริหารงานตำรวจ ไปสู่หน่วยงานระดับบรอง ให้กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 1-9 และกองบัญชาการตำรวจนครบาลมีสถานะ "เสมือนเป็นนิติบุคคล" ที่มีความคล่องตัวและเบ็ดเสร็จในการบริหารงานบุคคลและงบประมาณ โดยประเด็นนี้ได้มีการทำตามข้อเสนอไปบางส่วนแล้ว

2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานตำรวจ เสนอให้จัดตั้ง คณะกรรมการนโยบายตำรวจ ทั้งในระดับชาติ ระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับสถานีตำรวจ ประเด็นที่ผ่านมามีเฉพาะคณะกรรมการนโยบายตำรวจระดับชาติคือ กรรมการตำรวจแห่งชาติ แต่ไม่ได้มีกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นแต่เพียงคณะกรรมการพิจารณาเห็นชอบการตั้งผู้บัญชาการตำรวจเท่านั้น

2.3 การสร้างกลไกตรวจสอบการปฏิบัติงานของตำรวจ เสนอให้มีคณะกรรมการอิสระรับเรื่องราวร้องทุกข์จากการปฏิบัติงานของตำรวจ ให้เป็นหน่วยงานอิสระ ไม่อยู่ภายใต้การ

กำกับดูแลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และให้คำชี้ขาดของคณะกรรมการมีผลในทางกฎหมาย ประเด็นนี้ยังไม่มีกรณีการดำเนินการ

2.4 การถ่ายโอนภารกิจที่ไม่ใช่ของตำรวจไปให้หน่วยอื่น คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจเห็นว่า ภารกิจหลักของตำรวจมีอยู่ 3 ข้อ คือ การถวายความปลอดภัย การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา และการรักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชนและความมั่นคงของราชอาณาจักร ส่วนภารกิจอื่นนอกเหนือจากนี้ ถือเป็นภารกิจรอง เสนอให้โอนไปให้หน่วยงานอื่น เช่น ตำรวจท่องเที่ยว ตำรวจน้ำ ตำรวจป่าไม้ เป็นต้น

2.5 การปรับปรุงพัฒนาระบบงานสอบสวน เสนอตั้งหน่วยงานสอบสวนส่วนกลาง พัฒนาด้านวิชาการให้พนักงานสอบสวนมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ปรับปรุงสายงานสอบสวนให้มีความเป็นอิสระ ไม่ถูกแทรกแซงตามสายการบังคับบัญชา และการเมือง, กำหนดค่าตอบแทนใหม่โดยเทียบเคียงกับบุคลากรของหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรม

2.6 การปรับปรุงการปฏิบัติงานของสถานีตำรวจ เสนอให้โอนภารกิจรองให้หน่วยงานอื่น, เน้นการดำเนินการเชิงป้องกันอาชญากรรม และแบ่งขนาดสถานีตำรวจใหม่ ให้จัดรูปแบบงานในโรงพักเป็นแบบ "จุดเดียวเบ็ดเสร็จ" หรือ one-stop service

2.7 การพัฒนากระบวนการสรรหา การผลิตและพัฒนาบุคลากรตำรวจ เสนอให้ยกฐานะโรงเรียนนายร้อยตำรวจเป็นสถาบันการศึกษาวิชาการตำรวจ เน้นหลักสูตรตำรวจสมัยใหม่ เพิ่มคุณภาพนักเรียนพลตำรวจ

2.8 การปรับปรุงเงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการของข้าราชการตำรวจ เสนอให้แยกบัญชีเงินเดือนของข้าราชการตำรวจออกจากบัญชีเงินเดือนข้าราชการพลเรือนทั่วไป เพื่อให้มีระดับเงินเดือน ค่าตอบแทนเทียบเท่ากับบุคลากรของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และมีความเหมาะสมกับภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงสภาพเศรษฐกิจสังคมในปัจจุบัน

2.9 การส่งเสริมความก้าวหน้าของตำรวจชั้นประทวน เสนอให้ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนที่สามารถพัฒนาตนเอง เพิ่มคุณวุฒิถึงระดับปริญญาตรี ควรได้รับการเลื่อนระดับขึ้นเป็นชั้นสัญญาบัตรโดยเร็วที่สุด ประเด็นนี้มีการดำเนินการแล้ว นอกจากนั้นให้เปิดเส้นทาง

ความก้าวหน้าของชั้นประทวนให้สามารถขยับขึ้นสู่ชั้นสัญญาบัตรได้อย่างชัดเจน ลดความถี่ของขั้นยศในระดับชั้นประทวน ให้เหลือ "ดาบตำรวจ" เพียงยศเดียว

2.10 การจัดตั้งหน่วยงานพัฒนากระบวนการยุติธรรม เสนอให้มีการตั้ง "สถาบันส่งเสริมหลักนิติธรรม" ขึ้นเป็นหน่วยงานรูปแบบพิเศษ เพื่อพัฒนากิจกรรมขับเคลื่อนสังคมให้เห็นถึงความจำเป็นของการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง

3. การปฏิรูปตำรวจยุคใหม่โดยคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ได้มีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2559 ให้แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปกิจการตำรวจ เพื่อพัฒนาระบบการสืบสวนสอบสวนและการบริหารจัดการกิจการตำรวจให้มีมาตรฐานและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งคณะกรรมการชุดดังกล่าวได้มีการประชุมไปแล้วรวม 10 ครั้ง โดยได้พิจารณาให้ความเห็นชอบกรอบในการดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปกิจการตำรวจใน 5 กรอบ ได้แก่

- 3.1 การพัฒนาระบบการสอบสวน
- 3.2 การพัฒนางานนิติวิทยาศาสตร์
- 3.3 การพัฒนาอำนาจหน้าที่และภารกิจของตำรวจ
- 3.4 การพัฒนาระบบการบริหารงานบุคคล
- 3.5 การพัฒนาระบบค่าตอบแทน

การพิจารณาถึงสภาพปัญหา และอภิปรายข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานแก้ไขการปฏิรูปกิจการตำรวจในลำดับต่อไป โดยมีเป้าหมายเพื่อเสนอไปยังคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) และคณะกรรมการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 260 เป็นลำดับถัดไป

4. การปฏิรูปวิธีการปฏิบัติงานตำรวจ การปฏิรูปวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยมีแนวทางการปฏิรูปดังนี้

4.1 การใช้เทคโนโลยีช่วยรักษาภคินา หน่วยงานของสำนักงานตำรวจที่เกี่ยวข้องกับงานจราจรควรสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการกวดขัน จับกุมผู้กระทำความผิดด้านการจราจร แทนการใช้เจ้าหน้าที่จราจรให้มากที่สุด เช่น การใช้กล้องจับความเร็ว การใช้กล้อง

CCTV ในการควบคุมการจราจร เมื่อพบการกระทำความผิดทางจราจร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ ออกใบสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนวินัยจราจรไปดำเนินการตามกฎหมายเอง โดยไม่จำเป็นต้องกระทบหรือ เผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่โดยตรง เนื่องจากหลักฐานที่ได้จากเทคโนโลยีนั้น เป็นหลักฐานเชิง ประจักษ์ที่ไม่อาจโต้เถียงได้ ที่สำคัญคือไม่ต้องใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ซึ่งอาจคลาดเคลื่อนได้

4.2 ตำรวจต้องทน ต้องอดในขณะที่ปฏิบัติงาน ในกรณีที่เกิดการเผชิญหน้ากัน ระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับผู้ใช้รถใช้ถนนแล้วเกิดกรณีที่มีการกระทำความผิดทางด้านจราจรขึ้น แล้วเกิดข้อพิพาท โต้เถียงกัน เนื่องจากการใช้ดุลยพินิจที่อาจไม่ตรงกัน เจ้าหน้าที่ควรเป็นฝ่ายที่ ต้องใช้ความอดทนให้มากกว่าปกติ พยายามใช้ความสุภาพ อ่อนโยน ไม่ตอบโต้ทันทีทันใด เพราะ หากเกิดกรณีดังกล่าวขึ้นแล้วมีการโต้เถียงกันขึ้น ฝ่ายเจ้าหน้าที่จะได้รับผลกระทบในด้านลบ มากกว่าด้านบวก ดังนั้น เจ้าหน้าที่ควรเป็นฝ่ายที่อดทนอดกลั้นมากกว่า พยายามยึดหลักการของ กฎหมายให้มั่นและหากจำเป็นต้องผ่อนปรนบ้างก็ควรปฏิบัติ ที่สำคัญไม่ควรเป็นฝ่ายยั่วก่อน

4.3 บริการที่เคร่งครัดและเป็นธรรม การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต้องอาศัย กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ไว้อย่างเคร่งครัด ไม่ควรปฏิบัตินอกเหนือจากสิ่งที่กฎหมายบัญญัติ ไว้โดยเด็ดขาด เช่น การเรียกรับสินบน รางวัล หรือผลประโยชน์อื่นใด ที่เกิดจากการปฏิบัติงาน โดยเด็ดขาด เพราะสิ่งเหล่านี้จะส่งผลด้านลบต่อเจ้าหน้าที่ในภาพรวม ซึ่งอาจแก้ไขได้ยาก หาก เกิดกรณีการปฏิบัติงานที่ผิดพลาด เจ้าหน้าที่ควรยึดมั่นในหลักการอย่างแน่วแน่ที่จะปฏิบัติงาน อย่างตรงไปตรงมา ภายใต้อิทธิพลที่จะเป็นผู้บริการประชาชน ไม่เลือกที่รักหรือการลำเอียงใน การปฏิบัติงาน

4.4 นำความศรัทธา ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรในแต่ละครั้ง ต้องพร้อมไปด้วยความมีระเบียบ วินัย ทั้งการแต่งกายที่เรียบร้อย เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ยิ้ม แยมแจ่มใส ไม่ประพฤติผิดกฎในขณะที่ทำงาน สร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนที่ได้พบ เห็น

4.5 ผู้บังคับบัญชาต้องหมั่น เอาใจใส่ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นต้องคอยหมั่น ตรวจสอบ ดูแล เอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด ให้กำลังใจและส่งเสริมการปฏิบัติงานในทุก รูปแบบ แต่ไม่ใช่การกดดันการทำงานให้เกิดความเครียดเพิ่มมากขึ้นแก่เจ้าหน้าที่

4.6 มอบหัวใจให้เป็นมิตรกับประชาชน ในการตรวจจับและปรับทุกครั้งขอให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรมีทัศนคติในด้านบวก มองโลกในแง่ดี ให้คิดว่าผู้กระทำความผิดในข้อหา

จรรยาบรรณไม่ใช่คนร้ายที่สำคัญ ไม่มีเจตนาตั้งใจกระทำความผิด หรือขอให้คิดว่าคนที่เรากำลังจับและปรับในความผิดจรรยาบรรณนั้นคือญาติสนิทของเราเอง

เมื่อข้าราชการตำรวจ โดยเฉพาะฝ่ายที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านจรรยาบรรณได้ปฏิบัติตามข้อเสนอดังกล่าวข้างต้นนี้แล้ว ผู้เขียนเชื่อว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่จะต้องกวาดขันวินัยจรรยาบรรณขึ้นต้องมีการจับ ปรับกันนั้น ย่อมได้รับคำชื่นชมจากประชาชนที่ทำความผิดอย่างเต็มใจ และจะไม่ได้ยินเสียงก่นด่า หรือต่อต้านเหมือนกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นดังทุกวันนี้

บทสรุป

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เฉพาะส่วนที่เป็นงานด้านการอำนวยความสะดวกจรรยาบรรณที่อยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคและตำรวจทางหลวง ที่ผู้เขียนขอเสนอรูปแบบการปฏิบัติงานในหน้าที่งานจรรยาบรรณที่ข้าราชการตำรวจดำเนินการแล้วลดการกระทบทั้งกับประชาชน ในการกวาดขันวินัยจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ได้รับการยอมรับ ไม่ต่อต้านหรือขัดขืนจากประชาชนที่เป็นคู่กรณีโดยตรง

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพฯธุรกิจ. (2559). “เปิด 10 ปฏิรูปตำรวจ” กรุงเทพฯธุรกิจ ออนไลน์ :

<http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/586415>

กุลธนะ ธนาพงศธร. (2530). **ประโยชน์และการบริการ**. เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานบุคคล. นนทบุรี : สุโขทัยธรรมมาธิราช.

คณะกรรมการรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชน (ครส.). (2550). “แนวทางการปฏิรูปตำรวจและกระบวนการยุติธรรม”. Oknation ; วันจันทร์ ที่ 23 กรกฎาคม 2550 ; ที่มา :

<http://oknation.nationtv.tv/blog/humanrights/2007/07/23/entry-1>.

จิรัช ชูเวช. (2534). **หลักการบริหารงานตำรวจเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิสิษฐ์สิน.

ชวงค์ ฉายะบุตร. (2536). **การให้บริการแบบครบวงจรแนวทางการให้บริการเชิงรุกของกรมการปกครอง**. เทศบาล 88, 30 (กรกฎาคม),

- ชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ (2557). “2 มุม ! ยุค 'เสื่่อม' ศรีทธาตำรวจไทยจริงหรือ” **ไทยรัฐออนไลน์ 6 มกราคม 2557** ; ที่มา : <https://www.thairath.co.th/content/393527>
- ทีมข่าวในประเทศโพสต์ทูเดย์. (2559). “คำถามที่สะท้อนสีกาก็ “มีตำรวจเอาไว้ทำไม” โพสต์ทูเดย์ออนไลน์; ที่มา : <http://www.posttoday.com/analysis/report/477755>
- ธรรมาธิ. (2536). **ความผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจระหว่างพุทธศักราช 2532-2534**. ปริญญาานิพนธ์ (กศ.ม.), มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปนัดดา ชำนาญสุข. (2556) “ความ(ไม่)ดีของตำรวจจราจร : โลกตำรวจ” เจาะประเด็นร้อน ; บทวิเคราะห์/สัปดาห์พิเศษ, **คมชัดลึกออนไลน์**; 25 กันยายน 2556; <http://www.komchadluek.net/news/scoop/168993>
- _____. (2556) “ความ(ไม่)ดีของตำรวจจราจร : โลกตำรวจ” เจาะประเด็นร้อน ; บทวิเคราะห์/สัปดาห์พิเศษ, **คมชัดลึกออนไลน์**; 25 กันยายน 2556; ที่มา : <http://www.komchadluek.net/news/scoop/168993>
- _____. (2557). “ตำรวจจราจรกับการประณามของสังคม : โลกตำรวจ” เจาะประเด็นร้อน ; บทวิเคราะห์/สัปดาห์พิเศษ, **คมชัดลึกออนไลน์** : 22 ต.ค. 2557; ที่มา: <http://www.komchadluek.net/news/scoop/194479>
- ประจำ พรหมนอก. (2542). **เอกสารส่งเสริมวิชาการตำรวจ ตำรวจของประชาชนฉบับพิเศษ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ.
- พรพล วงศ์จิต. (2544). **การมีส่วนร่วมของประชาชนตามโครงการสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรมในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**
- พรทิพย์ โรจนสุนันท์(2557). “2 มุม ! ยุค 'เสื่่อม' ศรีทธาตำรวจไทยจริงหรือ” **ไทยรัฐออนไลน์ 6 มกราคม 2557** ; ที่มา : <https://www.thairath.co.th/content/393527>
- เรต้า จันทร์เหลือง. (2556). **การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาธรรม ๔ ของตำรวจจราจรสถานตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- วสิษฐ เดชกุญชร. (2550). เอกสารวัดความรู้เพื่อพัฒนาระบบงานตำรวจ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ
- วิจิตร บุญยะโทตระ. (2525). “ปัญหาอุบัติเหตุบนถนนในประเทศไทย” เอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติ เรื่อง อุบัติเหตุบนถนนในประเทศไทย 12-14 พฤษภาคม 2525
- ศราวุฒิ พันัสขาว. (2518). การจราจรในมหานคร. กรุงเทพมหานคร : เลียงเขียนจงเจริญ.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2557ก). ปรัชญาการวิจัย : ปริมาณ : คุณภาพ. วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.3 (2), 49.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2557ข). การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยการคิดเชิงเหตุผล. ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. 16(1), 1-19.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2557ค). การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยวิธีการจัดการความรู้. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 5 (2), 13-32.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2557ง). การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปริมาณทางรัฐประศาสนศาสตร์จากการทบทวนวรรณกรรม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. 3 (1).
- สัญญา เคนาภูมิ. (2557จ). “รูปแบบการเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยทางการบริหารจัดการ”. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 8 (3) : กันยายน - ธันวาคม พ.ศ. 2557 หน้า 33-42.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2558). การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยด้วยทฤษฎีจากฐานราก. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 10 (3). กันยายน - ธันวาคม 2559.
- สันต์ ศรุตตานนท์.(2545). นโยบายตำรวจแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2555). นโยบายการบริหารราชการ.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ.

Weber, Max. (1966). **The Theory of Social and Economic Organization.**
(Handerson& Parson Trans) Handerson andTallcott Parson, (4th ed).
New York: The free Press.

การก้าวของพลวัตการเมืองการปกครองของไทยในยุคหลังรัฐประหาร

The pace of Political dynamics of Thailand in after the coup

พิเชฐ ศรีหาล้า¹
Pichet Srirha

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการก้าวของพลวัตการเมืองการปกครองของไทยในยุคหลังรัฐประหารภายใต้การบริหารปกครองประเทศของรัฐบาลที่มาจากการทำรัฐประหารในประเทศไทย ในประเด็นเกี่ยวกับจุดเด่นที่รัฐบาลหลังรัฐประหารทำแล้วโดดเด่น และจุดด้อยที่รัฐบาลหลังรัฐประหารทำแล้วไม่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งพบว่านโยบายการบริหารประเทศและคำสั่งจากการใช้อำนาจพิเศษ ในมุมมองของนักรัฐศาสตร์และประชาชนที่รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายและคำสั่งดังกล่าว มีทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายที่คัดค้านซึ่งบางนโยบายถูกขนานรับด้วยดีจากประชาชน เพราะรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลอย่างเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพได้ ในขณะที่เดียวกันบางนโยบายก็ถูกคัดค้านและวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เหมาะสมกับยุคสมัย เหมือนกับถอยหลังลงคลองอีกครั้ง ดังนั้น การก้าวของพลวัตการเมืองการปกครองของไทยในยุคหลังรัฐประหารจะก้าวต่อไปอย่างไรเพราะความคาดหวังของประชาชนต่อการแก้ไขวิกฤตทางการเมืองของทหารนั้นย่อมมีมากหลังการรัฐประหาร เนื่องจากโดยปกติวิสัยของประชาชนคนไทยจะรักสงบแม้ในยามรัฐประหารก็ปรารถนาความสงบสุข และคาดหวังให้เกิดการพัฒนาของประเทศอย่างต่อเนื่อง จนอาจจะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยโดยเฉพาะคือการยอมรับให้รัฐบาลบริหารประเทศ แม้จะเป็นรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารตามที่นักรัฐศาสตร์ได้ตั้งข้อสังเกตเอาไว้

คำสำคัญ : พลวัตการเมืองการปกครองของไทย, รัฐประหาร

---

¹อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร Email: first_goodspeed@hotmail.com

ABSTRACT

This article presents the pace of political dynamics and the Government of Thailand after the coup. Under the administration of the government of the coup in Thailand. The issue of prominence after the coup after the coup and the bad points that the government after the coup did was unacceptable. It found that the administration policy and the command of the use of special powers in the view of the political scientist and people directly affected by policy and such orders. There are both supporters and opponents some policies are well received by the people because the elected government is unable to achieve a decisive and effective outcome. Meanwhile, some policies were opposed and criticize the inappropriate for the era. so that the pace of political dynamics, Thai rule in the post-coup period how to move forward? Because the expectations of the people to resolve the political crisis of the military is very much after the coup. Because of the Thai people's tendency to be peaceful, even in times of coup, they desire peace and expect the country's development to continue. It may become a political culture in thailand, especially the recognition of the government of the country. Even the government of the coup, as noted by political scientists.

Keywords : Political dynamics of Thailand, the coup

บทนำ

ประเทศไทยเกิดการปฏิวัติครั้งแรกและครั้งเดียวในประวัติศาสตร์เมื่อวันที่ 24 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2475 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ภายใต้การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร ฉบับแรกเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 ซึ่ง บัญญัติให้ประเทศไทยปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยของประเทศเข้า

ไปมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของประเทศ กำหนดอนาคตของตัวเองได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศนั้นเป็นของประชาชนโดยประชาชนจะใช้อำนาจในการออกกฎหมายผ่านรัฐสภา ใช้อำนาจบริหารผ่านคณะรัฐบาล และใช้อำนาจตุลาการผ่านระบบศาลต่าง จนทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองในอุดมคติของหลาย ๆ ประเทศ (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2543 : 1-2) จนทำให้สะท้อนลักษณะที่เห็นได้อย่างชัดเจนของประชาธิปไตยที่รัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชน หรือโดยความยินยอมพร้อมใจจากประชาชน ดังนั้นประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตลอดเวลาผ่านกลไกต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ หรือให้สิทธิ์ที่จะแสดงบทบาทต่างๆ ได้โดยตรง และการกระทำของรัฐบาลทุกอย่างต้องรับผิดชอบต่อประชาชน (อมร รักชาติ และคณะ, 2543 : 33) เพื่อให้ฝ่ายการเมืองสามารถดำเนินนโยบายสาธารณะเพื่อคนทุกคนในสังคมและทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เกิดความเสมอภาคในทุกมิติ นักการเมือง พรรคการเมืองเข้มแข็งไม่ถูกขี้นำจากภาคราชการ เมื่อเป็นเช่นนี้หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.2540 (สนุก สิงห์มาตร และสัญญา เคนาภูมิ, 2558 : 92)

แต่โดยสภาพแล้วประเทศไทยกลับประสบปัญหามากมายในการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะในสมัยเริ่มต้นแห่งการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง เมื่อกลุ่มคณะราษฎรที่ทำการปฏิวัติเกิดความขัดแย้งกันเองในกลุ่ม ตลอดถึงกลุ่มการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ หลายกลุ่มก็พยายามที่จะยึดอำนาจคืน หรืออยากกลับมาใช้อำนาจอีก อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยเท่าที่ควร ปัญหาเหล่านี้ได้เป็นชนวนเหตุให้เกิดความวุ่นวายและปรากฏการณ์ทางการเมืองหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการก่อกบฏ การกระทำรัฐประหาร ตลอดถึงการชุมนุมประท้วง เป็นต้นจะเห็นว่าจากอดีตนับจากหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน (2560) ประเทศไทยเกิดกบฏ รัฐประหาร และการชุมนุมประท้วงบ่อยครั้ง เมื่อมีการชุมนุมประท้วงที่ยืดเยื้อมักจะจบลงด้วยการทำรัฐประหารของทหารแทบทุกครั้ง หลังกระทำรัฐประหารแล้วก็มีคณะบุคคลที่ทำการรัฐประหาร หรือกลุ่มตัวแทนที่เรียกชื่อแตกต่างกันไปแต่ละครั้งของการทำรัฐประหารมาทำหน้าที่บริหารประเทศแทน จนกว่าจะมีรัฐบาลที่มาจากทางเลือกตั้งใหม่ กลายเป็น “ยุคมืด” ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ถ้าจะลำดับวิวัฒนาการหรือปรากฏการณ์การทำรัฐประหารในประเทศไทยดังกล่าวนี้ อาจจะเรียกว่า “การ

ก้าวของพลวัตการเมืองการปกครองของไทยในหลังรัฐประหาร” ที่ถูกขับเคลื่อนโดยกลุ่มทหาร เพราะประเทศไทยระบุนชัดเจนว่าปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่เมื่อเกิดการรัฐประหาร หลักการประชาธิปไตยก็ไม่มีอำนาจใดๆ เปรียบเทียบได้กับยุคมืดของรัฐศาสตร์ตะวันตก (ยุคกลาง) ที่ศาสนจักรมีอำนาจมากกว่าอาณาจักรรัฐบาล ซึ่งมีหน้าที่บริหารปกครองประเทศกลับต้องอยู่ภายใต้อำนาจของผู้นำทางศาสนา หลักรัฐศาสตร์ถูกครอบงำโดยหลักศาสนาหรือเทววิทยา แต่พลวัตการเมืองการปกครองของไทยในยุคมืดนั้นย่อมมีความแตกต่างออกไป จากการทำให้รัฐประหารในประเทศไทย มีนักวิชาการและประชาชนบางกลุ่มที่มองว่าการทำรัฐประหารเกือบทุกครั้ง เป็นการปลดล๊อคทางการเมือง คือ เป็นการยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในขณะนั้นได้ และกลุ่มที่เข้ามาบริหารประเทศระหว่างนี้สามารถดำเนินนโยบายของประเทศหลายนโยบายได้อย่างทันท่วงที เกิดผลทั่วประเทศ ตลอดถึงการปฏิรูปในด้านต่างๆ ของประเทศ เช่น ปฏิรูประบบราชการ การศึกษา กฎหมาย ฯลฯ ก็สามารถกระทำได้ดีกว่ารัฐบาลปกติ ตลอดทั้งรัฐบาลที่มาจากการทำรัฐประหารก็กล่าวอ้างอย่างนั้น สิ่งเหล่านี้เป็นความจริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงการอ้างเหตุผลเพื่อความชอบธรรมต่อการกระทำของกลุ่มตนเท่านั้น

ผู้เขียนในฐานะที่เป็นพลเมืองของไทยที่เฝ้าติดตามพลวัตทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ผ่านยุคการรัฐประหารในยุคหลังนี้ จึงขอนำเสนอในมุมมองของตนเองที่มีต่อพลวัตการเมืองการปกครองทั้งในช่วงที่เป็นประชาธิปไตยหรือยุคที่เป็นเผด็จการว่าการขับเคลื่อนพลวัตการบริหารประเทศในแต่ละยุคจะมีจุดเด่นหรือจุดด้อยหรือไม่อย่างไร ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอในลำดับต่อไป

แนวคิดที่เกี่ยวกับพลวัตการเมืองการปกครองของไทยภายใต้ปัจจัยสำคัญ 4 ส่วน

พลวัต (Dynamic) หมายถึง การขับเคลื่อน การพัฒนาอย่างต่อเนื่องซึ่งผันแปรไปตามเงื่อนไขความต้องการของสังคมและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ (ธมกร ทญาประศาสน์, 2555 : 1)

อริสโตเติล (Aristotle) บิดาแห่งวิชารัฐศาสตร์ให้ความหมายไว้ว่า “การเมือง” หมายถึง “การใช้อำนาจหน้าที่เพื่อสาธารณประโยชน์” ส่วนเพลโต (Plato) นักปราชญ์กรีกให้ความหมายของการเมืองว่า “เป็นกิจกรรมที่แสวงหาความยุติธรรมและเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีของสังคม”

พลวัตการเมืองการปกครอง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทางการเมือง การปกครองอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากความผันแปรไปตามเงื่อนไขความต้องการของสังคม และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

พลวัตของการเมืองการปกครองไทยขึ้นอยู่กับส่วนประกอบของสังคมและการเมืองไทยคือ สถาบันพระมหากษัตริย์ ข้าราชการทหาร และพลเรือน ชนชั้นกลางในกรุงเทพและเมืองใหญ่ ซึ่งสามารถต่อรองได้ในระบบเศรษฐกิจแบบตลาดและประชาชนส่วนใหญ่ในชนบท ซึ่งเข้าถึงทรัพยากรได้ยากและไม่มีอำนาจต่อรองในระบบเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจขององค์ประกอบเหล่านี้ก่อให้เกิดพลวัตทางการเมืองตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันรวมทั้งก่อให้เกิดรัฐบาลและทำลายรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย หากไม่เข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจดังกล่าวนี้ ก็ไม่สามารถเข้าใจ “พลวัต” ของการเมืองไทยได้ เมื่อกล่าวโดยสรุปพลวัตของการเมืองไทยขึ้นอยู่กับส่วนประกอบของสังคมและการเมืองไทย หรือปัจจัยที่สำคัญ 4 ส่วน คือ

1. สถาบันพระมหากษัตริย์
2. ข้าราชการทหารและพลเรือน
3. ชนชั้นกลางในกรุงเทพและเมืองใหญ่
4. ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบท

พลวัตการเมืองการปกครองของไทยภายใต้การรัฐประหาร (ยุคมีตประชาธิปไตย)

หลังเหตุการณ์ปฏิวัติ พ.ศ. 2475 พลวัตการเมืองการปกครองของไทย ตกอยู่ภายใต้ อำนาจของกลุ่มก่อการรัฐประหารมากถึง 13 ครั้ง ถ้าเฉลี่ยอัตราการเกิดรัฐประหารในประเทศไทย นับจากเปลี่ยนระบอบการปกครองมาเป็นประชาธิปไตยนั้น (พ.ศ. 2475 - 2560) ประมาณ 6 ปีต่อการทำรัฐประหาร 1 ครั้ง นับว่ามีอัตราที่ถี่มากสำหรับประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่อาจจะด้วยวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นแบบเฉพาะของประเทศไทย ก็ทำให้ เหตุการณ์วิกฤตต่างๆ ผ่านไปได้ด้วยดี ด้วยความรักสงบ ความสามัคคีของประชาชนคนไทย ภายใต้พระบรมโพธิสมภารขององค์พระมหากษัตริย์ที่เป็นศูนย์รวมใจของไทยทั้งชาติ แม้จะมีผู้นำ ที่มาจากการรัฐประหาร ชัดกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีปรากฏการณ์ทางการเมืองเกิดขึ้นมากมายผ่านการกระทำรัฐประหารทั้ง 13 ครั้ง แต่ในทิวทัศน์ผู้เขียนจะขอเสนอ หรือจะขอกล่าวถึงเฉพาะบริบทความเป็นไปของการทำรัฐประหารใน 2 ครั้งสุดท้าย คือครั้งที่ 12 และครั้งที่ 13 เท่านั้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 (ครั้งที่ 12)

รัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2549 (<https://th.wikipedia.org>) เกิดขึ้นในวันที่ 19 กันยายน นำโดยพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน โดยโค่นล้ม พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีรักษาการ เพื่อยุติวิกฤตการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่ดำเนินมายาวนาน โดยกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและเครือข่ายชุมนุมประท้วง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งจบลงด้วยการกระทำรัฐประหาร โดยคณะก่อการได้ชี้แจงเหตุผลการก่อรัฐประหารมีสาระสำคัญ ได้แก่ การทุจริตผลประโยชน์ทับซ้อน การใช้อำนาจในทางมิชอบ การละเมิดจริยธรรม คุณธรรม ของผู้นำประเทศ การแทรกแซงระบบการตรวจสอบทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ ข้อผิดพลาดเชิงนโยบายที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิเสรีภาพและการบ่อนทำลายความสามัคคีของคนในชาติ พร้อมให้คำมั่นว่าจะฟื้นฟูรัฐบาลภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ภายในหนึ่งปีนับเป็นการก่อรัฐประหารเป็นครั้งแรกในรอบ 15 ปี รัฐประหารครั้งนี้เกิดขึ้นก่อนการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนต่อมา หลังจากที่มีการเลือกตั้งเดือนเมษายนถูกตัดสินให้เป็นโมฆะ ยกเลิกการเลือกตั้งในเดือนตุลาคม ยกเลิกรัฐธรรมนูญ สั่งยุบสภา สั่งห้ามการประท้วงและกิจกรรมทางการเมือง ยับยั้งและเซ็นเซอร์สื่อ ประกาศใช้กฎอัยการศึก และจับกุมสมาชิกคณะรัฐมนตรีหลายคนหลังรัฐประหาร คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราว โดยมี พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี และประกาศเลิกใช้กฎอัยการศึก ใน 41 จังหวัด แต่ยังคงไว้ 35 จังหวัด (มติชน, 27 มกราคม 2550) รัฐประหารดังกล่าวไม่มีการเสียเลือดเนื้อและไม่มีรายงานผู้ได้รับบาดเจ็บ ปฏิกริยาตอบรับจากนานาชาติมีตั้งแต่การวิพากษ์วิจารณ์ในหลายประเทศ เช่น ออสเตรเลีย การแสดงความความเป็นกลาง เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ไปจนถึงการแสดงความคิดเห็นอย่างสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือว่าประเทศไทยเป็นพันธมิตรนอกนาโต และกล่าวว่า การก่อรัฐประหารนั้น “ไม่มีเหตุผลที่ยอมรับได้” (Bangkok Post, 21 September 2006) เนื่องจากนานาชาติไม่สนับสนุนการทำรัฐประหารต่อรัฐบาลประชาธิปไตย

ขบวนการเหตุการณ์ก่อรัฐประหารพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน เปิดเผยภายหลังรัฐประหารว่าได้ใช้เวลาประมาณ 7 เดือนในการเตรียมการก่อรัฐประหาร โดยเริ่มวางแผนในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นที่มีการเปิดตัวพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย แต่เดิมพลเอก สนธิ บุญยรัตกลินเคยรับประกันว่าจะไม่มีการยึดอำนาจของฝ่ายทหาร พอเดือนกรกฎาคม แม่ทัพภาคที่ 3 ได้ให้สัมภาษณ์ว่าการเมืองไทยอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน และความเป็นผู้นำที่อ่อนแอ

ประเทศไทยมีระบอบประชาธิปไตยที่ไม่ถูกต้อง 16 กรกฎาคม นักเคลื่อนไหวประชาธิปไตยบางคนได้โพสต์จดหมายเปิดผนึกบนเว็บไซต์การเมืองว่า กองทัพและนายสนธิ ลิ้มทองกุลกำลังคบคิดในการวางแผนล้มล้างรัฐบาลทักษิณ และคืนอำนาจให้กับประชาชน 20 กรกฎาคม มีข่าวลือว่ากองทัพแบ่งแยกออกเป็นฝ่ายที่สนับสนุนและฝ่ายที่ต่อต้านนายกรัฐมนตรีประกอบกับมีรายงานเคลื่อนไหวของรถถังใกล้กับกรุงเทพมหานคร แต่ฝ่ายทหารกล่าวว่าเป็นการฝึกซ้อมตามกำหนดการ เมื่อต้นเดือนกันยายน ตำรวจไทยได้จับกุมนายทหารกองทัพบกจำนวน 5 นาย ซึ่งมีตำแหน่งในกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน หลังจากที่สามารถตรวจพบว่าหนึ่งในคณะนายทหารมีระเบิดซุกซ่อนอยู่ในรถ (The Nation, 30 September 2006) มีกระแสข่าวรถกลุ่มดังกล่าวเป้าหมายมุ่งหน้าไปยังที่พักของนายกรัฐมนตรีตามข้อกล่าวหา แต่ 3 ใน 5 ของผู้ที่ถูกจับกุมถูกปล่อยตัวหลังจากการก่อรัฐประหาร

ลำดับเหตุการณ์ บ่ายวันที่ 19 กันยายน มีคำสั่งจาก พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เรียกผู้นำทุกเหล่าทัพเข้าประชุมร่วมกับคณะรัฐมนตรีที่ทำเนียบรัฐบาล แต่ไม่มีผู้นำเหล่าทัพคนใดเข้าร่วม (เว้นเสียแต่ พล.ต.อ. โกวิท วัฒนะ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ) ทำให้มีกระแสข่าวสื่อการปฏิวัติรัฐประหารแพร่สะพัดไปทั่วทำเนียบรัฐบาล ช่วงพลบค่ำมีข่าวว่ากำลังทหารหน่วยรบพิเศษจากจังหวัดลพบุรี เคลื่อนกำลังเข้ากรุงเทพฯ เวลา 18.00 น. นายสมชาย มีเสน ผู้จัดการรายการวิทยุ F.M. 92.25 MHz นัดผู้ฟังรายการจำนวนหนึ่งเข้าพบ พล.อ.สนธิ ที่หน้ากองบัญชาการกองทัพบกเพื่อขอให้ทหารให้ความคุ้มครองกลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่จะชุมนุมขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณ วันพรุ่งนี้ประมาณ 21.00 น. กำลังทหารจากพลร่มป่าหวาย หน่วยสงครามพิเศษลพบุรี เข้ามาประจำการที่กองบัญชาการกองทัพบกเวลา 22.00 น. ขบวนรถถังเคลื่อนเข้าคูเมืองที่สะพานมัฆวานรังสรรค์และถนนราชดำเนิน ต่อมาทหารจำนวนมากออกมาตั้งกำลังตามถนนสำคัญต่าง ๆ โดยมีทหารแต่งกายลายพรางเต็มยศเป็นผู้ควบคุมกำลังจนกระทั่งเวลา 22.45น. โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยออกอากาศทางสถานีทุกช่อง ขึ้นคำประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พร้อมขอภัยในความไม่สะดวก จากนั้น พล.ต.ประพาศ ศกุนตนาถ อดีตโฆษก ททบ.5 ได้อ่านแถลงการณ์คณะปฏิรูปการปกครองฯ ที่แสดงไว้ในหน้าจอก่อนหน้านี้นี้ซ้ำถึงสองครั้งเกือบเที่ยงคืน ผู้บัญชาทหารทุกเหล่าทัพเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต (Thai PM, BBC.)

การกะเวลาการก่อรัฐประหารพลเอกสนธิ ได้ให้สัมภาษณ์ภายหลังครั้งหนึ่งว่า เดิมการก่อรัฐประหารถูกวางแผนให้ดำเนินการเมื่อวันที่ 20 กันยายน เพื่อให้ตรงกับการเดินทางของคณะรัฐมนตรีที่นำโดย พล.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ซึ่งขณะนั้นกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในนิวยอร์ก และกล่าวอีกว่า ครั้งหนึ่ง พล.ต.ท. ทักษิณ ได้ถามพลเอกสนธิว่า “คุณจะปฏิวัติผมหรือเปล่า” ซึ่งพลเอกสนธิก็ตอบว่า “ใช่” ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องเผชิญกับแถลงการณ์ต่อสาธารณะซึ่งเขาปฏิเสธว่ากองทัพจะก่อการรัฐประหารสำนักข่าว ยังได้มีข้อสังเกตถึงการกะเวลาของการก่อรัฐประหาร โดยมีหลายกรณีที่เกี่ยวข้อกับเลข 9 ซึ่งเป็นเลขมงคลอย่างยิ่งตามความเชื่อ การก่อรัฐประหารครั้งนี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 19 เดือน 9 ปีพุทธศักราช 2549 (The Nation, 27 October 2006) หัวหน้าคณะรัฐประหาร พลเอก สนธิ บุญยรัตกลินได้ประกาศต่อสาธารณชนหลังจากการก่อรัฐประหาร

ปฏิบัติการของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายคณะรัฐประหาร พล.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ออกแถลงการณ์สถานการณ์ฉุกเฉินในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผ่านดาวเทียมจากประเทศสหรัฐอเมริกา เผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี แต่เมื่ออ่านแถลงการณ์ได้ 3 ฉบับ ก็มีกำลังทหารพร้อมอาวุธกลุ่มหนึ่งบุกเข้าไปยังสถานี พร้อมออกคำสั่งให้หยุดการแพร่ภาพโดยทันที เป็นผลให้เจ้าหน้าที่สถานีต้องตัดสัญญาณการแถลงข่าวลงทันทีจากนั้น พล.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ปรับกำหนดการที่จะขึ้นแถลงต่อสมาชิกใหญ่แห่งสหประชาชาติ แต่แล้วก็ยกเลิก จากนั้นจึงขึ้นเครื่องบินเที่ยวพิเศษ เดินทางออกจากนิวยอร์ก ไปกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เมื่อเวลา 16.00 น. วันที่ 20 กันยายน ตามเวลาในประเทศไทย มีข่าวว่าอดีตรัฐมนตรีในรัฐบาลของ พล.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กำลังเดินทางไปสมทบกันที่ประเทศสิงคโปร์ เพื่อหารือในการตั้ง ครม. พลัดถิ่น โดยจะขอให้สหประชาชาติให้การรับรองในที่ประชุมแกนนำ คปค. เมื่อวันที่ 23 กันยายน ในที่ประชุมได้กล่าวถึงการติดต่อจาก พล.ต.ท. ทักษิณ จากประเทศอังกฤษว่า ตนพร้อมจะยุติการเคลื่อนไหวทางการเมืองในทุกกรณี และได้แจ้งให้รัฐมนตรีและสมาชิกพรรคไทยรักไทยทุกคนรับทราบ พร้อมจะปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองฯ ทุกประการ (ไทยโพสต์, 24 กันยายน 2549) เมื่อมีการตั้งนายกรัฐมนตรีคนใหม่เรียบร้อยแล้วก็จะเดินทางกลับประเทศไทย

ปฏิบัติการของประชาชน สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ เปิดเผยผลสำรวจเรื่อง “ความคิดเชิงประเมินผลของประชาชนต่อสังคมไทยและคุณลักษณะของ

นายกรัฐมนตรีคนใหม่ที่ประชาชนต้องการ : กรณีศึกษาประชาชนทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล” โดยสอบถามประชาชนจำนวน 1,550 คน (มติชน, 25 กันยายน พ.ศ. 2549) พบว่า

- ร้อยละ 92.1 รู้สึกว่าอาหารเป็นที่พึ่งได้
- ร้อยละ 89.1 รู้สึกปลอดภัย
- ร้อยละ 87 รู้สึกทหารเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง
- ร้อยละ 82.6 รู้สึกอบอุ่น
- ร้อยละ 24.9 รู้สึกกังวล
- ร้อยละ 20.5 รู้สึกไม่สะดวก
- ร้อยละ 19.7 รู้สึกตกใจ
- ร้อยละ 7.6 รู้สึกไม่ชอบ
- ร้อยละ 6.5 รู้สึกกลัว

ปฏิภิกิริยาของนานาชาติ ในส่วนของนานาชาติได้มีการแถลงข่าวแสดงความเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ในหลายด้านจากทางรัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศของแต่ละแห่ง รวมถึงนิตยสารได้มีการวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์เป็นอย่างสูง โดยส่วนรวมจะวิตกกังวลกับเหตุการณ์รัฐประหาร ซึ่งไม่สอดคล้องกับประชาธิปไตยที่ควรจะเป็น รวมถึงหลายประเทศให้ความเห็นว่าหวังอยากเห็นเหตุการณ์ปฏิวัติผ่านไปโดยเร็ว ปฏิภิกิริยาของนานาชาติต่อรัฐประหารในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นไปในด้านลบ รัฐบาลสหรัฐากล่าวว่า “ไม่มีเหตุผลที่ยอมรับได้สำหรับ การรัฐประหารในไทยหรือที่ใดก็ตาม ทางสหรัฐมีความผิดหวังเป็นอย่างยิ่ง” และกล่าวว่ารัฐบาลต้องรีบจัดการเลือกตั้งให้เร็วกว่า 1 ปีตามที่ คปค. ได้กำหนด รัฐบาลสหรัฐฯ ได้ตัดเงินช่วยเหลือด้านการทหาร และด้านการรักษาสันติภาพแก่ไทยเป็นจำนวน 24 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 900 ล้านบาท) และพร้อมทั้งจะกำหนดมาตรการลงโทษเพิ่มเติม (The Nation, 29 September 2006)

ด้านเลขาธิการสหประชาชาติ นายโคฟี อันนัน ระบุว่า ไม่สนับสนุนให้เกิดการรัฐประหาร และอยากให้กลับคืนสู่ระบบประชาธิปไตยโดยเร็วที่สุด โดยกล่าวว่า “ในสหภาพแอฟริกา เราจะไม่สนับสนุนผู้ที่ก้าวขึ้นสู่อำนาจด้วยกระบอบกบฏ” คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ กล่าวว่า การรัฐประหารเป็นการฝ่าฝืนข้อตกลงด้านสิทธิมนุษยชน และเร่งเร็ว

ให้ทหารเครพตอสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้นมาใหม่(The Bangkok Post, 25 September 2006) ปฏิบัติการของนานาชาติก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์มากมายทั้งจากกลุ่มผู้สนับสนุนทหาร และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการก่อรัฐประหารในครั้งนี้

รัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 (ครั้งที่ 13)

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้า คณะโค่นล้มนายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล รัฐบาลรักษาการรัฐประหารดังกล่าว เกิดขึ้นหลังวิกฤตการณ์การเมือง ซึ่งเริ่มเมื่อเดือน ตุลาคม 2556 เพื่อคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ฯ และอิทธิพลของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ โดยก่อนการรัฐประหาร 2 วัน พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่วันที่ 03.00 น. กองทัพบก ตั้งกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (กอ.รส.) และให้ยกเลิกศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (ศอ.รส.) ที่รัฐบาลยิ่งลักษณ์ตั้งขึ้น กอ.รส. ใช้วิธีการปิดควบคุมสื่อ ตรวจสอบพิจารณา เนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต และจัดประชุมเพื่อหาทางออกวิกฤตการณ์การเมืองของประเทศ แต่การประชุมไม่เป็นผล จึงเป็นข้ออ้างรัฐประหารครั้งนี้หลังรัฐประหาร มีประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สิ้นสุดลงยกเว้นหมวด 2 คณะรัฐมนตรีรักษาการหมดอำนาจ ตลอดจนให้ยุบวุฒิสภา จนเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2557 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งให้มีสถานะนิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา วันที่ 21 สิงหาคม 2557 สภาฯ มีมติเลือกพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรี (<https://th.wikipedia.org>) การก่อการรัฐประหารในประเทศไทยในครั้งนี้ ถูกโต้ตอบจากนานาชาติอย่างหนักเนื่องจากประเทศไทยเพิ่งมีการก่อรัฐประหารเมื่อ พ.ศ. 2549 ซึ่งถือว่าถี่มาสำหรับประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงนำมาซึ่งการไม่ยอมรับจากนานาชาติประเทศทั้งด้านความสัมพันธ์ทางการทูต ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และอื่นๆ

ขบวนการเหตุการณ์เกิดรัฐประหาร ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2554 นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรและพรรคเพื่อไทยชนะการเลือกตั้ง และตั้งรัฐบาลใหม่โดยมีนางสาวยิ่งลักษณ์เป็นนายกรัฐมนตรี มีการประท้วงต่อต้านรัฐบาล นำโดยนายสุ

เทพ เทือกสุบรรณ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ภายหลังจากการตั้งคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) วัตถุประสงค์เพื่อตั้ง “สภาประชาชน” ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งเพื่อดูแลการปฏิรูปการเมือง ฝ่ายกลุ่มนิคมรัฐบาล รวมทั้งแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) จัดชุมนุมเช่นกัน สถานการณ์มีความรุนแรงเกิดขึ้นเป็นระยะๆ มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก(The Voice of Russia. 2014-02-18.)

ต่อมาเมื่อรัฐบาลยิ่งลักษณ์ยุบสภาผู้แทนราษฎรและกำหนดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไปในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557แต่การเลือกตั้งไม่เสร็จสมบูรณ์เพราะถูกผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลขัดขวาง ศาลรัฐธรรมนูญเพิกถอนการเลือกตั้งในวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2557 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยเป็นเอกฉันท์ให้ยิ่งลักษณ์และรัฐมนตรีที่มีมติย้ายข้าราชการระดับสูงซึ่งเป็นที่โต้เถียงใน พ.ศ. 2554 รัฐมนตรีที่เหลืออยู่เลือกนายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นรักษาการนายกรัฐมนตรีแทน (Bangkok Post. 2014-05-07) แต่ว่าการชุมนุมประท้วงของทั้ง 2 ฝ่ายก็ยังคงดำเนินต่อไปโดยไม่มีทีท่าว่าจะยุติ

ลำดับเหตุการณ์รัฐประหาร 20 พฤษภาคม 2557 เวลา 03.30 น. พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีคำสั่งให้กำลังทหารพร้อมอาวุธ เข้าควบคุมสถานีโทรทัศน์ต่างๆ ทั้งภาคพื้นดินและผ่านดาวเทียมหลายช่อง ขอให้เชื่อมสัญญาณออกอากาศจากสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ต่อมา เวลา 06.30 น. ได้ออกประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ทางโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย จัดตั้งกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย หรือ กอ.รส. และออกคำสั่ง 12 ฉบับ แต่มีการยกเลิก 1 ฉบับ (สำนักข่าวแห่งชาติ, 15 มิถุนายน 2557)

21 พฤษภาคม 2557 ซึ่งยังมีการประท้วงชุมนุมอยู่ กอ.รส. ตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจตรวจพิจารณาอินเทอร์เน็ตและสั่งให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตรายงานต่อ กอ.รส. เพื่อควบคุมเนื้อหาออนไลน์ป้ายวันนั้น มีประกาศ กอ.รส. ฉบับที่ 6/2557 เรียกตัวแทนจาก 7 ฝ่ายเข้าร่วมประชุมที่สโมสรกองทัพบก ถนนวิภาวดีรังสิต การประชุมเป็นไปอย่างเคร่งเครียด จนต้องยุติการประชุม เพื่อมาประชุมกันใหม่ในวันรุ่งขึ้น เวลา 14.00 น. เพื่อหาทางออกของประเทศร่วมกัน ในประชุมร่วม 7 ฝ่าย ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เพื่อหาทางออกของประเทศเป็นครั้งที่ 2 มีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นประธานในที่ประชุม โดยเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายได้เสนอแนวทางที่

เห็นว่าเป็นทางออกที่ดีที่สุดของประเทศ ผ่านไปสองชั่วโมงก็ไม่มีข้อยุติ ต่อมานายสุเทพ เทือกสุบรรณ กับนายจตุพร พรหมพันธุ์ แยกไปหาหรือเป็นการส่วนตัว ขณะที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ก็ได้หารือกับผู้บัญชาการเหล่าทัพไปพร้อมๆ กัน เมื่อกลับมาพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้สอบถามนายชัยเกษม นิติสิริ หัวหน้าตัวแทนฝ่ายรัฐบาลว่า รัฐบาลยืนยันไม่ลาออก ทั้งรายบุคคลและทั้งคณะใช่หรือไม่ ซึ่งนายชัยเกษมระบุว่า นาทีนี้ไม่ลาออก และต้องการดำเนินการต่อจนกว่าจะครบวาระตามกฎหมาย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงตอบกลับว่าจะยึดอำนาจการปกครองด้วยประโยคที่ว่า “หากเป็นแบบนี้ ผมขอโทษด้วยนะที่ต้องยึดอำนาจ” และสั่งจับกุมสมาชิกคณะรัฐมนตรี รวมทั้งแกนนำ กปปส. นปช. พรรคการเมืองที่เข้าร่วมเจรจา และนำไปกักขังที่กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ จนเวลา 16.30 น. พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงประกาศตั้ง “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ” (คสช.) ยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการ รวมถึงให้กองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (กอ.รส.) หมดอำนาจ แต่คำสั่งต่างๆ ยังมีผลต่อเนื่องอยู่ คสช. ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติกฤษฎีกาศึกษาทั่วราชอาณาจักร ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ล้มสลายลง ยกเว้นหมวด 2 พระมหากษัตริย์

26 พฤษภาคม 2557 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ขึ้นเป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ 22 กรกฎาคม 2557 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มีผลใช้บังคับ 31 กรกฎาคม 2557 มีการแต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดแรก และมีพิธีเปิดในวันที่ 7 สิงหาคม 25 สิงหาคม 2557 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี(<http://www.thairath.co.th>) ต่อมา 6 ตุลาคม 2557 มีการแต่งตั้งสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ

ผลกระทบหลังการรัฐประหาร จุดผ่านแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านบางจุดยังคงปิดหลังการรัฐประหาร 27 พฤษภาคม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาแถลงว่า นักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้าประเทศลดลงร้อยละ 20 เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน สมาคมการท่องเที่ยวเอเชียแปซิฟิกเปิดเผยว่านับแต่รัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ยอดจองตั๋วเครื่องบินโดยสารมายังประเทศไทยตกลงไปเฉลี่ยวันละกว่า 5,000 ที่นั่ง โดยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่นิยมจองตั๋วล่วงหน้าระยะสั้น ทำให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยคาดการณ์

จำนวนนักท่องเที่ยวที่จะมาเดินทางมายังประเทศไทยว่าจะต่ำสุดในรอบ 5 ปี (<http://www.nationmultimedia.com>)

ด้านสหภาพยุโรปจะชะลอการลงนามความตกลงความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือ และเรียกร้องให้กองทัพไทยฟื้นฟูระบบประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้ง และยังเรียกร้องให้ปล่อยตัวผู้ถูกกักขังการเมืองและยุติการตรวจพิจารณา วันที่ 20 มิถุนายน กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกาออกแถลงรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ (TIP) ประจำปี 2557 ซึ่งประเทศไทย ถูกปรับลดระดับลงไปอยู่ระดับ 3 (Tier 3) ซึ่งเป็นระดับต่ำสุด โดยให้เหตุผลว่า ประเทศไทยไม่ยอมปฏิบัติตามมาตรฐานการจัดการกับปัญหาการค้ามนุษย์ตลอด 4 ปีที่ผ่านมา (<http://www.thairath.co.th>)

27 มิถุนายน มีการฝึกแผนซ้อมรบทางทะเล ชื่อ “แปซิฟิกริม” โดยมี 23 ประเทศ เข้าร่วม ยกเว้นประเทศไทย ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นการระงับความร่วมมือชั่วคราวจากรัฐประหารและในรายงานเสรีภาพในโลกของฟ्रीดอมเฮาส์ จัดให้สถานภาพของประเทศไทยเสื่อมลงจาก “เสรีบางส่วน” เป็น “ไม่เสรี” เนื่องจากการทำรัฐประหาร ซึ่งเลิกรัฐธรรมนูญปี 2550 และกำหนดข้อห้ามการพูดและการชุมนุมอย่างรุนแรง (ไทยรัฐ. 2014-06-28.)

วิเคราะห์การก้าวเดินของพลวัตการเมืองการปกครองของไทยในยุคหลังรัฐประหาร

จากการทำรัฐประหาร 2 ครั้งล่าสุดในประเทศไทย ในมุมมองของผู้เขียนพบว่า ในสภาพความเป็นจริงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ก่อนการรัฐประหาร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังที่รัฐประหารไปแล้วนั้น มีฐานความคิดของสังคมไทยที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จาก การเกิดขึ้นของการแสดงสัญลักษณ์ทางการเมืองผ่านเรื่องราวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผ่านสื่อ ผ่านการเรียกขานตนเอง เช่น สื่อเหลือง สื่อแดง ฝ่ายนทพหิต หรือฝ่ายรากหญ้า เป็นต้น แต่ในที่นี้ผู้เขียนจะขอนำเสนอในเรื่องที่เกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยที่รัฐบาลที่มาจากกา

รัฐประหารได้ดำเนินการไปหลังจากเกิดเหตุรัฐประหารใน 2 ครั้งสุดท้ายนี้ว่า มีหรือไม่ว่า มีหรือไม่ว่าอะไร ซึ่งผู้เขียนขอสรุปเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้

จุดเด่นที่รัฐบาลหลังรัฐประหารทำแล้วโดดเด่น ได้แก่

1. รัฐบาลทหาร สามารถหยุดความขัดแย้ง การทะเลาะเบาะแว้งของคนในชาติได้อย่างรวดเร็ว อาจเนื่องเพราะรัฐบาลที่ทำการรัฐประหารนั้นในทุกครั้งคือฝ่ายทหารเป็นผู้ทำการรัฐประหารเสียเอง อำนาจต่างๆ จึงตกอยู่กับฝ่ายทหารที่เป็นรัฐบาล
2. รัฐบาลทหาร มีอำนาจเด็ดขาดที่จะสั่งการในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอำนาจการบริหารประเทศ ซึ่งฝ่ายทหารเป็นฝ่ายกุมอำนาจไว้อย่างเบ็ดเสร็จ ไม่มีฝ่ายค้านตรวจสอบ สามารถสั่งการไปยังฝ่ายปฏิบัติของหน่วยงานราชการได้อย่างรวดเร็ว ทันใจและส่งผลถึงประชาชนโดยตรง
3. ในบางครั้งที่หลังรัฐประหารเสร็จสิ้นใหม่ๆ ประชาชนบางฝ่ายที่สนับสนุนหรือประชาชนทั่วไปที่เบื่อหน่ายกับความขัดแย้งทางการเมืองที่มีต่อเนื่องมานานจะให้การยอมรับและชื่นชมในการทำรัฐประหาร ขณะที่ฝ่ายต่อต้านการทำรัฐประหารเองในบางครั้งก็เบื่อหน่ายความขัดแย้งเช่นกันในที่สุดปล่อยให้การรัฐประหารดูเหมือนไม่มีการต่อต้านเสียเลยหรือการต่อต้านนั้นมีน้อย สุดท้ายการทำรัฐประหารดูเหมือนเป็นสิ่งที่ดีและถูกต้องเป็นที่ยอมรับได้
4. หลังรัฐประหารเสร็จในสองครั้งที่กล่าวถึงนี้ แม้แต่ระบบเศรษฐกิจของไทยยังขนานรับการต่อการทำรัฐประหาร จะเห็นได้จากการที่มีการซื้อขายหุ้นกันในตลาดหลักทรัพย์พุ่งสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งที่ในทั่วโลกต่างพากันไม่ยอมรับในการทำรัฐประหาร
5. การใช้ มาตรา 44 ป้องทุจริตโปรเจกต์รัฐ คุมเข้มมรดกโพทางคู่ 7 โครงการตลอดถึงนโยบายการป้องกันและปราบปรามการทุจริตขององค์กรรัฐระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ที่ดูจะสามารถจัดการได้อย่างเด็ดขาดและทุกระดับไม่มีการละเว้น
6. การจัดระเบียบสังคม โดยเฉพาะเกี่ยวกับการจัดระเบียบทางเท้า ที่รัฐบาลลุยแก้ปัญหาผู้ค้าบนทางเท้าทั่วกรุงเทพฯ ผ่านไปเกือบ 2 ปี นับจากมีคำสั่งจากนายกรัฐมนตรี ให้กทม.เร่งทวงคืนทางเท้า หลังหาบเร่แผงลอยตั้งระเกะระกะเคลื่อนเมือง โดยเฉพาะใกล้แหล่งชุมชนและย่านการค้าซึ่งปรากฏว่าได้ผลอย่างดีมาก อย่างที่รัฐบาลอื่นๆไม่สามารถบริหารจัดการให้เบ็ดเสร็จเด็ดขาดได้
7. การปฏิรูประบบราชการหลายหน่วยงาน เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการตามหน้าที่ ตลอดถึงการขับเคลื่อนนโยบายภารกิจสำคัญเพื่อแก้ปัญหา

ความเดือดร้อนของประชาชน ตลอดถึงอำนาจความสะดวกในการบริการประชาชน กำจัดการ
วังเต้น โยกย้ายข้าราชการ ให้โปร่งใสปราศจากการเรียกรับเงิน เช่น ปฏิรูปตำรวจ เป็นต้น

จุดด้อยที่รัฐบาลหลังรัฐประหารทำแล้วไม่เป็นที่ยอมรับได้แก่

1. รัฐบาลทหารที่ดูเหมือนจะสามารถหยุดความขัดแย้ง การทะเลาะเบาะแว้ง
ของคนในชาติได้อย่างรวดเร็วก็จริง แต่นั่นอาจเนื่องเพราะรัฐบาลที่ทำการรัฐประหารนั้นในทุกครั้ง
คือฝ่ายทหารเป็นผู้ทำการรัฐประหารเสียเอง อำนาจต่างๆจึงตกอยู่กับฝ่ายทหารที่เป็นรัฐบาล แต่
ความเป็นจริงกลับทวีความขัดแย้งขึ้นซ้ำอีกในรอบใหม่ จะเห็นได้จากการที่เกิดรัฐประหารเมื่อ 19
กันยายน 2549 แล้ว ยิ่งเกิดความขัดแย้งรุนแรงขึ้นมาใหม่หลังการเลือกตั้งผ่านพ้นไปได้ไม่นาน
แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการเข้ามาแก้ไขความขัดแย้ง แต่กลับเป็นการสร้างความขัดแย้ง
ขึ้นมาใหม่ด้วยซ้ำ ซึ่งอาจจะเห็นได้จากการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างฝ่ายต่อต้านการ
รัฐประหารและฝ่ายสนับสนุนการทำรัฐประหารที่ถูกรับการดำเนินการจากรัฐบาลทหารที่แตกต่างกัน
อย่างสิ้นเชิง

2. รัฐบาลทหารมีอำนาจเด็ดขาดที่จะสั่งการในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอำนาจการ
บริหารประเทศ ซึ่งฝ่ายทหารเป็นฝ่ายกุมอำนาจไว้อย่างเบ็ดเสร็จ ไม่มีฝ่ายค้านตรวจสอบ สามารถ
สั่งการไปยังฝ่ายปฏิบัติของหน่วยงานราชการได้อย่างรวดเร็ว ทันใจและส่งผลถึงประชาชนโดยตรง
แต่สิ่งที่รัฐบาลที่มาจากฝ่ายทหารนั้นยังด้อยต่อการบริหารประเทศซึ่งต้องใช้ศาสตร์ในหลายมิติเข้า
มาใช้ในการบริหารประเทศ แต่ความเป็นจริงแล้วทหารกลับเข้าไปทำการควบคุมการบริหารใน
แทบทุกกระทรวงเสียเอง เมื่อทหารเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านซึ่งไม่เชี่ยวชาญในการบริหาร
ประเทศ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหลังรัฐบาลทหารที่มาจากการทำ
รัฐประหาร เศรษฐกิจของประเทศจะซบเซาและเสียโอกาสในเกือบทุกครั้ง

3. ในบางครั้งที่หลังรัฐประหารเสร็จสิ้นใหม่ๆ ดูเหมือนไม่มีการต่อต้านเสียเลย
หรือการต่อต้านนั้นมีน้อย สุดท้ายการทำรัฐประหารจึงดูเหมือนเป็นสิ่งที่ดีและถูกต้อง เป็นที่
ยอมรับได้แต่ความเป็นจริงแล้วในบางครั้งหรือคนบางกลุ่มอาจถูกจำกัดสิทธิในการแสดงออก เช่น
สื่อห้ามเสนอข่าวด้านลบของรัฐบาล ห้ามการชุมนุมต่อต้าน หรือใช้กฎหมายที่เด็ดขาดมาจัดการ
กับคนที่เห็นต่าง เป็นต้น แล้วสร้างความกดดันให้เกิดขึ้นกับผู้คนในประเทศ เพียงแต่รอวันที่
ระเบิดเท่านั้นเอง

4. รัฐบาลที่มาจากรัฐประหารไม่ค่อยเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของประชาชนมากเท่าใดนัก อาจเพราะไม่จำเป็นต้องอาศัยคะแนนจากประชาชนเมื่อมีการเลือกตั้ง จึงไม่สนใจที่จะรับฟังเสียงของประชาชน

5. การเกิดรัฐประหารทุกครั้งทำให้ประเทศไทยหยุดและก้าวถอยหลังลงทุกครั้ง เพราะไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมโลกโดยเฉพาะฝ่ายประชาธิปไตย จึงถูกตัดขาดจากการเชื่อมสัมพันธ์ หรือร่วมค้าขายกับไทย ดังจะเห็นได้จากจากรัฐประหารทั้งสองครั้งสุดท้ายนี้ว่าประเทศไทยไม่ได้รับการยอมรับจากนานาอารยประเทศเลย ส่งผลต่อการขาดโอกาสในการพัฒนาประเทศในภาพรวม

6. นโยบายการพัฒนาประเทศไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนส่วนใหญ่ เพราะไม่เชื่อมั่นรัฐบาลที่มาจากจากรัฐประหาร เนื่องจากยากต่อการตรวจสอบและการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนก็น้อย เพราะประชาชนส่วนใหญ่เคยชินกับระบอบการปกครองประชาธิปไตย ที่ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจหลายอย่างๆ ประชาชนถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการตามแบบฉบับของระบอบการปกครองเผด็จการ ทำให้เกิดการต่อต้านเชิงสามัญสำนึกต่อรัฐบาลที่มาจากรัฐประหาร

7. นโยบายการปฏิรูบบางประการมีความล่าช้า ไม่ทันสมัย เพราะรัฐบาลที่มาจากจากรัฐประหารจะเน้นการควบคุม ดูแล ปกครอง มากกว่าการปฏิรูปเชิงพัฒนาก้าวไปข้างหน้าตามสมัยโลกาภิวัตน์ เช่นนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ที่นำระบบเดิมกลับมาใช้อีก ให้เกิดการต่อต้านและกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักว่าการศึกษาของไทยกำลังถอยหลังเข้าคลองหรือไม่

บทสรุป

จากการทำรัฐประหาร 2 ครั้งล่าสุดในประเทศไทย ในมุมมองของผู้เขียนพบว่า ในสภาพความเป็นจริงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ก่อนการรัฐประหาร ผู้เขียนจึงขอเสนอในเรื่องที่เกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยที่รัฐบาลที่มาจากจากรัฐประหารได้ดำเนินการไปหลังจากเกิดเหตุรัฐประหารใน 2 ครั้งสุดท้ายนี้ข้อสรุปเป็นจุดเด่น ได้แก่ รัฐบาลทหารสามารถหยุดความขัดแย้งได้อย่างรวดเร็ว รัฐบาลทหารมีอำนาจเด็ดขาดที่จะสั่งการในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอำนาจการบริหารประเทศ ระบบเศรษฐกิจของไทยยังขานรับการต่อการทำรัฐประหาร การใช้อำนาจพิเศษตามมาตรา 44 ทำให้เกิดการพัฒนาเชิงนโยบายและภาคปฏิบัติอย่างรวดเร็วและเห็นผล ตลอดถึง

สามารถแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชนโดยส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับประเด็นข้อโต้แย้งของรัฐบาลที่มาจากรัฐประหาร ได้แก่ รัฐบาลทหารที่ดูเหมือนจะสามารถหยุดความขัดแย้งก็จริงแต่กลับสร้างความขัดแย้งรุนแรงรอบใหม่ขึ้นมาอีก รัฐบาลทหารไม่เชี่ยวชาญในการบริหารประเทศ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง จึงทำให้ประเทศซบเซาและเสียโอกาสในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจำกัดสิทธิเสรีภาพนั่นคือการได้สร้างความกดดันรอบใหม่ให้ผู้คน รัฐบาลทหารไม่สนใจที่จะรับฟังเสียงและความเดือดร้อนของประชาชน การทำรัฐประหารทุกครั้งทำให้ประเทศก้าวถอยหลังเสียโอกาสในสายตาชาวโลกนโยบายการพัฒนาประเทศไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนส่วนใหญ่ ไม่เชื่อมั่นรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร เนื่องจากยากต่อการตรวจสอบและการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนน้อยเพราะประชาชนถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการตามแบบฉบับของระบอบการปกครองเผด็จการตลอดทั้งนโยบายการปฏิรูปบางประการมีความล้าหลังไม่ทันสมัย เพราะรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารจะเน้นการควบคุม ดูแล สั่งบังคับมากกว่าการปฏิรูปเชิงพัฒนาเพื่อก้าวตามยุคโลกาภิวัตน์

ดังนั้น พลวัตของการเมืองไทยแม้ในยามเกิดรัฐประหารจะก้าวต่อไปอย่างไร เพื่อให้การเมืองไทยมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพที่จะสร้างความมั่นคงและความอยู่ดีกินดีให้คนไทยทั้งชาติได้ รัฐบาลและประชาชนควรทำอย่างไร ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมประเทศชาติโดยส่วนรวมจึงเป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะข้าราชการทหารที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเมืองการปกครองของไทยในยุคมีดของประชาธิปไตย หรือในภาวะเกิดการรัฐประหาร ความคาดหวังของประชาชนต่อการแก้ไขวิกฤตทางการเมืองของทหารนั้นย่อมมีมากหลังการรัฐประหาร แต่หากบริหารประเทศให้ประชาชนกินดีอยู่ดี มีความสงบสุขก็ย่อมเกิดการยอมรับที่ดีจากประชาชน หากตรงกันข้ามความวุ่นวายในประเทศก็เป็นสิ่งที่รัฐบาลยุคนี้ต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะโดยปกติวิสัยของประชาชนคนไทยจะรักสงบแม้ในยามรัฐประหารก็ปรารถนาความสงบสุข และคาดหวังต่อให้เกิดการพัฒนาของประเทศอย่างต่อเนื่อง จนอาจจะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยโดยเฉพาะคือการยอมรับให้รัฐบาลบริหารประเทศ แม้จะเป็นรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร ตามที่นักรัฐศาสตร์ได้ตั้งข้อสังเกตเอาไว้

เอกสารอ้างอิง

- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2543). รัฐศาสตร์ ทฤษฎีความคิด ปัญหาสำคัญและแนวศึกษาวิเคราะห์
ทางการเมือง. กรุงเทพฯ : จัดพิมพ์โดยสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิต้า ครั้งที่ 4 :
ธมกร ทยาประศาสน์ (2555). พลวัตการเมืองการปกครองของไทย.อุบลราชธานี : อุบลกิจออฟ
เซทการพิมพ์.พิมพ์ครั้งที่ 1
- สนุก สิงห์มาตร และ สัญญา เคนาภูมิ. (2558). ประชาธิปไตยกินได้ : ของจริงหรือแค่วาทกรรม
การเมือง. วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2(4) เดือน กุมภาพันธ์. 2558.
- อมร รักษาสัตย์ และคณะ. (2543). ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน : คู่มือการ
เรียนการสอนการเผยแพร่และการมีส่วนร่วมสำหรับครูอาจารย์และผู้นำชุมชน.
กรุงเทพมหานคร : สมาคมรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน.
- สำนักข่าวแห่งชาติ. (2557). กองทัพบกประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก ฉบับที่
2/2557,15 มิถุนายน 2557.
- ไชรหัส! แผนอุ้มเศรษฐกิจหลังรัฐประหาร 49 VS 57 ยุคไหนรุกฆาตกว่ากัน?.ไทยรัฐออนไลน์. 27
พ.ค. 2557. สืบค้นเมื่อ 29 พ.ค. 2557.
- ศาลทหารให้ประกัน 'จาตุรนต์' เจอแจ้งผิดพ.ร.บ.คอมพ์เพิ่มรวม 3 ข้อหาโทษ14 ปี. มติชน.
2014-06-20. สืบค้นเมื่อ 2014-06-27.
- ยูเครนยิ้มร่าเช่นจูบอียู-จีนซ้อมรบมะกันเว้นไทย". ไทยรัฐ. 2014-06-28. สืบค้นเมื่อ 2014-06-
30.
- ตีเคย์ 1 ส.ค.ยกเลิก 'เมล์-รถไฟฟรี' จำกัดสิทธิเฉพาะกลุ่ม". ไทยรัฐ. 2015-01-28.
สืบค้นเมื่อ 2015-02-07.
- Death toll in Thai anti-gov't protests reaches four, dozens injured".The Voice of
Russia.2014-02-18. สืบค้นเมื่อ 2014-05-23.
- Outspoken journalist PravitRojanaphruk turned himself in to coup
makersPrachatai. 2014-05-25. สืบค้นเมื่อ 2014-05-25.

Yingluck removed, Niwatthamrong acting PM". **Bangkok Post**. 2014-05-07.

สืบค้นเมื่อ 2014-05-07.

WassanaNanuam (2014-05-23). "Yingluck brought to 'safe house'". **Bangkok Post**.

สืบค้นเมื่อ 2014-05-24.

<https://th.wikipedia.org> สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2559.

<http://kpi2.kpi.ac.th> สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2559.

<http://www.thairath.co.th> สืบค้นเมื่อ 14 กันยายน 2559.

<http://www.bangkokpost.com> สืบค้นเมื่อ 14 กันยายน 2559.

<http://www.innnews.co.th> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2559.

<http://www.nationmultimedia.com> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2559.

<https://www.theguardian.com> สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2559.

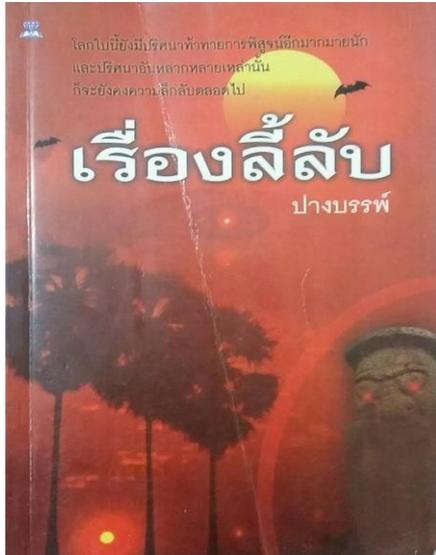
<https://www.wsj.com> สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2559.

เรื่องลึกลับ

Mystery

พิกุล มีมานะ¹ และ วัฒนชัย ศิริญาณ²

Pikul Meemana and Wattanachai Siriyan

หนังสือ : เรื่องลึกลับ

ผู้เขียน : ปางบรรพ์

ปีที่พิมพ์ : 2547

ที่พิมพ์ : ศักดิ์ชัยการพิมพ์

---

¹ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Email: chokooon@gmail.com

² สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี Email: watwatna19@gmail.com

บทนำ

ความลึกลับ ยังคงเป็นที่ชวนให้ผู้คนโดยทั่วไปเกิดความกังขาอยู่ตลอดทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าจะผ่านมานานแสนนาน หรือไม่ว่าความเจริญรุ่งเรืองของเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของผู้คนมากมายเพียงใดก็ตาม ความพิศวงในเรื่องบางเรื่องที่เป็นความลึกลับที่เหนือกฎเกณฑ์ธรรมดาที่ผู้คนทั่วไปจะสามารถสัมผัสได้ยังคงมีและเกิดขึ้นให้เห็นอยู่ไม่เคยมิหายไปไหน ชวนแต่จะให้ผู้คนที่เป็มนุษย์ธรรมดาที่ไม่สามารถหยั่งรู้สิ่งที่เหนือธรรมชาตินั้นต้องคอยค้นหา ติดตาม เผ่าสังเกตุหรือเกิดความกลัว หวาดผวา หรือคนบางกลุ่มใช้ความที่เหนือกฎเกณฑ์ธรรมชาติดังกล่าวนี้แสวงหาผลประโยชน์จากความลึกลับนี้อยู่ตลอดเวลาเช่นเดียวกัน

ผู้เขียน ได้มีโอกาสหยิบหนังสือที่มีขนาดเหมาะสม เนื้อหาไม่มากมายนักที่ซื้อมาจากร้านหนังสือในเมือง มานั่งอ่านด้วยที่เห็นชื่อเรื่องที่ชวนให้อยากอ่าน ซึ่งผู้เขียนใช้นามปากกาว่า “ปางบรรพ์” ผมมีความคิดว่าไม่ใช่หนังสือนวนิยายหรือเรื่องที่สมมติขึ้นเพราะผู้เขียนท่านบอกไว้ว่าได้นำมาจากเรื่องจริงของแต่ละเหตุการณ์ แต่ละบุคคลที่ประสบพบเจอเรื่องลึกลับแล้วนำมารวบรวมเข้าไว้ด้วยกัน รวมจำนวน 12 เรื่อง ทุกเรื่องล้วนแต่มีความแตกต่างกันออกไประหว่างเรื่องลึกลับที่เจ้าของเหตุการณ์ได้พบและสัมผัส เมื่ออ่านทั้งเล่มจะทำให้ทราบว่า ทุกอย่างในโลกนี้ไม่มีอะไรที่เป็นไปไม่ได้ บางสิ่งเกิดขึ้นจากความศรัทธา บางสิ่งเกิดขึ้นจากความกลัว บางสิ่งเกิดขึ้นจากความเชื่อ ซึ่งผู้เขียนจะอธิบายถึงจุดเด่นหรือจุดที่ต้องปรับในรายละเอียดของเนื้อหา วิธีการเล่าเรื่องหรืออื่นๆ ในหนังสือ “เรื่องลึกลับ” เล่มนี้

ผู้เขียนขอออกตัวไว้ก่อนว่า ผู้เขียนเองอาจเป็นคนที่ชอบอ่านหนังสือ เรื่องสั้นหรือพ็อกเก็ตบุ๊กอยู่พอสมควร แต่ยังเป็นนักวิชาการหน้าใหม่ที่ยังไม่มีความชำนาญหรือมีความสามารถมากมายที่บังอาจจะวิพากษ์วิจารณ์หนังสือเล่มใดๆ ได้ แต่ในโอกาสนี้ขออนุญาต ท่านผู้เขียนหนังสือเรื่องลึกลับนี้ ที่ใช้นามปากกาว่า “ปางบรรพ์” ขอชื่นชมหนังสือของท่านเล่มนี้ต่างหากที่สามารถนำเอาข้อมูลและเล่าเรื่องได้อย่างน่าสนใจ

สรุปเนื้อหาในเล่ม

ในหนังสือ “เรื่องลึกลับ” เล่มนี้ ประกอบไปเรื่องราวต่างๆที่เล่าถึงประสบการณ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับ “เรื่องลึกลับ” ของแต่ละเหตุการณ์และแต่ละบุคคลที่ได้ประสบ ลักษณะการเขียนบ่งบอกให้รู้ชัดว่าผู้เขียนไม่ได้เป็นผู้ประสบเหตุด้วยตัวท่านเอง แต่เป็นการรวบรวมเอาประสบการณ์ของแต่ละบุคคลจากการค้นคว้ามาแล้ว ประกอบด้วยเนื้อเรื่องทั้งสิ้น 12 เรื่อง ประกอบด้วย ตายแล้วไม่สูญ พิธีส่งผี ความลับของศพ โรคประหลาด มรณกรรมที่ไม่ธรรมดา รอดตายเพราะคาถา ไสยศาสตร์ลึกลับ อันเป็นผลมาจากกรรม เรื่องลึกลับของคนเลี้ยงช้าง พลังจิตพิศวง อาถรรพณ์ลึกลับปริศนาการมาเยือน ซึ่งในแต่ละเรื่องก็แตกต่างกันออกไปตามรายละเอียดของประสบการณ์ที่ได้สัมผัสของแต่ละบุคคล เช่น เรื่องรอดตายเพราะคาถา ที่คนที่โดนจระเข้กัดตัวแล้วดิ่งลงในแม่น้ำลึก ปกติแล้วไม่น่าจะถูกปล่อยให้รอดมาได้ แต่เพราะด้วยการที่บุคคลนั้นมีความรู้เรื่องคาถาจึงช่วยให้รอดตาย หรือ เรื่องลึกลับของคนเลี้ยงช้าง ที่บอกเล่าถึงพิธีกรรม ประเพณี หรือวิถีปฏิบัติเมื่อคนสุรินทร์ หรือคนส่วยจะเข้าไปคล้องช้างป่าซึ่งมีความดุร้าย คนที่เข้าป่าไปคล้องช้างควรปฏิบัติอย่างไร คนที่คอยอยู่ที่บ้านควรปฏิบัติตามวิถีอย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจและเป็นความรู้สำหรับคนที่ไม่เคยรับรู้รับทราบในเรื่องอย่างนี้มาก่อนได้รับทราบกันว่าเป็นอย่างไรอย่างนั้นจริงหรือ เป็นต้น

การใช้ภาษาและการเล่าเรื่อง

สำหรับการใช้ภาษาในหนังสือ “เรื่องลึกลับ” เล่มนี้ ผู้เขียนใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการมากนัก แต่พยายามเล่าด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ในบางครั้งอาจเป็นลักษณะการเขียนกึ่งนวนิยายด้วยซ้ำก็ได้ คงเป็นเพราะเล่าเรื่องที่มีลักษณะให้เกิดความตื่นเต้น ให้ชวนคิดและติดตามจึงใช้ภาษาที่มีลักษณะไม่เป็นทางการเท่าใดนักเพื่อความเข้าใจได้ง่ายสำหรับผู้อ่าน

ส่วนการเล่าเรื่องนั้น หนังสือ “เรื่องลึกลับ” ของท่านผู้เขียนที่ใช้ภาษามากกว่า “ปางบรรพ์” เล่มนี้นั้น ในแต่ละเรื่องหรือแต่ละตอน ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า การเรียงลำดับเรื่องในเล่มถือได้ว่า เรียงลำดับก่อนหลังได้ดี เนื่องจากเรื่องแรกเปิดเล่มด้วยเรื่องที่ดินแดน เข้มข้นน่าสนใจมาก่อนแล้วค่อยเล่าต่อดูด้วยเรื่องที่อ่อนลงมาสลับเพื่อทำให้การอ่านไม่น่าเบื่อ ตลอดทั้งฝากเกล็ดความรู้ สารระที่ที่น่าสนใจไว้ในแต่ละเรื่องได้อย่างน่าสนใจ

มุมมองต่อหนังสือ

ในความคิดของข้าพเจ้าที่ได้อ่านหนังสือ “เรื่องลึกลับ” ของ “ปางบรรพ์” เล่มนี้แล้ว มีข้อคิดเห็นบางประการที่อยากนำเสนอสำหรับหนังสือเล่มนี้ว่า เนื้อเรื่องในแต่ละตอนนับได้ว่ามีความน่าสนใจไม่น้อย เช่น เรื่องความลับของคนเลี้ยงช้าง แต่ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าประสบการณ์ของแต่ละเรื่องที่น่ามาเล่านั้นมีความน่าเชื่อถือเพียงใด เนื่องจากผู้เขียนไม่ได้มีการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างชัดเจน บอกแต่เพียงว่าเกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร ดังนั้น ความน่าเชื่อถือจึงมีน้อยหรือบางครั้งอาจเข้าใจได้ว่าเป็นการแต่งขึ้นมาใหม่ด้วยซ้ำไป อีกประการคือ ในเนื้อเรื่องบางตอนนั้น มีความไม่น่าเชื่อในเรื่องที่เกิดขึ้นหรือในบางครั้งก็เป็นเรื่องเล่าปกติธรรมดาทั่วไปไม่ใช่เรื่องลึกลับแต่ประการใด เช่น เรื่องพิธีส่งผี ซึ่งเป็นเรื่องของความเชื่อในแต่ละเผ่าหรือชุมชนเท่านั้นเอง

บทสรุป

ความลึกลับ ยังคงเป็นที่ชวนให้ผู้คนโดยทั่วไปเกิดความกังวลอยู่ตลอดทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าจะผ่านมานานแสนนาน หรือไม่ว่าความเจริญรุ่งเรืองของเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของผู้คนมากมายเพียงใดก็ตามชวนแต่จะให้ผู้คนที่เปี่ยมมนุษย์ธรรมดาที่ไม่สามารถหยั่งรู้สิ่งที่เหนือธรรมชาตินั้นต้องคอยค้นหา ติดตาม เผ่าสังเกตุหรือเกิดความกลัว หวาดผวา หรือคนบางกลุ่มใช้ความที่เหนือกฎเกณฑ์ธรรมดาดังกล่าวนี้แสวงหาผลประโยชน์จากความลึกลับนี้อยู่ตลอดเวลาเช่นเดียวกัน สำหรับหนังสือ “เรื่องลึกลับ” ของ “ปางบรรพ์” ประกอบด้วยเนื้อเรื่องทั้งสิ้น 12 เรื่อง ประกอบด้วย ตายแล้วไม่สูญ พิธีส่งผี ความลับของศพ โรคประหลาด มรณกรรมที่ไม่ธรรมดา รอดตายเพราะคาถา ไสยศาสตร์ลึกลับ อันเป็นผลมาจากกรรม เรื่องลึกลับของคนเลี้ยงช้าง พลังจิตพิศวง อาถรรพ์ลึกลับ ปริศนาการมาเยือน ผู้เขียนใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการมากนัก แต่พยายามเล่าด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย เรียงลำดับก่อนหลังได้ดี เนื่องจากเรื่องแรกเปิดเล่มด้วยเรื่องที่น่าสนใจ เข้มข้นน่าสนใจมาก่อนแล้วค่อยเล่าต่อด้วยเรื่องที่ย่อลงมาลับเพื่อทำให้การอ่านไม่น่าเบื่อ ตลอดทั้งผากเกล็ดความรู้ สาระที่น่าสนใจไว้ในแต่ละเรื่องได้อย่างน่าสนใจ แต่

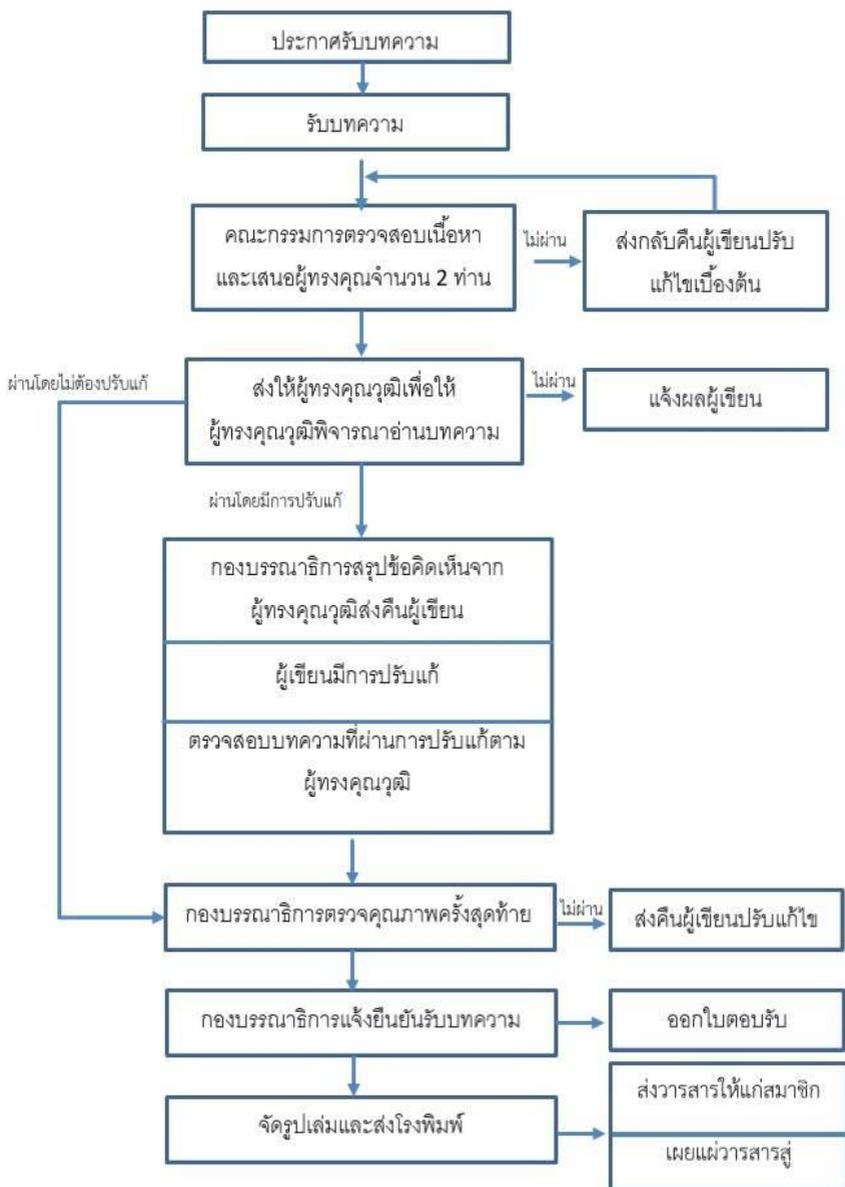
ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าแต่ละเรื่องที่น่ามาเล่านั้นมีความน่าเชื่อถือเพียงใด เนื่องจากผู้เขียนไม่ได้มีการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างชัดเจน บอกแต่เพียงว่าเกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร บางครั้งอาจเข้าใจได้ว่าเป็นการแต่งขึ้นมาใหม่ แต่สรุปในภาพรวมแล้วข้าพเจ้าก็ขอชื่นชมผู้เขียนที่พยายามสืบค้นหาเรื่องราว ประสบการณ์มาเขียนให้ผู้อ่านได้รับรู้ จึงอยากเชิญชวนติดตามหาอ่านเนื้อเรื่องในเล่มกันได้ตามแผงหนังสือทั่วไป

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสารวิชาการรัตนบุศย์

เล่มปีที่ 1 ฉบับที่ 1 กันยายน – ธันวาคม 2562

รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สุเทพ เมย์ไธสง	มมร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด
รศ.ดร.สัญญา เคนมาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.จำรัส บุตดาพงษ์	มมร.วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
ผศ.ดร.สุรพันธ์ สุวรรณศรี	มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.สุรสิทธิ์ ไกรสิน	มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด
อ.ดร.ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี	มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด
อ.ดร.วิภาพรรณ อุปนิสากร	มมร.วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
อ.ดร.พิกุล มีมานะ	มมร.วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
อ.ดร.อัครงค์ ชุมนุช	มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

ขั้นตอนดำเนินงานวารสารรัตนบุศย์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความ

เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL)

เอกสารฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นคู่มือในการเขียนต้นฉบับผลงานทางวิชาการสำหรับผู้ที่มีความประสงค์ในการส่งบทความเข้าร่วมตีพิมพ์ลงวารสารรัตนบุศย์ โดยจะกำหนดทั้งรูปแบบและแนวทางในการพิมพ์บทความ ซึ่งจะใช้ในการจัดทำวารสารฯ ในแบบรูปเล่ม ดังนั้น เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพและเพื่อให้การจัดทำเอกสารเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว ผู้ส่งบทความควรพิมพ์บทความตามรูปแบบและแนวทางที่กำหนดอย่างเคร่งครัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นของวารสาร

1.1 **วัตถุประสงค์** เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการด้านศิลปะ วัฒนธรรม ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และเพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเผยแพร่งานวิชาการ และนำเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

1.2 **ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์** ประกอบด้วยบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยอยู่ในรูปแบบของบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความวิจารณ์หนังสือและบทความปริทัศน์ และ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการของราชบัณฑิตยสถาน

1.3 **ขอบเขตเนื้อหา** ประกอบด้วย ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1.4 **กำหนดตีพิมพ์เผยแพร่** ปีละ 3 ฉบับ (มกราคม-เมษายน, พฤษภาคม-สิงหาคมและ กรกฎาคม-ธันวาคม) ของทุกปี

2. นโยบายการพิจารณากลับกรองบทความ

2.1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน และต้องไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นใด

2.2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพทางวิชาการ และมีประโยชน์ในเชิงทฤษฎีหรือเชิงปฏิบัติ โดยผ่านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ จำนวนอย่างน้อย 2 ท่าน ขึ้นไปต่อบทความและเป็นผู้มีผลงานทางวิจัยอย่างต่อเนื่อง

2.3 กองบรรณาธิการอาจส่งผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนแก้ไข เพิ่มเติมหรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

2.4 กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจแก้ไขรูปแบบบทความที่ส่งมาตีพิมพ์

2.5 การยอมรับเรื่องที่ตีพิมพ์เป็นสิทธิของกองบรรณาธิการ และกองบรรณาธิการจะไม่รับผิดชอบในเนื้อหา หรือความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ทุกเรื่อง

3. รูปแบบการเขียนบทความผลงานวิจัยฉบับเต็ม (Full Paper)

3.1 การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1) **ขนาดของต้นฉบับ** พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาดเอ 4 ($8\frac{3}{4} \times 11\frac{3}{4}$ นิ้ว = 21×29.7 ซม.) เว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.8 เซนติเมตร ด้านล่าง ขวา มีมือ และซ้ายมือ 2.5 เซนติเมตร

2) **ตำแหน่งของแท็บหยุด** ตั้งค่าเริ่มต้นที่ 1.25 เซนติเมตร และตั้งเพิ่มขึ้นทีละ 0.5 เซนติเมตร

3.2 **รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง** ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ระยะระหว่างบรรทัดเป็นแบบบรรทัดเดี่ยว (Single Space) โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่ง ดังนี้

1) **ชื่อเรื่อง** (ภาษาไทย) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกลางหน้ากระดาษ

2) **ชื่อเรื่อง** (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกลางหน้ากระดาษ

3) **ชื่อผู้เขียน** เว้น 1 บรรทัด ขนาด 12 ชนิดตัวอักษรธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษขวาใต้ชื่อเรื่อง

4) **ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา/ผู้วิจัยร่วม** ขนาด 12 ชนิดตัวอักษรธรรมดา ชิดขอบกระดาษขวา ต่อจากชื่อผู้เขียน/ผู้วิจัยคนที่ 1 ตามลำดับ

5) **หัวข้อใหญ่ในบทความ** ขนาด 16 ชนิดตัวอักษรหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษซ้าย ก่อนขึ้นหัวข้อต่อไป เว้น 1 บรรทัด และจัดย่อหน้าเป็นแบบกระจายแบบไทย

- 6) หัวข้อย่อย เว้นระยะห่างตามลำดับของแท็บหยุด ขนาด 16 ชนิดตัวอักษรหนา
- 7) รายการอ้างอิง (ดูในตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง)
- 8) ท้ายกระดาษ จัดพิมพ์แบบ 1 คอลัมน์ ประกอบด้วย

นักศึกษาหลักสูตร... สาขาวิชา.. สถาบันการศึกษา... ขนาด 12 ชนิดตัวอักษรธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษซ้าย

ตำแหน่งทางวิชาการประจำ/พิเศษ สถาบันการศึกษา... ขนาด 12 ชนิดตัวอักษรธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษซ้าย

3.3 จำนวนหน้า ต้นฉบับควรมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้า แต่ไม่เกิน 15 หน้า

4. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหา ภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีคำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อน เนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

4.1 บทความวิจัย

- 1) ชื่อเรื่อง ควรสั้นและกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน
- 2) ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทยและระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)
- 3) บทคัดย่อ เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 300 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทย เป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะคำศัพท์วิทยาศาสตร์
- 4) คำสำคัญ เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ควรเกินจำนวน 3 คำ โดยให้คำสำคัญภาษาอังกฤษตรงกับคำสำคัญภาษาไทย
- 5) บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย
- 6) วัตถุประสงค์ ใช้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 7) วิธีการดำเนินงานวิจัย ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีหัวข้อ ดังนี้

7.1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างกล่าวถึงกลุ่มประชากร วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่มาของกลุ่มตัวอย่าง แหล่งที่มาของข้อมูล

7.2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

7.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

7.4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

8) สรุปผล สรุปผลที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางกราฟ แผนภาพ ประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้นขอบ ตารางด้านซ้าย และขวา หัวตารางแบบธรรมดาไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพ ขาวดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายได้รูป กรณีที่จำเป็น อาจใช้ภาพสีได้

9) อภิปรายผล การอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ เพียงไร และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการหรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม

10) ข้อเสนอแนะ

10.1) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

10.2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

11) ตาราง รูปภาพหรือแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นและต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นตารางคำอธิบายต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นรูปภาพหรือแผนภูมิ คำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

12) รายการอ้างอิง เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA. citation Styls ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศหากผู้เขียนมีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนแรกแล้วตามด้วย “และคณะหรือ and others”

4.2 บทความวิชาการ

1) ชื่อเรื่อง ควรสั้นและกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทยและระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)

3) บทคัดย่อ เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านแล้วเข้าใจง่ายความยาวไม่ควรเกิน 300 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำ

บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะคำศัพท์วิทยาศาสตร์

4) **คำสำคัญ** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3 คำ โดยให้คำสำคัญภาษาอังกฤษตรงกับคำสำคัญภาษาไทย

5) **เนื้อหา** มีองค์ประกอบดังนี้

5.1) **บทนำ** ความน่าสนใจของเรื่องที่น่าสนใจ ก่อนเข้าสู่เนื้อหา

5.2) **เนื้อความ** ควรนำเสนอพัฒนาการของเรื่องได้อย่างน่าสนใจและเนื้อเรื่องมีเนื้อหาใหม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

5.4) **บทสรุป** ควรย่อเฉพาะข้อมูลในเนื้อความให้สั้น ได้เนื้อหาสาระของเนื้อความครบถ้วน

5.3) **เอกสารอ้างอิง** ให้ระบุเฉพาะเอกสารที่ผู้เขียนบทความได้นำมาอ้างอิงในบทความวิชาการอย่างครบถ้วน โดยใช้ระบบการอ้างอิง APA citation styls ทุกรายละเอียดและตัวอย่างการอ้างอิงในเนื้อความและการอ้างอิงท้ายเล่มในตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง

4.3 บทวิจารณ์หนังสือ

1) ข้อมูลทางบรรณานุกรม/อ้างอิง

2) ชื่อผู้วิจารณ์

3) บทวิจารณ์

ตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง (การอ้างอิงภาษาอังกฤษใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย)

1. **การอ้างอิงในเนื้อความ** เป็นระบบนาม-ปี ให้ข้อมูลผู้แต่ง ปีพิมพ์และเลขหน้าที่มีข้อความที่อ้างถึง ซึ่งมีรูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา ดังนี้

(ผู้แต่ง, ปีพิมพ์, เลขหน้า) ไว้ท้ายข้อความที่อ้างถึง

(สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2549, : 200-205)

(McCartney & Phillips, 2006, : 498-499)

(Murphy, 1999, p. 85)

กรณีที่ไม่ปรากฏเลขหน้าให้ลงแค่ชื่อผู้แต่งกับปีพิมพ์ไว้ในวงเล็บเดียวกัน

(สุนีย์ มัลลิกะมาลัย, 2549)

2. เอกสารอ้างอิง

- หนังสือ

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. ครั้งที่พิมพ์, เมืองที่พิมพ์ :
สำนักพิมพ์.

มนตรี แยมกสิกร. (2549). การวิจัยและทฤษฎีเทคโนโลยีการศึกษา. ชลบุรี :
มหาวิทยาลัยบูรพา.

Norman, D, A. (2002). *The design of everyday things*. New York,
NY: Basic books.

- วารสาร

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่พิมพ์ (ฉบับที่),
หน้า.

มนตรี แยมกสิกร. (2551). เภณฑ์ประสิทธิภาพในงานวิจัยและพัฒนาสื่อการ
สอน: ความแตกต่าง 90/90 Standard และ E1/E2. วารสาร
ศึกษาศาสตร์. 19(1), 1-16.

Rinke, C. R. (2011). Career trajectories of urban teachers : A
continuum of perspectives, participation, and plans
shaping retention in the educational system. *Urban
Education*, 46(4), 639-662.

- หนังสือพิมพ์

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปี เดือน วันที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์,
เลขหน้าซึ่งปรากฏบทความ.

ไตรรัตน์ สุนทรประภัสสร. (2540, 8 พฤศจิกายน). อนาคตจีน-อเมริกา.
เดลินิวส์, น. 6.

Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic,
social status. *The Washington Post*, pp. A1, A4.

- วิทยานิพนธ์

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. สถานที่พิมพ์: ชื่อสถาบัน
ศึกษา.

ดร.ณนภา นาชัยฤทธิ์. (2550). ผลการเรียนรู้จากบทเรียนมัลติมีเดียบนระบบ
เครือข่ายที่พัฒนาตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง การประยุกต์ใช้
เทคโนโลยีการศึกษาในห้องเรียน ของนิสิตปริญญาตรี สาขาวิชา
เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. ปริญญาบัตรการศึกษา
มหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Darling, C. W. (1976). *Giver of due regard: The poetry of
Richard Wilbur*. Unpublished doctoral dissertation,
University of Connecticut, USA.

- รายงานการประชุม

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการ
ประชุม. วันเดือนปีที่จัด. สถานที่จัด. สำนักพิมพ์. หน้า.

กรมวิชาการ. (2538). การประชุมปฏิบัติการณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการ
อ่าน. 25-29 พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัด
มหาสารคาม. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. 7-8.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self:
Integration in personality. In R. Dienstbier (Ed.), *Nebraska
Symposium on Motivation: Vol.38. Perspectives on
Motivation*. Lincoln: University of Nebraska Press. 237-288.

- สื่ออินเทอร์เน็ต

ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง. (ปี เดือน วันที่เผยแพร่) สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต).

ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ. วันที่สืบค้น : URL:<http://>

อำนาจ สุกเวชย์. (2542, 3 พฤษภาคม). “เพื่อคิดประกันชีวิต : ตัวแทน
ประกันมีบทบาทสำคัญอย่างไร, 25-28. *ฐานเศรษฐกิจ*.19(377),

25-28 สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2542

จาก <http://www.thainews.th.com>.

Wollman, N. (1999). Influencing attitudes and behaviors for social change. Retrieved from

<http://www.radpsynet.org/docs/wollman-attitude.html>.

5. การส่งบทความ

5.1 กำหนดการรับบทความ สามารถส่งบทความถึงกองบรรณาธิการ ได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

5.2 วิธีการส่งบทความ ผู้เสนอจัดส่งบทความต้นฉบับ และแบบเสนอบทความ 1 ชุด จัดส่งที่

กองบรรณาธิการวารสารรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL) ที่ตั้งเลขที่ 105 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด 45160 หรือจัดส่งที่ Email: ratanabuthjournal@gmail.com

6. ติดต่อสอบถามข้อมูล

ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ [http:// ratanabuthjournal.com/](http://ratanabuthjournal.com/) เบอร์โทรศัพท์ บรรณาธิการ 08-7875-0361, 98-3413-6231 ผู้ช่วยบรรณาธิการ 06-2984-4727, 08-1769-4053

เลขที่.....
วันที่...../...../.....
ผู้รับ.....

**แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ใน
วารสารรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL)**

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน วารสารรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL)

เรื่อง ตีพิมพ์บทความลงวารสารรัตนบุศย์ (RATANABUTHJOURNAL)

1.ชื่อผู้ส่งบทความ (ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....

2.ชื่อบทความ.....

3.วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุด.....

4.ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี).....

5.สถานภาพผู้ส่งบทความ

5.1 อาจารย์ อื่นๆ ระบุ..... ชื่อสถาบัน.....คณะ.....

ชื่อผู้วิจัยร่วม (ถ้ามี) กรณีผู้ส่งไม่ใช่ นักศึกษา

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย)	ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ)	หน่วยงาน	เบอร์โทรศัพท์

5.2 นักศึกษา ปริญญาเอก ปริญญาโท หลักสูตร.....

สาขา.....คณะ.....สถาบัน.....

โปรดระบุชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

5.2.1 ชื่อ - สกุล.....

ที่ทำงาน.....

5.2.2 ชื่อ - สกุล.....

ที่ทำงาน.....

6. ประเภทของบทความ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ
บทความปริทัศน์ อื่นๆ

7. ที่อยู่ของผู้ส่งบทความ

(ที่ทำงาน).....

(ที่บ้าน).....

เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้.....

โทรสาร.....E- mailAddress.....

8. สิ่งที่ส่งมาด้วย

แผ่นดิสก์งานวิจัย / บทความวิชาการ จำนวน 1 แผ่น

เอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 1 ชุด

9.องค์ประกอบของบทความ ข้าพเจ้าได้จัดทำบทความตามคำแนะนำการเตรียมต้นฉบับของวารสารรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL) ครบถ้วนสมบูรณ์

10.ต้นฉบับที่ส่งพิจารณาเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ ยังไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการ พิจารณาของวารสารอื่น และยินดีแก้ไขตามที่กองบรรณาธิการเสนอแนะ

ผู้ส่งบทความ ลงชื่อ

(.....)

...../...../.....

ส่งมาที่

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL) ที่ตั้งเลขที่ 202/1 หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่ง อำเภอมือง จังหวัดยโสธร 35000 หรือจัดส่งที่ Email: ratanabuthjournal@ardasso.com บรรณาธิการ 08-0169-6593

ใบสมัครสมาชิก

วารสารรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL)

วันที่สมัคร.....

เลขที่สมาชิก.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว (ชื่อ - สกุล).....อาชีพ

.....ตำแหน่ง.....หน่วยงาน.....ที่อยู่เลขที่

.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....ตำบล

.....อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรสาร

..... E-mail.....

ขอสมัครเป็นสมาชิก “วารสารรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL)”

1 ปี จำนวนเงิน 300 บาท 3 เล่มต่อปี (รวมค่าส่ง) ติดต่อประสานงาน

การชำระเงินได้ที่ คุณพิกุล มีมานะ ฝ่ายการเงินของวารสาร

สำนักงาน

สำนักงานวารสารวิชาการรัตนบุศย์(RATANABUTH JOURNAL)

ที่ตั้งเลขที่ 202/1 หมู่ที่ 4 ตำบลคูทุ่ง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000

ติดต่อ <http://ratanabuthjournal.com/>

เบอร์โทรศัพท์ บรรณาธิการ 08-0169-6593 ผู้ช่วยบรรณาธิการ 09-3562-9856 หรือ Email:

ratanabuthjournal@ardasso.com